

DRÁMÁK

SZERDA ELŐTT

Pantomim egy felvonásban

Szín: oszlopos csarnok lampionokkal, füzérekkel. A hátsó falon hatalmas, íves ablakok, melyek sötétek, vakok, éjszakát jelentők.

Sok sárga, piros és ibolyás fény hintázik szerteséjjel, és még tarkábbá festi a némajáték tarka szereplőit.

Idő: karnevál keddje. Egyébként semmi meghatározottság, minden bizonytalan, szinte álomszerű. Lehet, hogy ez a karnevál Velencében játszódik le, azonban az is lehetséges, hogy Nápolyban vagy Sevilleben. Talán a XVI. században, talán a XIX.-ben. Sehol semmi utalás, semmi táppont, semmi emlékeztetés időre vagy helyre vonatkozólag.

1. jelenés

Vidám muzsika vibrál, csilingel, hahotázik először halkabban, majd egyre közeledően. A függöny csak most szalad széjjel. A szín üres. A zene öblösen, kacagósan dübörög, s egyszerre csak tarka farsangi alakok törnek be jókedvtől és szertelenségtől kótyagosan. Egymás kezét fogják, majd szétszakadnak, és gyerekesen kergetik egymást. A szín pár pillanatig üres, azután újabb álarcosok vonulnak, szaladnak, hancúroznak át a színen, némelyek egy-két tánclépést tesznek, aztán kibillenek, mások megállnak, csókot váltanak és eltűnnek, mint pajkos látományok. A jelmezes alakok között itt vannak a commedia dell'arte ismert személyei, az ólasz színpad minden emlékeztető figurája. Megjelenik többek között a pajkos, bájos Colombina, a bolognai doktor, a délceg Spaviento lovag, az ármányos Brighella, a tarka Smoreldina, sőt ott van Pulcinella is, aki durva éceket enged meg magának.

Mikor a szín ismét megürül, Ámor surran be, az egyik oszlop mögé rejtőzik, lesben áll kifeszített sjjal. Éppen az öreg, csúzos Pantalone totyog be botjára támaszkodva. Ámor elereszti sjját, a nyíl elrepül, s megsebzí az öreg velencei uzsorást. Szíve táján meleget és tavaszt érez, és mikor az üde Colombina belép, nagy kínnal letérdel előtte, hogy szerelmet valljon. Colombina virgoncan tovább akar

szökni, de Pantalone megcsillogtatja aranyait, mire a csinos fehérszemély gondolkodóba esik, majd könnyedén megrántja vállát, és elfogadja az öreg felkínált karját.

Kurta szünet, majd megjelenik Pierrette udvarlóktól körülrajongva. Kacér, kegyetlen, csélcsap és jókedvű. Újabb udvarlók jönnek, s kéri, könyörgik a szerelmét. Egyik a másikat löki, némelyik letérdel előtte, mások erőszakkal akarják elvenni a piros rózsát, szerelmének szimbólumát. Pierrette mindenkinek odanyújtja a vérvörös virágot, de mikor utánanyúlnak, hirtelen, kegyetlen kacajjal elkapja előlük. E kacér játék alatt lép be az ostoba, szomorú Pierrot, s az egyik oszlophoz támaszkodik, onnan nézi, szomjazza örök szerelmét: Pierrette-et. Pierrette váratlanul Pierrotnak dobja oda a rózsát, s utána csintalanul, hirtelenül kiszökken. Az udvarlók mohón, vakon utána.

2. jelenés

Pierrot egyedül marad a rózsával. Búsán, érzélgősen és sokáig nézegeti a vörös virágot, majd hirtelen hévvel, túlradó szenvedéllyel ajkához szorítja. Azután kinyújtja a kezét az elröppent Pierrette után, mintha csillogó madár röppent volna ki kezéből, és most megmered a karja az ámulattól és a visszaváró vágytól. Lassan azonban lehanyatlik karja, mint két csüggedt, esetlen szárny. Feje is leesik, és szívéhez teszi a kezét:

– Nagyon, nagyon szeretem – mondja a mozdulata.

Egyszerre felegyenesedik, mintha az erő, az elhatározás, az ígéretes remény hirtelen átfutott volna vérén és izmain, még egyszer megcsókolja a rózsát, és frissen, ujjongó bizakodással Pierrette után szalad.

3. jelenés

Az öreg Pantalone dőcög be most a virgonc Colombineával. A kurta lélegzetű öreg féltékenyen tartja kezében a ficánkoló fiatal leányzó kezét. Colombineának azonban már unalmas a kecskeszakállú uzsorás társasága, el szeretne szökni tánc, vigasság, tüzes és ifjú szerelem után. Pantalone nem engedi, visszahúzza, mire Colombina sűrűni kezd. Az öreg most megijed, buzgón vigasztalni kezd, előkoto-

rásza nagy, vörös zsebkendőjét, és törölgetni kezdi a drága könyveket.

Egyszerre betoppán a furfangos és pajkos kedvű Arlecchino, és táncba hívja Colombinát. Colombina az első kacsintásra karjaiba szalad. Pantalone bambán csodálkozik, majd felfuvalkodik, fenyeget, és közéjük akar lépni, azonban a fiatal, táncoló pár ügyesen kisiklik az öreg, nehéz lélegzetű udvarló botja elől. Az egyik pillanatban ki-libbennek a színről, s Pantalone nehézkesen, kifáradva, fenyegető mozdulatokkal totyog utánuk.

4. jelenés

Pierrette és Pierrot jönnek. Pierrette léha, gondtalan, figyelmetlenül jókedvű, míg Pierrot bamba, bús, könyörgő és keserű. Pierrette tovább akar menni, de szomorú párja nem engedi, s meghatóan kérleli, hogy üljön le egy kicsit, és hallgassa meg mondanivalóját. Pierrette nem szívesen tesz eleget a kérésnek, keletlenül foglal helyet, és unottan hallgatja, amint a bús szerelmes áradozó, terjengős vallomásba kezd. A tisztas arcú komédiás letérdel előtte, lázasan, rajongóan mesél álmokról, vágyakról, szerelemről. A kacérságra, léhaságra szomjazó Pierrette azonban nagyon unatkozik a hosszadalmas áradozás alatt, körülnéz, majd néha ástozni kezd. Pierrot a lány lehullott fehér kezét csókolja hévvel és kábulattal.

5. jelenés

Az egyik oldalról alattomosan és lopva az ármányos Brighella kúszik be, s kezében egy nagy, pecsétes levelet tart, melyet titokzatosan, óvatosan odaad Pierrette-nek s jelzi, hogy valaki küldte ezt a levelet. Pierrot annyira kába, hogy semmit sem vesz észre, még azt sem, hogy Pierrette lassan kihúzza kezét arca alól. Pierrette elő-rejön, és olvasni kezdi a levelet, amikor egy daliás lovag jelenik meg, aki hasonlatos Plaminca Don Juan-festményéhez. A lovag hátulról befogja Pierrette szemét, majd elárulja, hogy ő küldte a levelet. A kacér és kegyetlen Pierrette viszont elmagyarázza, hogy milyen bután és búsán szerelmes Pierrot. Mindketten kacagnak a kótyagosan, mozdulatlanul térdeplő szerelmesen, számfülekelt mutatnak neki, azután buján összeölelkeznek, és kilejtenek a teremből.

6. jelenés

A tánczene tovább tart, és Arlecchino meg Colombina táncol be az egyik oldalról. Átlejtenek a termen, s már majdnem eltűntek az előbbi pár nyomában, mikor megjelenik Pantalone méregtől vörösen. Alig kap már levegőt, de azért botjával folyton fenyeget. Az üldözött pár azonban hamar eltűnik, s Pantalone pukkadozva, levegő után kapkodva cammog utánuk.

7. jelenés

Pierrot még mindig az előző jelenet kába, leborult pózában fekszik, amikor az egyik oldalról Arlecchino, a másiktól Pulcinella ugrik be fűrgén, szinte labdaszerűen. Észreveszik a céltalanul térdeplő szerelmezt, s incselkedni próbálnak vele, majd groteszk táncba kezdenek, melynek végeztével falapátjukkal durván megbökkik Pierrot-t, s hirtelen kipattannak a színről.

8. jelenés

Pierrot lassan ébredezik, a zene fájdalmas motívumát sírja. Ijedten látja, hogy imádottja nincs már előtte. Keres, kutat, körülnéz. Arcán fájdalmas, bárgyú grimaszok szántanak végig. Nagyon szomorú és nagyon kétségbeesett.

Ekkor jön Pierrette a röhögős Pulcinellával önfeledten, érdes tréfálkozásban. Pierrot odalép, és el akarja szakítani szerelmezt, de Pierrette elugrik előle, s Pulcinella bamba büszkeséggel mutatja, hogy az övé a drága donna. Pierrot most könyörgésre fogja a dolgot, ismét letérdel, és sírva kér, koldul egy kis szerelmezt, egy kis szánalmat. Pierrette azonban csak kacag rajta, s Pulcinella durva röhejjel fakardjával hátára vág a térdeplő szerelmesnek. Pierrot erre felugrik, s utána akar indulni a kacagó párnak, amely hirtelen eltűnik az egyik függöny mögött. A feldúlt lelkű szerelmes összeszorított öklökkel indul a kacagók után, de ekkor ugyanazon függöny mögül elővilan a Halál sárga koponyával, hosszú, fekete gallérban.

9. jelenés

Pierrot megrémül, megtorpan, mint vágató lovas a szakadék előtt. Csak néhány perc múlva oldódik fel az ijedelve, s ekkor kissé közelebb lép a Halálhoz. Panaszkodni kezd. Elpanaszolja szomorú, szerencsétlen szerelmét, reménytelenségét és szívének sajogását. Valami irtó kér a szívére, hogy ne fájjon többé. A Halál először egy selyemzsinórt nyújt neki. Pierrot kissé habozik, utána akarna nyúlni, de nincs bátorsága, s végül egy távolító, elutasító mozdulatban fejeződik be lelki harca. A Halál most egy villogó tört vesz elő köpönyege alól, s az előbbi játék megismétlődik: némi habozás után Pierrot ezt is visszautasítja. A Halál harmadszor egy kis üveget nyújt oda Pierrot-nak, aki megint elutasítani kezdi, de végre mégis rászánja magát, elkapja az üveget, és kihörpinti annak tartalmát. Méreg volt-e vagy csak álmital? – Ki tudja. Nemsokára tántorogni kezd, szívéhez kap, leesik, vonaglik, majd végignyúl a földön. A Halál gyorsan eltűnik a függöny mögött.

10. jelenés

Néhány percnyi szünet. Az ablakok lassan szürkülni, világosodni kezdenek, jön a hamuszfnú hajnal, a szürke szerda. Ismét vidám, kacagós muzsika szökdécsel egyre közeledően, és ismét megjelennek az első jelenés farsangi figurái. Senki sem veszi észre a háttérben heverő Pierrot-t. A jelmezes alakok javarészt elvonultak már, mikor Pierrette lép be udvarlóival kísérvé. Arlecchino is megjelenik az elhódított Colombinával. Léha jókedv, pajkos szerelmeskedés. Egy-szerre csak észreveszik a mozdulatlanul elterült komédiást. A vidám zene hirtelen elhallgat, és Pierrot fájdalmas, panaszos motívuma bűg fel, mint bűnbánó emlékezés. Még a csélcsep Pierrette is elkomorodik, s kellemetlen, kínos ború ül a szerető, élveteg arcokra. Pulcinella és Arlecchino megvizsgálják a mozdulatlan Pierrot-t, s vidáman magyarázzák a társaságnak, hogy a bamba szerelmes bizonyosan részeg, bánatában sokat ivott, s ezért fekszik most a földön. A társaság rögtön elfogadja a magyarázatot, megkönnyebbülten kacagásba tör ki, közben a zene is szökellős tánczenét játszik, s a jelmezes alakok vígan, ugrándozó jókedvvel vonulnak tovább.

Az elnyúlt Pierrot egyedül marad. A hátsó ablakok üvegére kemény, komor árnyak rajzolódnak le, mint gondok és kötelességek. Jön a hamuszínű reggel, a felébredés, a valóság, a csömör. A tánczene folyton halkul, sápadozik, akárcsak a tarka lampionok fénye a beömlő fázós világosságban. Azután hirtelen, riadtan, zokogva feljajdul, felüvölt Pierrot fájdalmas motfvuma, és a függöny sietve csapódik össze a felébredés, a csalódottság jajongó viharában.

AKI ELJÓ, S AKI ELMEGY

Szereplők:

A FANYAR FÉRFI
A FANYAR FÉRFI BARÁTJA
A VÁGYAK HERCEGNŐJE
AZ INAS

Szín: puhán és finoman berendezett szoba. Balról pamlag, jobbról kis asztal öblös börszékekkel, hátul kényelmes, öreg szekrény. Egyik sarokban kandalló, fölötte kecses, ódon óra, mely nemsokára éjfél mutat. A többi bútor nagy, nyugodt harmóniában tetszés és izlés szerint.

Idő és hely bizonytalan meg lényegtelen.

(A fanyar férfi és barátja a kis asztalka körül ülnek. Az asztalon dohánykészlet, apró, színes pohárkák, holland likőrök. Mindketten cigarettáznak.)

A FANYAR FÉRFI BARÁTJA *(kezdi el a beszédet. Hangja meleg, színes és érdekes, mozdulatai élénkek, de nem szertelenek)*
Hidd el, barátom, hogy vannak, történnek dolgok, melyekre sohasem kapunk magyarázatot. Szinte csodának mondhatná őket az ember.

A FANYAR FÉRFIÚ *(fáradtan)* Csodának?

A BARÁT Igen, csodának. Hallgassad csak végig ezt a hihetetlen történetet, ami velem az elmúlt télen történt. Éjjel utaztam, s egy kis, vidéki állomáson át kellett szállnom a gyorsvonatra. Elég sok volt az utas, álmos petróleumlámpások bóbiskoltak a szűk, rideg peronon, és a sárga arcú, didergős emberek rosszkedvűen csozogtak, nyugtalankodtak, mintha veszthelyre vitték volna őket. Egyszer csak az egyik utasban apámat ismerem meg! Apámat, aki már öt éve halott, s aki messze fekszik egy távoli város temetőjében. Megijedtem, majd rögtön megnyugtattam magam, hogy

ennek a megkapó érzéki csalódásnak mindenesetre a rossz világítás és a fázós, álmos hangulat az oka. A titokzatos utas azonban megfordult, felém közeledett, s én megdöbbenve ismertem meg apám legapróbb sajátosságait. Kabátja, kalapja, sárga sálja, sötét kis, kopott utazótáskája is az övé volt. Szürke bajusza, vastag szemöldöke, borús tekintete, fejtartása és nyugodt, nagy lépései minden kétséget kizáróan bebizonyították, hogy csupán ő lehet az. Az apám! Fel akartam sikoltani, ordítani szerettem volna, hogy: apám! apám! Hát nem igaz a halál, a temetés, a kripta, semmi sem igaz, talán álom vagy tévedés az egész!? De hang sehogyan sem hagyta el a torkomat, valami ijedség, valami zavaros, lefojtott ujjongás fekszik itt benn, mint nehéz fémdarab, és szinte megbénulok a boldog borzalomtól. A titokzatos utas most megfordul, s én utánaindulok, hogy megtudjam végre a valóságot. Ekkor azonban hirtelen és élesen felcsöngött a porlás csöngője, sietős zűrzavar keletkezett, mindenki a kijárat felé tölt. Két vonatba jeleztek beszállást. Ámulós ijedelemmel és feszült figyelemmel követtem apám rejtelmcs alteregóját, azonban kint a sínek között, a nyirkos sötétségben, mégis elvesztettem szemem elől. Izgatottan szálltam fel a vonatomba, hogy azt átkutassam, de hiába, apámat sehol se találtam. Átugrottam a másik vonatba szinte lihegő önkívületben. „Kit keres?” – kérdezte valaki az első kocsi folyosóján. „Az apámat! – kiáltottam izgatottan. – Az előbb még itt volt, s most nem tudom, hová tűnt!” Sokan részvétellel néztek rám, mások megnyugtattak, hogy majd csak megtalálom, el nem veszhet. Átkutattam minden fülkét, minden folyosózugot, de sehol se találtam. A vonat már jelzést adott, le kellett hát ugranom, és visszamenni az én vonatomra. Itt újból kezdtem a kutatást, de teljesen eredménytelenül. Végre csüggedten, kimerülten pihentem meg az egyik üres fülkében, és értelmetlenül bámultam magam elé. Nem álmodtam, ez bizonyos. Semmi bódítószert nem használtam, vízióim sohasem voltak. Futólagos érzéki csalódásról sem lehetett szó, hiszen elég hosszú ideig, különböző helyzetekben volt alkalmam látni a titokzatos utast, volt időm a nyugodt, éles, pontos megfigyelésre . . . De hát akkor mi itt tulajdonképpen a magyarázat?

A FANYAR FÉRFTŰ Ilyen esetben nem lehet magyarázatot találni, ez örökkön kérdőjel, megoldhatatlan rejtély marad, melyet

nyűgösen viselhetsz lelkened, mint mindig fájdalmas daganatot. Látod, én semmiben sem hiszek, de azért hiszem szavaidat, mert hiszem a megmagyarázhatatlant. Annál inkább tudom hinni ezt a titokzatos találkozást, mert én is hordozok magamban valami furcsa, fájdalmas történetet, mely annál furcsább és fájdalmasabb lesz, minél tovább forgatom, magyarázgom, találgatom. Különös találkozásokról van szó, akárcsak a te esetekben, de ezek a találkozások nemcsak rejtelmes élmények, hanem szülői fanyar kedélyeknek is, céltalan, tétlen, tespedő napjaimnak.

A BARÁT Kivel találkoztál?

A FANYAR FÉRFIÚ Egy ismeretlen nővel, aki a legizgatóbb, a legcsodálatosabb, a leghatalmasabb szerepet játszotta életemben. *(Likórt iött. Isznak, Szünet)*

A BARÁT Borzalmas-e a történet?

A FANYAR FÉRFIÚ Nem borzalmas, nem is nagyon titokzatos, de nagyon szomorú. *(A fanyar férfiú hangja fáradt, rosszkedvű és kissé unalmas az egész elbeszélés alatt. Mozdulatai alig vannak. Valami lehiggadt, megmerevedett vigasztalanság érezhető ki fanyar egyhangúságából)* Ott kezdődik, hogy körülbelül tíz év előtt Veneziában jártam. Egyik langyos, sós szagú alkonyatkor a Canale grandén bárkáztam jóformán minden cél nélkül. Egyedül voltam és rosszkedvű voltam, bár rosszkedvemet megokolni sehogyan se tudtam. Ekkor szembejött velem egy borvörös gondola, és benne csodálatosan megkapó, varázsosan vonzó signora ült. Olyan csodálatos, tüneményszerű jelenség volt, amilyennel még sohasem találkoztam életemben. Szép volt, de nem a szépsége hatott. Arca hamvas volt, mint az őszibarack, szemei égtek, bővöltek, bódítottak, és mosolya titokzatosabb volt a Gioconda mosolyánál. Éreztem, hogy ez a legcsodálatosabb nő, akit valaha láttam, éreztem, hogy egyedül ez a nő hozhatja csak életembe a napot, a mosolyt, a szépséget, a megértést, az életet! Szinte önkívületben parancsoltam meg a gondolásnak, hogy forduljon meg, és állandóan kövesse a borvörös gondolatát. „Megtaláltam! Megtaláltam!” – ujjongtam szertelen gyerek módjára, és agyamban lázasan forgattam a megismerkedés, a bemutatkozás lehetőségeit. El voltam szánva minden merészségre és szemtelenségre, csakhogy eléje kerüljek, és beszélhessek vele. A ponte di Rialto közelében azonban kis torlódás keletkezett, valami temetés ment előttünk. Iz-

gatottan, kalapáló szívvél néztem előre, de a borvörös bárkát nem láthattam a tarka zürzavarban. Alig vártam, hogy átjussunk a hídon, de itt se láttam a reszketve vágyott gondolát. A gondoliere előresietett, több bárkát megelőzött, azonban mindhiába. A palazzo Ca d'Oro előtt tétován megállt, és megrántotta vállát. „Perdito” – mormogta egykedvűen, és én szinte megsemmisülten estem hátra. *(Kis szünet. Töltenek, isznak)*

A BARÁT Többször nem találkoztál vele?

A FANYAR FÉRFIÚ De igen, néhány év múlva Párizsban, a nagy operában. Emlékszem jól, a *Figaró házasságát* adták, s a második felvonás után látcsövemmel lassan végigkémleltem a páholysorokat. Ekkor az egyik páholyban felillant a legvágyottabb, a legtündöklőbb női arc. Szinte fel szerettem volna sikoltani a megtalálás káprázatos örömeiben! Egyedül ült, mint unatkozó hercegnő, akit jóformán már semmi sem érdekel. Persze, rögtön vibráló izgalommal terveztem, álmodtam a találkozást, a bemutatkozás mondatait és mozdulatait. Az utolsó felvonást kint töltöttem a foyer-ban, megkerestem az illető páholy sor lépcsőjét és nyugtalan szívvél, dacos akarattal vártam a találkozást. Vég nélkülinek tűnt fel az utolsó felvonás, s butának, értelmetlennek találtam Mozart zenéjét, és érthetetlennek találtam a közönség türelmét, amellyel végigüli ezt a vég nélküli estét. Végre kifelé omlott a közönség. Szinte lüktetett a halántékom a megfeszített figyelemben, mégis csak akkor vettem őt észre, mikor már majdnem a kijáratnál volt. Odafurakodtam melléje. Láttam, hogy autóját várja, de mielőtt beszállt volna, szelíden és nyugodtan visszanézett rám. Én ösztönszerűen megemeltem a kalapomat, és nagyon halkán rebegtem: Bon soir, madame . . . Többet is szerettem volna mondani, de valahogy összeszorult a torkom, egy kicsit szédültem is ennyi báj és bűvösség láttára. Meredten álltam ott, az autó pedig elgurult, és még gondolni sem lehetett az üldözésre.

A BARÁT A nevét, a címét nem tudad meg?

A FANYAR FÉRFIÚ Nem. Soha. Pedig azóta még egyszer találkoztam vele. Tavaly nyáron a stájer hegyekben mászkáltam, s egy kis, nyájas állomáson várakoztam a vicinálisra. Langyos, bükkfa-illatú júliusi este volt, és puha eső szitált, mint szelíd emlékezés. Ekkor hirtelen, gőgösen berobogott az expressz sima, hideg,

kivilágított ablakaival, az egyik nyitott ablakon pedig felvillant vágyaim varázsos hölgye, mint valami La Tour-pasztell. Utolsó találkozásunk óta semmit se változott: hamvas volt, bűvös volt, akárcsak Veneziában vagy a párizsi operában. Oda szerettem volna szaladni hozzá, hogy megkérdezzem, hová utazik, majd leghelyesebbnek találtam, ha felugrom a vonatra, s végre bemutatkozhatom neki. Habozásom, tervkigondolásom mindössze pár pillanatig tartott, de ezalatt az expressz elindult. Suta kézzel nyúltam a kalapom után, és úgy tetszett, mintha ő is megbólintotta volna finom, fenséges fejét. *(Szünet. Kissé eleveőbb hangon)* Többé nem láttam, de sokat, nagyon sokat gondolok rá. Ha vonatra szállok, titokban mindig azt remélem, hogy találkozni fogok vele. Ha lefekszem, avval a hittel ringatom el magam, hogy holnap lesz az igazi találkozás napja. Ha tükörbe nézek, s nyűtt, keserű arcomat látom, ha a fehér hajszálak szaporodását szemlélem, avval csitítom el a feltörő, türelmetlenkedő elkeseredettségemet, hogy ő biztosan el fog jönni, nemsokára el fog jönni. Már többször foglalkoztam avval a gondolattal, hogy keresésére indulok, pénzzé teszem minden vagyonomat, és utazom, utazom szerte a világban, amíg csak reá nem akadok.

A BARÁT Esztelenség!

A FANYAR FÉRFIÚ Tudom, hogy esztelenség, de így élni egyedül, keserden és örömtelenül, ez talán értelmes dolog! Ez a meddő vágyakozás úgy lóg felettem, mint valami fekete felhő, és besötétíti lelkemet, beárnyékolja életem útját. Az évek már elszálltak felettem, az idő ezüstösre festette halántékomat, és én még mindig várok, vágyom, vergődöm, mint rab, aki egyre halványodó reménnyel hisz a szabadságban. Mogorva egyedülletben élek, mert nem akarom, hogy elődje legyen, ha valamely nap mégis idejönne. Ha nőkkel találkozom, minden tetszésemet elfojtom: ő szebb, ő jobb, ő mindenkinél különb. Nyugtalanul szaladok, taposok át minden felkínálást, minden odaadást, minden ígérőt, hiszen nemsokára jön ő, a bűvösség, a boldogság, a bálvány, a beteljesülés. *(Kis csend, majd nyugodt keserűséggel)*. De ő sohasem jön.

A BARÁT Ezek már beteges ábrándozások, melyeknek oka ez az átkos egyedüllét. Hidd el, hogy a magány rossz barát és rossz tanácsadó. Ne hajszoljál üres álomképet. Ki tudja, hol jár most

a te hölgyed, talán már többszörös családanya, talán már nem is él. *(Legyint)* Délibábok! Füstkarikák! De ne hagyjad így elhatalmasodni magadon a vágyat, az ábrándokat. Feledd el ezeket a megrázó találkozásokat, feledd el azt az ismeretlen hölgyet, temessed el, mint kedves halottat, és ne menj gyakran a temetőbe. Vannak még szépségek és kedvességek az életben, van még, aki mosolyt csal az ajkadra, derűt lop a lelkedbe, s a kedv nektárját csöppenti poharadba. Vannak még szerető szívek, amelyeknek melegében mosolygós, mámoros az élet. Feledd el az ábrándokat!

A FANYAR FÉRFIÚ *(lassan panaszkodva)* Nem lehet. Megpróbáltam már, de az ő gondolata úgy követ, mint az árnyék. *(Megtörtén)* Még senkinek se vallottam meg, de neked megvallom, hogy szeretem. Szeretem! Kívánom. Várom. Vágyom. Visszasírom.

A BARÁT *(erőltetett vidámsággal)* Eh, hagyjuk már ezeket a furcsa fájdalmakat. *(Tölt)* Igyunk inkább, és tervezgessünk derültebb holnapokat. *(Isznak, miközben az óra tizenkettőt üt. Változott hangon)* Ejnye, már éjjél van! Mi ugyan jól elbeszéltük az időt. No, én már megyek is. Kívánok jó éjszakát és nyugodt, ábrándmentes alvást. Lefekvés előtt talán olvasnád el a sertéshizlálás legújabb módszereit. Nagyon hasznos és egészséges olvasmány. *(Nevet és kifelé indul)* Szervusz.

A FANYAR FÉRFIÚ *(kiktséri barátját)* Szervusz. *(Kisvártatva visszajön az előszobából, néhányszor fel-alá sétál a szobában, majd megnyomja a csengőt)*

AZ INAS *(belép)* Mit tetszik, uram?

A FANYAR FÉRFIÚ Én holnap reggel elutazom, Péter. Készítse ki fekete bőröndömet és a kis táskámat.

AZ INAS Hová tetszik utazni?

A FANYAR FÉRFIÚ *(zavartan)* Még magam se tudom . . . talán . . . mindenesetre elutazom.

AZ INAS Be is csomagoljak?

A FANYAR FÉRFIÚ Nem, csak hozza be a bőröndöket, azután lefekhet. Én majd magam csomagolok. *(Az inas kimegy, a fanyar férfiú íróasztalához megy, s a menetrendet böngészi. Az inas nem-sokára visszajön a bőröndökkel)* Reggel a kilencórai gyorsvonattal fogok elutazni, kérem tehát, fél nyolckor keltsen fel, Péter.

AZ INAS Igenis. Jó éjt kívánok. *(El)*

- A FANYAR FÉRFIÚ *(felleszi nagy bőrdíjelt az egyik székre, azután kinyitja szekrényét, hogy a csomagoláshoz kezdjen. A szekrény tele van öltözetekkel. A fanyar férfiú leemeli az egyik öltözetet, amely mögül hirtelen elővillan a vágyak hercegnője, és kilép a szekrényből. Könnyed, szép és hamvas. Ruhája lenge, bő, hosszú és fehér, de semmi esetre sem divatos, van valami az empire nyugodt egyszerűségéből. Görög istennőhöz vagy múzsához hasonlatos. Haját keskeny, fehér szalag fogja át. A fanyar férfiú ijedten hátrál, és elejti a kivett ruhadarabot)*
- A VÁGYAK HERCEGNŐJE *(egyszerű bájjal)* Ne ijedjen meg, kedves barátom. Egy kissé furcsa a látogatásom, de semmi esetre sem csodaszzerű. Délután, mikor ön nem volt itthon, besurrantam a lakásba, és ezt a búvóhelyet választottam. Ön mindig rajta szokta hagyni a kulcsot a szekrényein?
- A FANYAR FÉRFIÚ *(zavart és izgatott)* Igen, madame . . . vagy signora . . . Jóformán nem jutok szóhoz . . . olyan meglepő . . . és olyan érthetetlen . . . szinte azt kell hinnem, hogy . . .
- A VÁGYAK HERCEGNŐJE Elismerem, hogy ez a helyzet furcsa és fonák, de azért kérem, ne akadjon meg rajta, ne feszélyezze a csodálkozás és a titokzatosság. Bocsássa meg nekem ezt a bizarr, bolondos ötletet.
- A FANYAR FÉRFIÚ *(meghajol)* Ó, madame . . .
- A VÁGYAK HERCEGNŐJE Úgy hiszem, nem jöttem rosszkor, ha mindjárt furcsa is a látogatásom módja és ideje. Ha jól hallottam, éppen rólam volt szó.
- A FANYAR FÉRFIÚ *(kissé szabadabban)* Igen, hiszen ez a legcsodálatosabb, hogy éppen mostan, amikor barátomnak elpanaszoltam a mi néma találkozásainkat, melyek oly fájdalmasan feledhetetlen nyomokat hagytak a lelkemben, hogy éppen mostan . . . Ön . . . itt van a szekrényben, és végighallgatja, amint önről beszéltem, busongtam, ahogy ön miatt panaszkodtam. Igazán szígyellem a dolgot. Hallott minden szót?
- A VÁGYAK HERCEGNŐJE *(egészen otthonos, leül a kerevetre, élénk, kedves, néha kissé kacér, máskor inkább anyáskodó. Kacagva)* No, ne ijedjen meg, nem éppen minden szót, de azért tudtam, hogy rólam van szó. *(Komolyan)* Hogy ezek a találkozások bennem is mély nyomokat hagytak, annak – úgy hiszem – legjobb bizonyítéka az, hogy most, éjjel, itt vagyok az ön legény-

lakásában. Csakhogy én ügyesebb voltam, mint ön, kedves barátom. Én mindjárt az első veneziai találkozásunk után megtudtam az ön nevét, címét, nemzetiségét. Sőt azóta is tudok minden lépéséről, minden szándékáról, minden szomorúságáról.

A FANYAR FÉRFIÚ *(feltörő hévvel és hálával)* Hercegnőm! *(Leül melléje a kerevetre, és megfogja a kezét)*

A VÁGYAK HERCEGNŐJE Figyelemmel és gondoskodással kísérttem önt, mint őrangyal magányos ösvényen tipegő gyermeket. Én is vártam, vágytam a találkozást, és mivel másképpen már nem tudtam célt érni, eljöttem ide, önhez, és bebújtam a szekrénybe. *(Gyerekesen)* Elítél?

A FANYAR FÉRFIÚ *(lassan lehántja magáról a fanyar merevség hüvelyét; hangja, játéka szinte felismerhetetlenül megváltozik)* Bámulom önt és szeretem önt. Az elítélés és a megbocsátás kicsinyes, sőt illetlen fogalmak az ön tündöklő, távoli tisztaságához. Elfogódott és kótyagos vagyok a beteljesülés ismeretlen mámorától, hiszen sohasem mertem hinni, hogy elérem és megtalálom önt, hercegnőm, sohasem mertem hinni, hogy testet ölt az álom, hogy egyszer mégiscsak elérem a szívárvány messzi, magasságokba vezető hídját, mely után oly balgán futottam, mint Óperenciában hívó kisfiú. Nem mertem hinni, hogy valósággá válik a vonaglós vágy.

A VÁGYAK HERCEGNŐJE *(dallamosan)* Eljöttem, mert vonzott a vágyad, mert hívott sóhajtlós szavad, mert nem fáradt el felém nyújtott váró karod, mert tudtam, éreztem, hogy szeretsz.

A FANYAR FÉRFIÚ Pedig én már azt hittem, hogy mindennek vége, hogy sohasem látlak már viszont, ó, bűvös liliom. Mindig eltűntél, kisiklottál a kezeim közül, mint piros pettyes pillangó, és én búsan, bárgyún néztem az elröpült pillangó után, amely száll, csapong, hintázik, himbálódzik a végtelen kékségben, majd törpülő pontja belesimul tűnő tájak távlatába. Szaladni akartam utánad kitért karokkal, keserves arccal, kalapáló szívével. Keresni akartalak szívós daccal, mint az eliramlott csodaszarvast. Keresni, keresni, folyton keresni, amíg csak össze nem rogyok, vagy amíg meg nem talállak. *(Kis szünet)* A pillangó azonban eljött hozzám, berepült a szekrényembe, és most itt van, nálam van *(Diadalmasan)*, a kezemben van! Szinte megzavarodom a hihetetlen boldogságtól. Meg kell tapintanom tündöklő testedet, éreznem kell

véred lüktetését, fel kell fognom sóhajod szellőjét, hallanom kell hangod bársonyát, és még mindig kételkedem, még mindig kérdezem magamtól: Hát itt vagy? Csakugyan itt vagy? Valóban eljöttél?

A VÁGYAK HERCEGNŐJE *(egyszerűen)* Igen. Eljöttem, mert szeretlek.

A FANYAR FÉRFIÚ *(hevesen lecsúszik a pamlagról, letérdel előtte, és mohón csókolja a fehér kezeket. Halkan)* Szeretlek. Szeretlek. És köszönöm jószágodat, szépségedet, szeretésedet. Köszönöm neked az életemet. *(Ámulva, dermedten nézi a vágyak hercegnőjét, hangja egyre erősebb, színesebb és szenvedélyesebb lesz)* Nem tudom, ki vagy, nem tudom, hogy hívnak, honnan jössz, nem tudom, hol ringott a bölcsőd, nem tudom: anya vagy kurtizán, vagy feleség vagy-e, vagy hamvas leányzó? Én szeretlek. És minden kisiklik alólam: idő, hely, hétköznap, valóság, bizonyosság. *(A vágyak hercegnője átfonja fejét)* Talán Trisztán vagyok, aki ivott a bájitalból, és most Izolda ölében vagyok, vagy fáradt faun, aki fehér nimfa karjaiban talál pihenést és boldogságot, vagy talán Sámson vagyok, s Delila párnái között hempergek, melyek alatt olló settenkedik, és a filiszteusok már kint várnak a sátor előtt. Vagy ki tudja, talán Rómeo vagyok, s most Júlia szobájában álmodozom Veronában, a Capuletti-kertben pedig párásan piheg az éjszaka. Talán száműzött antik isten vagyok; ki tudja, hol van a múltad, az otthonod, ki volt az ősd. Mit bánom én! Szeretlek. Meglehet, hogy Lucrecia Borgia bűnös éjszakájában tobzódok, az is lehetséges, hogy most Maintenon vagy Pompadour asszony simogatja lüktető fejemet. Hol vagyok, ki vagyok, miért vagyok? – ki tudja és ki kérdezi? Talán Antonius vagyok, és Kleopátra ágyában heverészek a homokszagú alexandriai éjszakában. Az is lehet, hogy Francesca da Rimini keblére hajtom most fejemet, és a bosszúálló Lanciotto már kihúzta kardját, hogy átdöfje szívünket. Mit bánom én! Eltűnt, elfulladt, elsüppedt minden körülöttem; nincs tegnap, nincs évszám, nincs mérték, nincs talaj, nincs semmi bizonyosság. Semmit se kérdezek, semmit se látok, csak téged, mindig csak . . . téged.

A VÁGYAK HERCEGNŐJE *(megsimítja a férfi fejét)* Anyád vagyok most, és bölcsődben ringatlak, fejedet simogatom, mintha lázas, beteg kisfiam lennél. Barátod vagyok most, aki megérti a

szavad, megosztja a bánatod, s aki melegen, mindenre készen megszorítja a kezedet. És szeretőd vagyok most, aki szomjas szenvedéllyel nyújtja feléd az ajkát. *(A fanyar férfiú felkúszik a vágyhercegnő ajkáig és hosszú, lassú csókban olvadnak össze. Azután eltávolodnak egymástól, nézik egymást, míg végre a vágyak hercegnője mosolyogva megszólal)* Szeretsz?

A FANYAR FÉRFIÚ Szeretlek.

A VÁGYAK HERCEGNŐJE Hátha csak számító, ravaszkodó, polgári leányzó vagyok, aki ilyen regényes úton akar magának férjet fogni?

A FANYAR FÉRFIÚ Szeretlek.

A VÁGYAK HERCEGNŐJE Hátha vásári rima vagyok, aki tréfát űz szent szenvedélyedből?

A FANYAR FÉRFIÚ Szeretlek.

A VÁGYAK HERCEGNŐJE Hátha csak üres álomkép vagyok, mely széjjelfoszlik az első szélrohamnál?

A FANYAR FÉRFIÚ Szeretlek. Mindig és akárhogy. Megtaláltuk egymást, és megtaláltuk az értelmet, a célt, a holnapot. Két félkör vagyunk, mely most összehajolt, s egy örök körbe egyesült, melynek nincs kezdete és nincsen vége, mely átöleli a mindenséget, mely finom tükör módjára visszarágyogja a távoli csillagokat és a sietős élcetek suhanását. Megtaláltuk egymást és kiegészítettük egymást. Összefonódunk, mint kgyöző folyondárok öreg fatörzs körül, eggyéolvadunk, mint nemes fémek ódon ötvözetben. Egyek vagyunk, és úszunk a mámorban, akárcsak összesimult felhők a kék végtelenségben. Megtaláltuk egymást, ó hercegnőm, s én olyan boldog vagyok . . . *(Aléltan, mákonyosan a hercegnő ölébe hull, lehunyja szemét, teljesen mozdulatlan, mintha mély, kába álomba süppedt volna. A vágyak hercegnője egy ideig szeretettel szemléli az alvó férfit, majd lassan, szelíden felemeli fejét, párnát tesz alája, és óvatos, nesztelen lépésekkel a szekrény felé tart. A fanyar férfiú nyugodtan szendereg tovább. A vágyhercegnő távozásában inkább szomorúság és szánakozás van, mint csíny, tréfa vagy kegyetlenség. Lassan, szinte fájdalmasan belép a szekrénybe, és maga után húzza az ajtót)*

(Szünet)

A FANYAR FÉRFIÚ *(lassan ébredezik, felül a pamlagon, megdörgöli szemét, majd körülnéz, és sikoltós ijedtséggel veszi észre, hogy a vágyak hercegnője eltűnt a szobából. Felpattan, néhány kapkodó, kereső lépést tesz az ablakfüggöny felé, a sarkok irányában, azután vadul, a rátalálás diadalmas bizonyosságával feltépi a szekrényajtót, de a hercegnő nincs már a szekrényben. A fanyar férfiú lihegős izgalommal kidobálja a még bent lévő ruhadarabokat, azonban mindhiába: a szekrény üres. Ez a csalódás szinte önkívületbe hozza, rekedten, sirámosan felhördül, mint sebzett vadállat, düllelt, zavaros szemmel szalad ide-oda, levegő után kapkod, feltépi gallérját, majd hirtelen az ajtó felé siet, de ekkor elszédül, és otrombán előrebukik, mint fellökött fatuskó. Néhány pillanatig csend és döbbent üresség, azután a függöny sietve, sikoltva összecsapódik)*

MŰKEDVELŐK

Vígjáték egy felvonásban

Prológus

(Mondandó minden esetben, amikor műkedvelők játsszák a darabot, vagy amikor a nézőtéren nyájas, hájas, érzékeny és kedvesen elfogult falusi emberek ülnek.)

Egy csörgősapkás, arlekinos öltözetű bohóc jelenik meg a függöny előtt. Tétova és bizonytalan, ezért fiatal lányoknak illik a szerep.

Úrnők és urak, ne csúfolják ki
e furcsa, fonák figurát,
de így kellett felöltözködnöm.

(Szünet)

Jó estét kívánok tehát!
(Majd elfelejtettem a rímet.)
Bevallom: lámpalázam van
ily ósdi, csörgős öltözetben,
s egy kicsit szégyellem magam.
E mezben már nem illik jární.
Középkorban volt ez divat,
s a színházak falára festve
találni még ily maszkokat.
Ma már divatját múlta mindez,
az ósdi jambus – szende múlt,
valamint e furcsa jelmez,
a prológus is már elavult.
Nagyon furcsállom én a szerző
tubákos, vénhedt ötletét.
Miért nem írt egy konferanszot,
hol szellemszakra szállna szét?
De úgy látszik, az ok itt az lesz,

szerzőnk nincs ötlettel teli,
ezért inkább prologust ír ő,
gyengéjét így elleplezi.
Azt is megsúghatom önöknek,
hogy nem vígjáték e darab,
mert komikum sincs a szerzőben,
csak gúny, amely mar és harap.
Szatfra ez és nem vígjáték,
humora epkeserű,
alakjai csúnyák és torzak,
sehol sincs ártatlan derű.
Csupa gúnyrajzok, ferdítések!
Egy görbe tükör képei
e vígjátéknak elkeresztelt
szatírának személyei.
A falu gúnyjának a tárgya
s a falusi műkedvelés.
S mily kíméletlen túlzottsággal
tűz tollhegyre tekintélyt és
köztiszteletben álló nőket!

(Kétségbeesetten)

Nem kíméli a lányokat!
Oly művelt asszonyokat rajzol,
akiknek száján nincs lakat!
Ez borzasztó, kedves közönség!

(Haragosan)

Felháborító! Borzalom!

*(Ijedt szünet, a bohóc most eszmél csak magára. Szájára üt,
és halkabban, alázatosan folytatja)*

Ó, jaj! Nekem a szerző mellett
kell egy-két jó szót mondanom,
azért is küldött ő előre,
hogy magyarazzam s mentsem őt,

de én erről megfeledeztem,
s lelepleztem önök előtt!
Szívemből bánom ezt a vétkem,
s jóváteszem is egyhamar.
Ezentúl én csak azt beszélem,
amit a szerző épp akar.
Tulajdonképp arról kell szólnom,
hogy ő mily jámbor, jó fiú,
hogy bántani – az nem szándéka,
hogy szelíd, szende s nem hiú.
E kis vidéki életképpel
mosolyt akar fakasztani,
a gúnyos, torz vonásokkal meg
nemesebbek a céljai.
Mert ő javítani szeretne
a csúf vidéki életen,
a lomha kicsinyes falucskán,
a boros, pletykás lelkeken.
Bár tudja jól, a harc mily meddő,
szándéka tiszta és nem sért.
Ha darabján nem is mulatnak,
ne gáncsolják el őt azért.

(Kis szünet)

Hiszem: hibámat jóvátettem,
neheztelésre nem lesz ok.
S mert mondókám végére értem,
búcsúzom hát. Itt sem vagyok.

(Hirtelen eltűnik)

. 1 darab szereplői

A JEGYZŐ
A POSTAMESTERNŐ
BÁBYKE, A LÁNYA
GARASNÉ, A NAGYBOLTOSNÉ
CUNCIKA, A LÁNYA
JÓPÁRTHY GYULA, FÖLDBIRTOKOS
ÁBRÁNDFY KÁZMÉR, KÖZSÉGI ÍRNOK
PITYÓKÁS VENDEL, TANÍTÓ
NÁCI, CSAPOS

(Történik Pocsolyaröcsögén, a községi nagyvendéglőben egy csendes őszi estén.)

A szín ízléstelen és unalmas korcsmaszobát ábrázol. Hátul és kétoldalt ajtó, a háttérben két vörös abroszos asztal. Középen kövér, piszkos petróleumlámpa ég. A falon jámbor, suta, olcsó olajnyomatok egyszerű, egyforma keretekben, a fogsáron két újság búsulva lóg tartóba illesztve.

I.

(Ábrándfy egyedül ül az egyik asztalnál, s egy könyvecskét olvas. A jegyző most lép be a középajtón. Ábrándfy felugrik, eléje megy, lesegíti és fogságra akasztja kabátját. Közben hajlong és beszél.)

ÁBRÁNDFY Alázatos szolgája, jegyző úr! Jó estét kívánok! Alá-
szolgája.

JEGYZŐ Na mi az? Lesz próba? Lesz próba?

ÁBRÁNDFY Igen, ma estére összehívtam az egész társaságot.

Remélem, széjjelosztjuk majd a szerepeket, s a jubileumi mulat-
ságra minden rendben fog menni.

JEGYZŐ El is várom, hogy minden rendben menjen, mert külön-
ben *(Fenyegető mozdulat)* . . . Nézze, Ábrándfy, most az egyszer
alkalma van, hogy mindent jóvátegyen. Emberelje meg magát,
különben baj lesz. Tudja, hogy önkéntes tűzoltóegyletünk hu-

szonöt éves jubileumára lejön az alispán úr, a főszolgabíró úr, azonkívül egy csomó vendég a városból. Hát tegyen ki magáért, mert ha valami nem megy úgy, ahogy kell, úgy jaj magának. *(Erélyesen)* Megértette?!

ÁBRÁNDFY Igenis.

JEGYZŐ Semmi igenis. Itt mindennek úgy kell majd menni, mint a karikacsapás. A darab, amit kiválasztottunk, nagyon jó darab, csupán a szereplőket kell még jól megválogatni, és a szerepeket kell még jól megtanulni, megértette? *(Szünet)* Nehogy megint annak a kancsal Elvirának adják az énekes szerepet, akinek olyan a hangja, mint a hasfájós libáé, és nehogy a dadogós patikussegéd legyen megint a hősszerelmes. Hisz annak még a lába is dadog, mikor színpadra lép!

ÁBRÁNDFY Megpróbálok minden tőlem telhető, jegyző úr, tessék csak egész nyugodtan lenni.

JEGYZŐ Ne felejtse el, hogy itt lesz az alispán úr, a főszolgabíró úr, a tanfelügyelő úr, a főállatorvos úr, hogy képviselve lesznek a megyei tűzoltótestületek. És azt se felejtse el, hogy magának már nagyon sok van a rovásán! Későn jön be az irodába . . .

ÁBRÁNDFY Bocsánat, de a községházi óra siet.

JEGYZŐ Nem dolgozik semmit, szerelmes leveleket ír hivatalos órák alatt, a halotti anyakönyv hátlapjára szerelmes verseket írkal. Mit szól ehhez?

ÁBRÁNDFY Szerelem és halál, ahogy a költő mondja.

JEGYZŐ Az adófőkönyvekbe hiányosan felöltözött nőszemélyeket rajzol. Mit szól ehhez?

ÁBRÁNDFY A nagy adók miatt nem tudnak jobban felöltözködni.

JEGYZŐ Ne vicceljen itt, most komoly dolgokról van szó. Én eddig mindent elnéztem, de ezentúl könyörtelen leszek. Csupán abban az esetben leszek elnéző, ha ez a multság kifogástalanul sikerül. Ez nem közigazgatás! Ez magának való komédia. Tehát rajta! Ha valami nem úgy fog menni, ahogy kell, úgy el lesz csapva. Megértette? El lesz csapva! A multság sikerétől függ a maga élete a községházán. Tehát lásson hozzá. *(Balra el)*

II.

(Ábrándfy egy darabig dermedten áll, majd megvakarja a fejét, és leül az egyik székre. Jópárthy középről jön.)

JÓPÁRTHY Szervusz, Kázmér! Hogy vagy, kérlek alássan?

ÁBRÁNDFY *(feláll)* Kérlek Gyula, nincs nálad valami kanászi vagy juhászi állás üresedésben kint a pusztán?

JÓPÁRTHY De igen, kérlek alássan, az egyik kanászgyerek épp tegnap másfelé szegődött. De miért kérded? Be akarsz valakit protezsálni?

ÁBRÁNDFY Igen. Magamat akarom beprotezsálni.

JÓPÁRTHY *(nem érti a dolgot. Gyanakodva)* Magadat, kérlek alássan?

ÁBRÁNDFY Én ugyanis nemsokára pályát cserélek. *(Szavalva, pózzal)* Elhagynom a községháza aktaszagú levegőjét, hogy felcsérlijem a szabad természet disznószagú ölével. Szóval te fenntartod nekem ezt az állást.

JÓPÁRTHY De hát komoly ez, kérlek alássan? Nem értelek . . .

ÁBRÁNDFY A lehető legkomolyabb. Az öreg épp az előbb mondtotta, hogyha ez a tűzoltójubileum nem sikerül, akkor el leszek csapva. Az pedig nem fog sikerülni, ez biztos. Így tehát el leszek csapva, ez is biztos.

JÓPÁRTHY *(zavartan)* De talán mégse . . . És . . . nem értem, kérlek alássan, miért ne sikerülne ez a multság? Én ma voltam megbízásodból Garaséknál és a postamesteréknél, s mind a két helyen megígérték közreműködésüket. Azt mondták, hogy már a ma esti megbeszélésre is eljönnek. A műkedvelő előadás sikere máris biztosítva van, kérlek alássan.

ÁBRÁNDFY A földbirtokosok istene tartsa meg jámborságodat és jóhiszeműségedet az emberi kor legvégsőbb határáig! Hát te azt hiszed, hogy itt, Pocsolyaröcsögén, akadály nélkül lehet műkedvelő előadást rendezni? Hiszen még a végleges szereposztás sincs meg, hol van még az előadás! El leszek csapva, el leszek csapva! Kondásfiú lesz belőlem! Ha még legalább juhász lehetnék!

JÓPÁRTHY Ne lássad ilyen sötéten a dolgokat. Majd én még beszélék az öreggel, kérlek alássan. De különben is, még semmi

akadály sincsen. Mindjárt itt lesznek a szereplők, és akkor szépen megbeszéljük a dolgot.

ÁBRÁNDFY Szép kis megbeszélés lesz az. Csak már túl lennék az effajta szépségeken.

JÓPÁRTHY Te hogyan gondolod például a szereposztást, kérlek alássan?

ÁBRÁNDFY Én úgy hiszem, hogy Esmeralda baronesse szerepére legalkalmasabb lenne a doktorék Jucikája. Neki jó hangja van, ügyesen táncol, szóval ő a legrátermettebb a primadonnaszerepre.

JÓPÁRTHY Én is úgy hiszem, kérlek alássan. De talán másoknak se lesz kifogásuk Jucika ellen. Tagadhatatlan, hogy ő a lányok között a legügyesebb.

ÁBRÁNDFY Ez a mi magánvéleményünk. A postamesternő és Garasné nagysága, szóval a pocsolyaröcsögi közvélemény azonban hevesen tiltakozni fog ez ellen.

JÓPÁRTHY Biztos vagy benne?

ÁBRÁNDFY Olyan biztos, mint az elcsapásomban. Mindkettő azt szeretné, ha az ő lánya lenne a primadonna, mert mindkettő azt hiszi, hogy az ő lánya a legkülönb a faluban. De talán ez az elfogultságuk lenne a legkisebb baj. A nagyobb baj az, hogy a Cuncika is meg a Bábkye is csak veled akar játszani, a te partnered akar lenni. Ők már tudják, hogy te leszel a darabban Töhötöm gróf, ezért ádáz harc indul meg Esmeralda baronesse szerepéért.

JÓPÁRTHY Énmiattam, kérlek alássan?

ÁBRÁNDFY Hát persze! Vagy te talán nem tudod, hogy meg akarnak fogni? Te vagy itt Pocsolyaröcsögén a szűzi leányálom és a boldog tökéletesség. A legjobb parti. Négyszáz hold föld, egy ház, készpénz, hat ökör és még tudj' isten mi minden. Valóságos főnyeremény vagy!

JÓPÁRTHY Én nem értem, kérlek alássan, az én vagyoni állapotom . . . és Töhötöm gróf szerepe . . . hol van az összefüggés.

ÁBRÁNDFY Nem érted? Mindegyik mama arra számít, hogyha te leszel a lánya partnere, úgy te egy kicsit beleszerelmeskedsz a lányába, s végül a valóságban is elveszi majd Töhötöm gróf Esmeralda baronesse-t.

JÓPÁRTHY *(homlokára üt)* Most már értem!

ÁBRÁNDFY Azért küldtelek téged, hogy felkérjed a lányokat, mert tudom, hogy neked, kedves négyszáz hold, mindjárt igent mondanak. Azelőtt, ha én kértem őket fel, mindig vonakodtak, hogy „nincs kedvem”, hogy „jaj, már megint”, hogy „jaj, mindig próbára járni”, de mikor te felkérted őket, mindjárt igent mondtak. Gondolták, hogy te mint partner, mint Töhötöm gróf, a szerep szerint háromszor megcsókolod Esmeraldát. Ha csak tizenöt próbát számítunk, az is már negyvenöt csók, de ha Bábkye lesz a partnered, úgy biztos vagyok benne –, ahogy én a postamesternőt ismerem –, hogy az összes csókolódzási jelenetet megismélteti. Hátha a végén már nem tudsz meglenni Bábkye csókja nélkül.

JÓPÁRTHY *(derülten)* Nem is tudtam, hogy ilyen értékes személy lettem ebben a faluban.

ÁBRÁNDFY No, azért ne bízzad el magadat. Nem te vagy az értékes, csupán a négyszáz holdad ér valamit!

III.

(A postamesternő és Bábkye középről jönnek)

POSTAMESTERNŐ Jó estét! *(Üdvözlések)* Persze, nincs még itt senki. No, ezt tudtam, ezt megmondtam előre, hogy mi leszünk az elsők. De ez mindig így is van itt Pocsolyaröcsögén. Ha azt mondják, hogy nyolckor van próba, akkor kilenc előtt senki sem jelenik meg.

BÁBKYE *(blazírtan)* Nekem semmi kedvem se lett volna játszani, de mert Jópárthy úr megkért, hogy működjek közre a jótékony cél érdekében, nem tudtam nemet mondani.

POSTAMESTERNŐ Bizony, az ember sohasem tudhatja, mikor üt ki tűz a házában. A tűzoltókat is támogatni kell. *(Mézesen)* Azonban az én Bábkyém egyes-egyedül Jópárthy úr felkérése miatt ígérte meg közreműködését.

JÓPÁRTHY Ez igazán hízogó rám nézve, kérem alássan.

POSTAMESTERNŐ *(odavetve)* Mondja csak, Ábrándfy, ma próba is lesz, avagy csak megbeszélés?

ÁBRÁNDFY *(készségesen)* Ma csupán egy kis barátságos megbeszélés lesz. Mivel a darabot mindenki ismeri, s a rendezőbizottság

választását mindenki helyesli, így *csupán* a szereposztást kell még elintézni.

BÄBYKE *Csupán* a szereposztást.

POSTAMESTERNÓ *Csupán* azért kérdem, mert idejövet beszélünk a doktorékhoz, hogy ma nem lesz próba, csak kis megbeszélés, s ezért igazán nem szükséges, hogy Jucika idefáradjon.

JÓPÁRTHY *(keserű dühvel)* Szóval Jucika nem jön.

BÄBYKE Megígértem neki, hogy holnap majd beszámolok neki a mai megbeszélésről.

POSTAMESTERNÓ Különbem nem is tudom, hogy fog az a Jucika szerepelni. Most is rekedt.

JÓPÁRTHY *(naivan)* No, hat hét alatt még százszor kirekedhet.

POSTAMESTERNÓ Én nemigen hiszem, kedves Jópárthy. Az ő hangja nagyon gyenge, ha kissé többet énekel, mindjárt bereked.

Én azon a véleményen vagyok, hogy hat hét alatt teljesen el fogja veszíteni a hangját.

JÓPÁRTHY Hat hét alatt sok minden történhet még, kérem alássan.

ÁBRÁNDFY Az emberből még disznópásztor is lehet.

JÓPÁRTHY Ószintén bevallva én is félek, hogy valami történni fog velem. Egyik nagybátyám ugyanis súlyos beteg, s ha gyászba kerülnek, úgy vissza kellene lépnem a szereptől.

POSTAMESTERNÓ Ó, milyen kár volna! *(Édes érdeklődéssel)*

De mondja csak, kedves Jópárthy, örökölni is fog valamit utána?

JÓPÁRTHY *(könnyedén)* Igen . . . valamit. Azt hiszem, mindössze ötven-hatvan holdat.

BÄBYKE Hatvan hold föld, az már egy kis vagyont!

POSTAMESTERNÓ *(jóakarattal, anyáskodóan)* Most már igazán itt az ideje a nőülésnek, kedves Jópárthy. Higgye, az ember egész másképp látja a világot, ha felesége van. Amíg az én szegény jó uram élt . . . *(Zsebkendőjét szed elő reitüküljéből, és szemét törölgeti)*

BÄBYKE *(kacéran)* Mondja csak, Jópárthy, kiket szeret maga inkább, a szókéket vagy a barnákat?

POSTAMESTERNÓ Igen, igen, halljuk az ízlését! *(Már derült, a sírást abbahagyta)*

JÓPÁRTHY Bocsánat, kérem alássan, nekem a szókék is meg a barnák is tetszenek, ha szépek.

BÄBYKE Nagyon szellemes! Direkt szellemes!

POSTAMESTERNŐ (*gyorsan beszél, erősen játszik*) Nagyon jól mondja, kedves Jópárthy, nagyon jól mondja. Én a maga helyében nem is néznék hozományra. Minek magának pénz, mikor a birtokából úri módon megélhet, akár egy fejedelem.

BÄBYKE Az idealizmusra is kell nézni, nemcsak a prózára. Én idealista vagyok, maga nem?

JÓPÁRTHY Kérem alássan . . .

POSTAMESTERNŐ (*mint fent*) Magának a legfontosabb kedves Jópárthy – ne haragudjon, hogy jó tanácsokkal szolgálok, de én csak a maga javát akarom, és én úgy beszélek most magával, mint édesanyja a fiával –, szóval, mit is akartam mondani? Ja, tudom! Azt, hogy magának most a legfontosabb, a legsürgősebb, hogy egy kedves, hűséges kis feleséget keressen magának. Nem kell épp, hogy gazdag legyen . . .

BÄBYKE Az a legfontosabb, hogy házias legyen.

POSTAMESTERNŐ Nagyon helyesen mondja Bäbyke, az a legfontosabb, hogy házias legyen, hogy értsen a háztartáshoz, a főzéshez, a dunsztoláshoz, a szappanfőzéshez, hogy tudjon bänni a baromfival, hogy utánanézzon a cselédségnek, mert manapság rémes, hogy milyen cselédeket kap az ember, az direkt rémes! Például a Julis, aki nálunk volt! Az kilopta volna az ember szemét is, ha nem vigyázott volna rá. Azután varrni is kell tudni, harisnyát stoppolni, fehérneműt javítani, mert akármilyen nagy is a vagyon, azért prédálni sem szabad. Az én Bäbykémnek, nem akarom épp szembe dicsérni, de nincs préda természetű. Nem fősvény, de azért takarékos és – ami a fő – nagyon jó beosztása van mindenben. Nagyon jó beosztása.

BÄBYKE Én tudom, Jópárthy, ó, ne is tagadja, hogy maga műveltséget is keres a nőben, akit magáévá akar tenni. Finomabb lelket, aki megérti a lelki poligámiákat.

POSTAMESTERNŐ (*mint fent*) Bäbykémnek tökéletesen igaza van. A maga feleségének tudni kell zongorázni, énekelni, legalábbis úgy, mint ahogy az én Bäbykém tud, művelten kell tudni társalogni, szóval a lényeg az, kedves Jópárthy, hogy a vagyon mellékes.

JÓPÁRTHY De kérem alássan . . . én még nem gondolom . . .

POSTAMESTERNŐ Mi az, maga nem gondol a házasságra? Ezt rosszul teszi, Jópárthy úr, határozottan rosszul teszi. Az idő eljár,

s az ember hamar megöregszik, s akkor már késő visszasírni az ifjúságot. Maga most a legjobb korban van, higgye el, a legjobb korban, s én őszintén, tiszta szívből tanácsolom magának, mintha csak a fiának beszélnék: nősüljön meg.

BÁBYKE Ó, higgye el, hogy a házasséltnek is vannak gyönyörei. Nászút Velencében, meleg családi fészek és az első gyerek! Ó, milyen boldogság lehet. Szereti a gyerekeket?

JÓPÁRTHY Ha nem sírnak, kérem alássan.

POSTAMESTERNŐ Nem, Bábykém, én úgy találom, hogy ebben a kérdésben a férj akarata a döntő, elvégre is ő a családfenntartó, vagy nem? Én mint anyós, mindig tisztelném a vóm akaratát. Minden úgy történe, ahogy a vóm akarná. Ha például a vóm nem akarna gyereket, én nem bánnám. Nem ellenkeznék. Jó, ne legyen gyerek. Nem öndicséretből mondom, igazán távol álljon tőlem ilyesmi, de én mint anyós lennék, mint anyós, kedves Jópárthy. Én mindig csak arra törekednék, hogy béke legyen és boldogság. Nekem már ilyen a természetem.

IV.

(Garasné, Cuncika, Pityókás középről jönnek)

GARASNÉ Jó estét, jó estét! Szervusz, édes Málcsikám!

POSTAMESTERNŐ Szervusz, drága Blankám! *(Ölekezés)*

GARASNÉ Ugyebár kicsit megkéstünk, de be kellett szólni a doktorékhoz. Tudtam, hogy Jucika nem jól érzi magát, ezért gondoltam, legjobb, ha beszélünk, hogy ne jöjjön. Mi majd elmondjuk neki, mit beszélünk meg ma este.

BÁBYKE Milyen figyelmes a Blanka néni!

GARASNÉ Nem akarom, hogy szegény lány hiába idejöjjön, még beteg lenne a kicsike.

ÁBRÁNDFY *(némi éllel)* A postamesternő öngyűsége hasonló aggodalmai voltak. Úgy látszik, Jucika egészségét mindenki szívében viseli.

POSTAMESTERNŐ Igen, én is beszóltam, hogyha nem akar, úgy ne jöjjön. Bizony már hűvösek az éjszakák, és te tudod, édes Blankám, milyen könnyen bereked az a kislány.

- JÓPÁRTHY Nagyságos asszonynak nagyon jó szíve van, kérem alássan.
- POSTAMESTERNŐ Bizony, kedves Jópárthy, nekem már ilyen a természetem. Ugye, édes Blankám?
- GARASNÉ Igen, drága Málcsikám, te már ilyen vagy. De talán elkezdhetjük már a megbeszélést.
- PITYÓKÁS *(előrelép)* Pardon! Mielőtt elkezdenénk, én ünnepélyesen kijelentem, hogy én csak akkor játszom, s csak úgy járok próbára, ha minden alkalommal öt spriccert fizet nekem a poszolyaröcsögi tűzoltóegylet.
- ÁBRÁNDFY Ugyan hova gondolsz!/? Öt spriccer minden este! Hiszen az egy vagyon!
- PITYÓKÁS Na, tudod mit? Tekintettel a jótékony célra, négy is elég lesz.
- ÁBRÁNDFY Az is sok.
- PITYÓKÁS Négy spriccer, különben nem játszom.
- ÁBRÁNDFY Tudod mit? Esténként két spriccert fog fizetni az egylet, és te játszani fogsz.
- PITYÓKÁS Mit smuciskodsz te az egylet pénzével? Azt fogod mondani, hogy a műkedvelő előadásra ennyit és ennyit költöttél és punktum. Miért igyák meg a tűzoltók a jövedelmet, miért nem én? Hiszen azok semmit se csinálnak, míg nekem szerepet kell tanulnom. Négy spriccer, vagy nem játszom.
- ÁBRÁNDFY Hát legyen minden próbán három és az előadáson öt. Jól van?
- PITYÓKÁS Csupán a jótékony cél érdekében fogadom el ezt a smucig, megalázó ajánlatot. De a mai este próbának számít!
- ÁBRÁNDFY Igen, hiszen ma próbálunk . . .
- BÁBYKE Próbálunk?
- ÁBRÁNDFY Igen, próbálunk szerepet osztani.
- PITYÓKÁS No, ez nehéz próba lesz. *(Balra kiszól)* Náci! Egy spriccert ide! *(Leült a bal oldali asztalhoz)*
- CUNCIKA Nekem őszintén szólva semmi kedvem se lett volna ehhez az egész előadáshoz, de *(jelentősen)* Gyula személyesen volt nálunk, és mivel azt mondta, hogy ő is játszani fog . . .
- POSTAMESTERNŐ *(hevesen közbevág)* Ó kislányom, te nagyon tévedsz, ha azt hiszed, hogy Gyula csak nálatok volt felkérni. Mert Gyula, akarom mondani, Gyulus, Bábkyémet is felkérte, és

- Bäbykém nem is ígérte volna meg közreműködését, ha Gyulus, akarom mondani, Gyuluska nem kérte volna. *(Kis feszültség. Náci bejön a spriccerrel, és Pityókás elé teszi)*
- PITYÓKÁS Te Náci, nekem minden este jár három spriccer a tűzoltóegylettől. Itt vannak a tanúk. Három spriccer a próbákon, mikor pedig színház lesz, akkor öt. Megértetted?
- NÁCI Igenis, tanító úr.
- PITYÓKÁS No, akkor mehetsz. *(Iszik. Náci indulni készül, Pityókás még egyszer nagyot hörpint, úgyhogy a pohár tartalmát félig kiüssza)* Náci! Gyere csak vissza! Tölts még kis bort hozzá, ebbe nagyon sok volt a szóda. Töltsd csak tele! *(Náci elviszi a poharat, és kimegy)*
- CUNCIKA Gyula, kérem!
- POSTAMESTERNŐ Pardon, Gyulus, csak egy percre! *(Jópárthy tétován áll a postamesterék és a nagyboltosék között)*
- GARASNÉ Kérem, Gyuszi, Cuncikám hívta az előbb.
- POSTAMESTERNŐ Gyuszika, kérem, Bäbykém szeretne valamit kérdezni magától.
- GARASNÉ Pardon, Gyuszika, Cuncikám előbb hívta.
- JÓPÁRTHY *(tanácstalanul, habozva fordul jobbra-balra)* Kérem alássan . . . kérem alássan . . .
- CUNCIKA Csak azt akartam kérdezni, hogy . . .
- POSTAMESTERNŐ Kedves Gyuszika, mi csak azt akartuk kérdezni . . .
- GARASNÉ Pardon, de én nem tartom a műveltséggel összecszegethetőnek, hogy az ember szavába vágjanak.
- POSTAMESTERNŐ Na, mit szól ehhez, kedves Gyuszi, akarom mondani, Gyuszika? Mi ne lennének elég műveltek, mármint mi, én és a Bäbykém!?
- ÁBRÁNDFY Bocsnat, kedves hölgyeim és uraim, de késő lesz már, s rá kell térnünk a mai barátságos megbeszélés tulajdonképpeni tárgyára, a szereposztásra.
- MIND Úgy van, halljuk! *(Náci visszahozza a spriccert)*
- ÁBRÁNDFY *(zavarban, félve vigyáz szavaira)* Hát először is . . . Hol is van a darab? *(Előhúzza a zsebéből)* Először is . . . *(köhögés)* én úgy gondolom leghelyesebbnek, ha először a férfiakat olvasnám. *(Helyeslő moraj)* Tehát . . . *(Állandóan betekint a könyv-*

be) Plemplenovics Bogumil gróf, ez az öreg, hülye gróf, aki a szobalánynak udvarol – ez én lennék.

GARASNÉ Én is úgy gondoltam.

POSTAMESTERNŐ Ez volt az én gondolatom is.

ÁBRÁNDFY *(tovább olvasva)* Plemplenovics Töhötöm gróf, Bogumil fia, ez a hősszerelmes, aki a végén elveszi Esmeralda baronesse-t. Ez lenne Jópárthy Gyula úr.

GARASNÉ A számból vette ki a Gyuszikánk nevét!

POSTAMESTERNŐ Nem megmondtam, hogy Gyuszika legyen a hősszerelmes?

BÁBYKE De igen, mama!

GARASNÉ Hiába, mi mindig egy véleményen vagyunk, drága Málsim.

ÁBRÁNDFY *(folytatva)* Azután lord Wisky, amerikai nagykövet, a Good Templars rend lovagja, aki a fiatalok szökését elősegíti, Pityókás Vendel úr.

MIND *(helyeselnék)*

ÁBRÁNDFY Aztán vannak még kisebb férfi szerepek. Például a gróf titkára. Szerintem erre a szerepre legjobban megfelelne Ricinus Manó gyógyszerész gyakornok úr.

MIND *(helyeselnék)*

ÁBRÁNDFY Azután báró Hülyessy, Töhötöm barátja. Szerény véleményem szerint erre a szerepre legalkalmasabb lenne Weisz kereskedő úr a Vasút utcából.

GARASNÉ *(fölháborodva)* Én nem szólok egy szót sem, nekem utoljára is teljesen mindegy, de ha az a szemtelen pofájú Weisz játszik, akkor én és Cuncikám már itt se vagyunk. Tudja meg, hogy én még a köszönését se fogadom annak a szemtelen zsidónak, aki állandóan az urammal akar konkurenciázni. Ha őt is beveszi Ábrándfy, akkor mi már megyünk is. A mi gyomrunk nem tudja őt bevenni. *(Indulattal)* Gyere, Cuncikám! *(Felkelnek)*

ÁBRÁNDFY De nagyságos asszonyom, ezen lehet segíteni. Azt hiszem, senki sem akarja Weisz urat okvetlenül bevenni. Hát ne vegyük be! Az ő helyére tehetjük például a fiatal Schwarz joghallgató és bélyeggyűjtő urat, aki csak a jövő hónapban megy fel az egyetemre.

PITYÓKÁS Ugye, mondd csak, Kázmér, muszáj okvetlenül zsidót tenni erre a Hülyessy szerepre?

ÁBRÁNDFY Te hány meg vagy vesztegetve, Vendel, neked már nincs jogod ellenvetéseket tenni. Szóval van valakinek még Schwarz úr ellen kifogása? *(Csend)* Tehát Schwarz lesz báró Hülyessy. Rendben van? *(Gyenge morgás)* Egy pincér és két lakáj lenne még a férfi szereplők között, azt hiszem, ezekre később is találunk vállalkozót. Eszerint a férfiakkal végeztünk, most következnek . . . *(Egyre izgatottabb lesz)* most következnek . . .

PITYÓKÁS Következik a második spriccer. Náci! Még egy spriccert. *(Náci megjelenik a spriccerrel, és mindjárt el)*

ÁBRÁNDFY Most következnek a női szerepek. *(Köhög. Izgatott)* Tekintve, hogy a mai összejövetelünk egy kis barátságos megbeszélés, kérem, mondják meg őszintén véleményüket és aggályait a szereposztást illetőleg. Itt van például . . . például Esmeralda baronesse szerepe. Ő ugyanis a primadonna. Az én véleményem szerint . . . *(Köhécselés. Kínos csend)* Az én szerény véleményem szerint erre a szerepre legalkalmasabb lenne a doktorék Jucikája. *(A nők részéről heves, morajos tiltakozás. Lehetetlen! Ki van zárva! Abszurdum! Hallatlan! Nem arra való!)* Tisztelt hölgyeim és uraim, tessék egymás után kifejtetni az ellenvéleményüket!

POSTAMESTERNŐ Én nem sokat fejtegetek itt magának, én már megmondtam, hogy Jucika nem erre a szerepre való. Mi kell még?

BÁBYKE Én nem is értem, Ábrándfy, mi jutott a maga eszébe.

GARASNÉ Mindig bereked, nem jól játszik, nincs is bárónői megjelenése. Mit akar még többet?

ÁBRÁNDFY Csupán azt szeretném még tudni, kit tartanak a nagyságos asszonyék erre a szerepre a legalkalmasabbnak.

POSTAMESTERNŐ *(szende mosollyal)* Nem illik ugyan saját lányomat szembe dicsérni, de most kénytelen vagyok az én szerény kislányomat leleplezni. Én ugyanis meg vagyok győződve, hogy Bábyke a legalkalmasabb erre a szerepre, ő szinte erre a szerepre született. Rá van szabva. Passzend, ahogy mondják. A hangja nagyon jó, kellemes és tiszta, hiszen ezt mindnyájan tudják, a megjelenése arisztokratikus, akárcsak egy született bárónőé, s a

toalettjeit is már megbeszéltük, elárulhatom, hogy egyszerű toalettjei lesznek. Direkt szenzációszámok.

GARASNÉ *(nyugtalanul)* Én nem szólok egy szót sem, nekem utoljára teljesen mindegy, hogy Bábkye lesz-e az Esmeralda baronesse vagy pedig a jegyzőék szakácsnéja, csupán egy kicsit furcsának találom, édes Málcsikám, hogy miért kell épp Bábkyének lenni a primadonnának, miért dicséred épp a saját lányodat? Elvégre másnak is van hangja, másnak is van jó megjelenése. Az én Cuncikám, mint mindenki tudja, már többször énekelt a templomban, sőt a kántor úr már többször mondta, hogy miért nem képeztessük ki a hangját, hogy valóságos aranya a torka. Éppen szeretném, édes Málcsikám, ha hallanád, hogy hogyan fejlődött ennek a lánynak a hangja. Énekelj csak valamit a Málcsi néninek, Cuncikám.

CUNCIKA *(szégyellősen)* Ugyan, mama!

GARASNÉ Ez a baja szegénykének. Túlságosan szerény. Igazán szeretném, drága Málcsikám, ha hallanád, hogy milyen hangja van neki. Na, énekelj már! Ne féljél!

CUNCIKA Ma éppen be vagyok rekedve, nem vagyok épp a hangomnál. *(Felkel, tétovázik, húzódozik, majd a középre áll, meghajol, köszörüli a torkát. Figyelős csend. Végre Cuncika egy régi nyílt operettalomba kezd. A komikumig erősen tremolozik, magasabb hangjai kíméletlenül nyersek, olykor diszkant fejhangba csuklanak, lélegzetvételei hangosak, hörgésszerűek. Erős megjátszás, lehunytt szem, széttárt karok, félrebillenő fej stb. A postamesternő és Bábkye jelentős, fagyos pillantásokkal és gunyoros szájfélrehúzással, míg Garasné lelkes, helyeslő fejbólogatással kíséri az éneket. A dal végeztével egyedül)*

GARASNÉ *(tapsol)* Nagyon helyes! Nagyon szép! Na, mit szólsz hozzá, édes Málcsikám?

POSTAMESTERNŐ *(fojtott indulattal)* Kedves Blankám, engedd meg, de ez fízlés dolga. Lehet, hogy valaki a templomban szépen énekel, de a szobában nem érvényesül a hangja. Én azt tartom, és mindig is azt mondtam, hogy a templom, az nem színház, a színház viszont nem templom. Az én véleményem szerint az én Bábkyémnek sokkal kellemesebb, iskolázottabb és színpadra termettebb hangja van. Ugye, ön is így gondolja, kedves Gyula, akárrom mondani, Gyuszika?

GARASNÉ Ugye, a Cuncika hangja sokkal jobb?

CUNCIKA Mondjon ítéletet, édes Gyuszi!

BÄBYKE Maga lesz a bíró, Gyuszi!

JÓPÁRTHY Bocsánatot kérek, de én nem értek az énekhez . . . én nem vagyok zenekritikus, kérem alássan . . . én csak egy szegény földbirtokos vagyok.

PITYÓKÁS Szegény ember! Iszom a szegénységére!

ÁBRÁNDFY Tisztelt hölgyeim és uraim! Ha a többség ellene van annak, hogy a doktorék Jucikája legyen Esmeralda, úgy csupán egy megoldás lehetséges: Cuncika és Bäbyke játssza a két fő női szerepet. Az egyik az öreg grófnőt, a másik pedig Esmeralda baronesse-t.

POSTAMESTERNŐ Ezt nagyon jól tudjuk, ezt felesleges volt ilyen nagy hangon elszónokolni. Most arról van szó, ki lenne alkalmasabb primadonna: az én Bäbykém, avagy pedig Cuncika?

ÁBRÁNDFY *(tétován és meggondolatlanul)* Az én szerény véleményem szerint Cuncika . . . *(kínos csend, köhögés)* Cuncika ugyanis . . . hogy is mondjam . . . míg Bäbyke . . . talán alkalmasabb lenne az öreg grófné . . .

POSTAMESTERNŐ *(közbevág, felfűvődik)* Először is a maga véleményére senki sem kíváncsi, maga egy közönséges frnök, aki nem rendelkezhet az én lányom felett, másodszor pedig kikérem magamnak az ilyen sértést. Nagyszerű! Az én lányom legyen az öreg grófné! Az én lányom nem öreg, az én lányom nem való öreg grófnénak. Az én lányom primadonnának való, vegye tudomásul! Szemtelenség magától ilyesmit mondani.

BÄBYKE Durva sértés!

POSTAMESTERNŐ Elvárom, hogy exhumálja magát!

ÁBRÁNDFY Bocsánatot kérek, én nem úgy gondoltam, én csak úgy gondoltam, hogy meg kellene valahogyan egyezni . . . egyszer mégiscsak el kell döntení . . .

POSTAMESTERNŐ *(csípősen)* És persze úgy kell döntení, hogy az én lányom az öreg grófnő. Kiszámítottan az én lányom. Más nem is lehetne, csak az én lányom. Miért nem esett véletlenül Cuncikára a választása? Hiszen Cuncika három évvel idősebb, mint az én Bäbykém, őt már ezért is inkább megilletné az öreg grófnő szerepe.

CUNCIKA No de ilyet!

GARASNÉ (*izgalommal, Cuncikával egyidejűleg*) Drága Málcsikám, te alapos tévedésben vagy. Emlékezzél csak vissza, édesem, hogy mikor én Cuncikával gyerekágyban feküdtem, akkor te egy hároméves kislánnyal jöttél hozzám, aki Bábó névre hallgatott.

POSTAMESTERNŐ (*egyre fokozódó hevességgel*) Nem akarom azt mondani neked, hogy te hazudsz, édes Blankám, de te, úgy látszik, nemigen szereted az igazságot. Az egész falu úgy tudja – kérdezz meg akárkit –, hogy a te Cuncikád huszonkét éves, az én Bábókém pedig csak tizenkilenc.

GARASNÉ (*ingerülten*) Persze, te terjeszted ezeket a hamis adatokat, drága Málcsikám. Ehhez jól értesz: pletykákat csinálni, intrikálni, cselédeket elcsalni, ehhez te jól értesz, drága Málcsikám. A leveleket is nagyon ügyesen bontod fel, mondhatom, nagyon ügyesen, sőt elolvasni sem szégyelled őket, drága Málcsikám.

POSTAMESTERNŐ (*paprikásan*) Kérlek, drága Blankám, te csak hallgass. Legjobb lesz, ha te csak hallgatsz. Mert bizony az egész falu tudja, hogy ti kizsaroljátok a szegény vevőket, édes Blankám. Azt hiszed, nem tudom, hogy mindenütt olcsóbb a cukor, mint nálatok. Mindenütt huszonegy, csak nálatok huszonhárom, de ti avval csaljátok oda a szegény embert, hogy nem kell mindjárt kifizetni. A múltkor még mazsolát hozatok tőletek, hát ilyen darab (*öklöt mutat*) kavicsok voltak benne. Hát járja ez, hát tisztességes dolog ez, édes Blankám?

GARASNÉ (*állandó izgalomban*) Na, ha éppen a tisztességről van szó, úgy meg kell mondanom, édes Málcsikám, hogy én se tartom valami nagyon tisztességes dolognak, hogy az aljegyző úr hivatalos időn kívül, rendszerint éjjeli tizenkét és két óra között adja fel nálad ajánlott és expresszleveleit.

ÁBRÁNDFY De hölgyeim . . .

POSTAMESTERNŐ (*felugorva, fenyegető gesztusokkal*) Na, ha már itt tartunk, édes Blankám, úgy meg kell mondanom, hogy milyen smucig népség vagytok ti, édes Blankám, elcsaljátok a jegyzőék Marcsáját, és még több bért se adtok neki.

GARASNÉ (*fulladozva*) Nem igaz!

POSTAMESTERNŐ És ha már itt tartunk, úgy elmondhatom azt is, hogy miért nem tud a te drágalátos Cuncikád nyolc óra előtt az üzletbe jönni.

CUNCIKA (*íjedten*) De Málcsi néni, az istenért!

GARASNÉ *(egyidejűleg)* Hazudsz!

POSTAMESTERNÓ *(folytatva)* Azért bizony, mert te minden reggel borotválod a nyakát meg a hátát, különben olyan szőrös lenne, mint egy majom!

CUNCIKA De Máłcsi néni! Ezt kikérem magamnak!

GARASNÉ *(pukkadozva)* Gyerünk, lányom, ne is beszélj többet ezzel az ordináre szakácsnéval. Gyerünk a jegyző úrhoz, majd elintéztetem ezt az ügyet! *(Balra Cuncival el)*

V.

POSTAMESTERNÓ *(Garasné után)* Szemtelen perszóna! Még ő mer beszélni! Ki látott ilyet! De én egy percig sem maradok itt vele egy fedél alatt! Gyere, Bábukém. *(Indulnak)*

JÓPÁRTHY De nagyságos asszony, ne tessék komolyan elmenni, kérem alássan.

POSTAMESTERNÓ De én megyek, én egy percig sem maradok tovább itten. Egy percig sem! *(Újból indulnak. Jópárthy visszatartja őket)*

ÁBRÁNDFY *(közben lerogy egy székre)* El vagyok csapva! Már érzem a disznószagot!

JÓPÁRTHY De nagyságos asszonyom, gondoljon a jótékony célra! A tűzoltókra! A Szent Flóriánra, kérem alássan!

POSTAMESTERNÓ Mit törődöm én a tűzoltókkal meg a Szent Flóriánnal! Ha tűz van, azok úgysem oltanak. Részezes társaság! Csak a saját szomjúságukat oltják, de nem a tüzet!

ÁBRÁNDFY *(feltápáskodik. Keserves könnyöggel)* De nagyságos asszonyom, gondoljon az alispánra, a főszolgabíróra, a főadókukacra, mind itt lesznek az előadáson.

JÓPÁRTHY *(hévvel, jóakarattal)* Igen, igen, a főkukac is itt lesz!

ÁBRÁNDFY Itt lesz a főállatorvos úr is. Nagyságos asszonyom, gondoljon a főállatorvosra!

JÓPÁRTHY Igen, gondoljon a főállatra!

POSTAMESTERNÓ Mit bánom én, ha egy egész csorda lesz is itt. Én megyek. *(Újabb készülődés az indulásra)*

ÁBRÁNDFY *(siránkozó hangon)* A tűzoltó-minisztérium is képviselteti magát az ünnepségen. Itt lesznek az idegen állambeli ve-

zérképviseltek is. *(Kétségbeesetten)* A Vezúv úr is eljön, az Etna úr is, Popokatepetl úr is!

POSTAMESTERNŐ Mit törődöm vele. Ha az én lányom nem lehet Esmeralda, úgy alászolgája. *(Indulás. Visszatartás)*

ÁBRÁNDFY *(haját tépve)* El vagyok csapva, el vagyok csapva!

POSTAMESTERNŐ Egy percig sem maradok itt tovább. Először is öreg grófnőnek akarják megtenni a lányomat . . .

ÁBRÁNDFY De bocsánat . . .

POSTAMESTERNŐ Semmi bocsánat. Másodszor pedig maga mint rendező tűri, hogy az utolsó, hazug és smucig perszóna, ez a Garasné itt sértэгessen. Egy percig se maradok tovább. Gyere, Bábukém! *(Indulás)*

ÁBRÁNDFY Bocsánat, nagyságos asszonyom, itt sajnálatos tévedés történt, mindjárt rendbe fogom a dolgot hozni, csak egy-két perc türelmet kérek. Talán szíveskedjék addig ide, az olvasószobába menni. *(Jobbra mutat)*

JÓPÁRTHY Igen, igen, szíveskedjék méltóztatni, majd rendbe hozzuk a dolgot.

BÄBYKE A Gyuszi is marasztal bennünket, anyuskám.

POSTAMESTERNŐ Na, ha Gyuszi is marasztal, úgy maradunk még egy kicsit, de kijelentem, hogy csupán *(édes mosoly)* a Gyuszi kedvéért. *(Bábukével jobbra el)*

VI.

ÁBRÁNDFY Na, most már visszavonhatatlanul el vagyok csapva.
El vagyok csapva!

JÓPÁRTHY Ugyan ne beszélj ilyesmit, kérlek alássan.

ÁBRÁNDFY *(grotzeszkül dalolva)* El vagyok csapva! El vagyok csapva!

JÓPÁRTHY De hisz még minden jóra fordulhat. Ne lásd mindjárt oly sötéten a dolgokat, kérlek alássan.

ÁBRÁNDFY Ó, én nagyon világosan látok. Túl világosan. A disznókat is világosan látom, amelyeket ki kell majd hajtanom. Az is világos, hogy te már felhagyhatnál ezekkel az optimista viccekkel, hiszen világos, hogy ebből a szöszből már nem evickélünk ki. Mindennek vége!

PITYÓKÁS No, akkor hamar még egy spriccert! (*Kiabálva*) Náci!
(*Náci megjelenik*) Hamar még egy spriccert, mielőtt vége lenne
a próbának. (*Náci el, majd mindjárt visszatér a spriccerrel*)

ÁBRÁNDFY Kár volt előre inni a medve bőrére. A szereposztás
próbája, amint láthatjátok, nem sikerült.

JÓPÁRTHY (*sok jóakarattal*) De nem lehetne mégis valahogy . . .

ÁBRÁNDFY Te nem hagyod magad kettévágni, másképpen pe-
dig nincs megoldás.

JÓPÁRTHY Kérlek alássan, te mindig az én személyemmel ho-
zakodol elő. Itt nem rólam van szó, hanem arról, hogy mindegyik
primadonna akarna lenni.

ÁBRÁNDFY Dehogy primadonna, csak a te partnered akarna
lenni. Mert abban az esetben együtt kellene próbálni, többször
el kellene menni hozzájuk, hogy otthon begyakoroljátok, mikép-
pen kell megjátszani a szerelmi jeleneteket. Mindegyik mama ar-
ra törekszik, hogy te legyél a lánya partnere, mert akkor okvet-
lenül vele kell foglalkoznod, akkor kénytelen vagy – próbák cí-
mén – mindig együtt lenni vele. Hidd el, boldog barátom, hogy
még a boszorka szerepét is elvállalnák, ha te lennél a partnerük.
Ha például te játszánád az öreg gróft, úgy fogadni mernék,
hogy mindenki öreg grófné szeretne lenni. (*Kis szilnet. Fejére
csap*) Hopp! hisz ez kész megoldás! (*Lelkendezve*) Megvan, meg-
van! Te leszel az öreg gróf! Akkor mindjárt lesz vállalkozó az
öreg grófné szerepére. Elfogadod?

JÓPÁRTHY Kérlek alássan, én szívesen . . .

ÁBRÁNDFY (*átöleli Jópárthyt*) Nagyszerű! Akkor meg leszek
mentve! Nem leszek disznókondás! Nagyszerű!

JÓPÁRTHY De hátha mégsem akar senki öreg grófné lenni?

ÁBRÁNDFY Hát most te látsz mindent sötéten? Ne félj, bará-
tom. Ha te leszel az agyalágyult gróf, úgy ez teljesen lehetetlen.
Meglátod, hogy harc lesz még az öreg grófné meg a szobalány
szerepéért, akivel szintén van egy-két jeleneted. Négy száz hold
reményében minden szerepet eljátszának. De szólj hamar a
hölgyeknek!

JÓPÁRTHY (*balra beszél*) Nagyságos asszonyom! Kérjük csak.

VII.

(*Garasné és Cuncika balról jönnek*)

GARASNÉ Borzasztó ember ez a jegyző. Hússzor kérem, hogy hallgasson meg, s mindig azt mondja: mindjárt, mindjárt, csak kijátszom ezt a partit. És ennek a buta alsónak sohase lesz vége.

ÁBRÁNDFY Tessék helyet foglalni, hölgyeim.

GARASNÉ Nem, nem, egy percig sem maradok tovább. Majd én másképp intézem el az ügyet avval az utolsó személlyel, aki a leveleimet felbontja. Cuncika persze nem szerepel, nagyon sajnáljuk, de ezek után Cuncika nem szerepelhet.

ÁBRÁNDFY Bocsnát, nagyságos asszonyom, de az imént egy sajnálatos félreértés volt a szereposztás körül, azonban mi már tisztáztuk a dolgot, és én azt hiszem, közmegelegedésre tisztáztuk . . .

JÓPÁRTHY Igen, mindenki meg lesz elégedve, kérem alássan.

CUNCIKA Ez nagyon érdekes lehet.

JÓPÁRTHY Tessék csak meghallgatni az új megoldást, kérem alássan.

GARASNÉ Ne tartóztasson, kedves Gyula, én egy percig sem maradok tovább. (*Leül, Cuncika is helyet foglal*) A történetek után én nem maradhatok, legfeljebb és egyedül a maga kedvéért, kedves Gyuszi, de mint mondtam, Cuncikám nem szerepel többé. Soha többé nem szerepel.

CUNCIKA Mondtam már, Gyuszi, hogy csupán a maga kedvéért szerepeltem volna. Nekem őszintén szólva semmi kedvem sincs folyton műkedvelőzni . . . De halljuk, Ábrándfy, mi a megoldás?

ÁBRÁNDFY Mindjárt előterjesztem a megváltozott szereposztási tervezetet, csak Bábykékét is behívom a barátságos megbeszélésre. (*Jobbra beszél*) Nagyságos asszonyom, tessék befáradni, mindent elintéztünk már.

VIII.

(A postamesternő és Bäbyke jobbról jönnek. A két asszony, sőt a lányok is jelentősen végignézik egymást. A postamesterék az ellentétes asztalnál helyezkednek el. Feszült színet)

ÁBRÁNDFY *(pózolva előre lép)* Tisztelt hölgyeim és uraim! Az előbbi barátságos megbeszélésünkkor egy kis tévedés történt. Ugyanis a férfiak szereposztásánál azt mondtam, hogy én játszom az öreg gróf Plemplenovics szerepét. Ez kérem, tévedés, mivel az öreg gróf szerepét Jópárthy Gyula úr játssza. *(Csodálkozás)*

BÄBYKE Maga lenne az öreg gróf? De miért?

JÓPÁRTHY Én úgy gondolom, sokkal jobban illik nekem ez az öreg szerep, sokkal jobban és könnyebben tudnám megjátszani . . .

PITYÓKÁS Én is azt hiszem, hogy azt az öreg, hülye gróft nagyon természetesen fogod adni.

POSTAMESTERNŐ Amint már az előbb mondtam is, nem akarom, hogy azt beszélje az egész falu, hogy azért nem sikerül a műkedvelő előadás, mert Bäbyke kivonta magát alóla. Aztán meg tekintettel kell lenni a jótékony célra, szegény önfeláldozó tűzoltókra, a Szent Flóriánra, aztán meg az alispán úrra, a főállatorvos úrra, meg a többi megyei urakra, akik ki fognak jönni a jubileumra. Ezért, amint már többször mondtam is, ha Bäbykémnek kedve van, én nem ellenkezem, hogy elvállalja az öreg grófné szerepét.

BÄBYKE Nagyon szívesen, mama, én azt hiszem, hogy sokkal inkább nekem való ez a nyugodt, előkelő szerep.

JÓPÁRTHY Nagyon szép és komoly szerep, kérem alássan.

GARASNÉ Ami azt illeti, az én Cuncikám is nagyon alkalmas ilyen komoly, nyugodt szerepekre. Én nem is engedném, hogy holmi kacér, erkölcstelen primadonnaszerepet vállaljon. Az én Cuncikám a templomban is énekel, és otthon vallásos, erkölcsös nevelésben részesül. Én határozottan tiltakozom ellene, hogy az én Cuncikámnak valami kokettes és erkölcstelen szerepet adjanak, mint például ebben a darabban az Esmeralda szerepe. Én azon a véleményen vagyok, hogy az én Cuncikámnak legjobban megfelelne az öreg grófné komoly és erkölcös szerepe.

- CUNCIKA Igen, mama, én is úgy érzem, hogy nekem sokkal inkább megfelele ez a szerep, mint holmi pikáns primadonnaság. Én határozott antiszemitizmussal viseltetem a primadonnákkal szemben.
- POSTAMESTERNŐ Pedig, édes Blankám, az öreg grófné szerepe elsősorban Bábukémet illeti meg. Először is azért, mert Bábuke másfél évvel idősebb, mint Cuncika.
- GARASNÉ Nagyon tévedsz, kedves Málcsikám, én úgy tudom, hogy az én Cuncikám idősebb két és fél évvel.
- POSTAMESTERNŐ Hiába akarod, édes Blankám, megmásvítani az igazságot, ez a szerep direkt Bábukének lett írva. Rá van szabva. Az én Bábukémnek – amint már százszor mondtam – nincs primadonnahangja, az ő hangja gyenge és finom, épp olyan, amilyen a korosabb grófnőké szokott lenni.
- GARASNÉ Az én Cuncikámnak is nagyon gyenge hangja van. Sokszor alig van hangja szegénynek, a kántor úr már többször mondta, hogy ne is énekeljen, mert könnyen elvesztheti a hangját. Ő semmi esetre sem játszhatna primadonnaszerepeket. Szintec azt mondhatnám, drága Málcsikám, hogy az én Cuncikámnak nincs is hangja, nem is tud énekelni. De tudtommal az öreg grófnék se tudnak énekelni.
- ÁBRÁNDFY *(ismét előrelép)* Tisztelt hölgyeim és uraim! Mielőtt még egy tárgy felett barátságos megbeszélést folytatnánk, figyelmükbe ajánlom a szobalány szerepét, akinek az öreg Plemplonovics gróf udvarol, s akivel a második felvonás tizenhetedik jelenetében egy nagyon kedves tánc van. A szerep nagyon komoly, nagyon előkelő és jóformán hangtalan szerep.
- GARASNÉ Hányadik felvonásban is van az a közös jelenet?
- ÁBRÁNDFY A második felvonásban, a tizenhetedik jelenetben. Ez egy kis szerelmi jelenet is, ha úgy vesszük. Az öreg gróf megcsipkedi egy-kétszer a szobalányt, azután csókot kér tőle, majd mindketten táncra perdülnek.
- GARASNÉ Igen, emlékszem már erre a jelenetre. Mindjárt Cuncikára gondoltam, milyen helyes lenne benne. Ugye Gyuszi, Cuncika felveheti ebben a szerepben a zöld selyemruhát avval a lila rüssel?
- JÓPÁRTHY Nem tudom, kérem alássan, illik-e majd egy szobalányhoz.

GARASNÉ Ó, attól ne féljen! Manapság a szobalányok elegánsabbak, mint a nagyságájuk.

BÁBYKE És mondja csak, Gyuszika, felvehetem én mint öreg grófné azt a rózsaszín fulardot a gyöngyökkel? Mondja, mit gondol?

JÓPÁRTHY *(habozva)* Kérem alássan . . . talán kissé fiatalos lesz . . .

POSTAMESTERNŐ Ó, manapság az öreg grófnék már egész fiatalosan szoktak öltözködni.

ÁBRÁNDFY Szóval a szereposztás nagyjában megvan. *(Előveszi a könyvet)* Az öreg Plemplenovics gróf – Jópárthy úr, Plemplenovics grófné Bábyke kisasszony. *(Fejbólongatások)* De mi lesz Esmeralda szerepével? Ki lesz a primadonna?

POSTAMESTERNŐ *(a világ legtermészetesebb hangján)* Már százszor megmondtam magának Ábrándfy, hogy a doktorék Jucikája. Mit is kérdez ilyesmiket?

GARASNÉ Tökéletesen igazat adok neked, drága Málcsikám, én is ezt hangoztatom egész este. Erre a pikáns és erkölcstelen szerepre csakis Jucika alkalmas. Hiába, Málcsikám, mi mindig egy véleményen vagyunk.

POSTAMESTERNŐ Egész este azt prédikálom, hogy a mi lányainknak nem való efféle paráználkodás, amivel csak a férfiaknak akarnak tetszeni a színpadról. Az a Jucika különben is szalad már a férfiak után, úgy látszik, máris férjet akar fogni. Te még nem vetted észre, édes Blankám?

GARASNÉ Dehogynem, drága Málcsikám. Majd én nem vettem volna észre. De hidd el drágám, nincs csúnyább, mikor egy lány ilyen feltűnően férjet akar fogni magának.

POSTAMESTERNŐ A szfvemből beszélsz, édes Blankám. Nincs csúnyább, mikor szaladnak egy fiú után.

IX.

JEGYZŐ *(balról jön)* Nos, mi baj? Mi történt?

ÁBRÁNDFY Nincs semmi baj, jegyző úr, csak egy kis barátságos megbeszélést tartottunk a szereposztásról.

JEGYZŐ *(fenyegető mozdulattal)* Azért! Mert ha baj lesz, hát el lesz csapva!

ÁBRÁNDFY Semmi baj sincs, a műkedvelő előadás próbái a legjobban indulnak.

JÓPÁRTHY A darab sikere biztosítva van, kérlek alássan.
JEGYZŐ No, akkor helyes. Csak így menjen tovább!

(Készülődés a távozásra)

PITYÓKÁS Náci! *(Náci megjelenik)* Na, gyerünk avval a harmadik potya spriccerrel!

NÁCI Bocsánat, tanító úr, ez már a negyedik lenne.

PITYÓKÁS Hát te már négyig se tudsz olvasni. Gyere hozzám az iskolába, majd megtanítalak a számtanra. Rögtön hozd a harmadik spriccert! *(Náci el, kisvártatva hozza a spriccert)*

ÁBRÁNDFY Hölgyeim és uraim, holnap elkezdjük az első olvasópróbát. Kezdetre pont nyolc óraker közép-európai időszámítás szerint. *(Készülődés. Öltözködés)*

PITYÓKÁS *(feláll pohárral a kezében)* Tisztelt hölgyeim és uraim! *(Szünet. Felkiáltások. Halljuk)* Mielőtt a barátságos megbeszélés után a távozás hímes mezejére lépnénk *(csuklik)*, kötelességemnek tartom leszögezni azt a tényt, hogy ilyen odaadó, lelkes és tehetséges műkedvelők, mint amilyenek nálunk, Pocsolyaröcsögén, ilyenek széles e világon nincsenek. *(Felkiáltások. Úgy van!)* Ezért kiáltuk egy testtel és egy *(csuklik)* lélekkel: Éljenek a pocsolyaröcsögei műkedvelők!

MIND Éljenek!

(A társaság a középső ajtón távozik, Pityókás iszik, a függöny összemegy)

JAKAB ÁLMA

Operett három felvonásban

Személyek:

HANNES BÁCSI
MINA (HERMINA) NÉNI
JAKAB, A FIUK
BINA (FILIPPINE) NÉNI
SANTJE, A LÁNYA
HILDEGARDE
KURT
DOKTOR
KRAUTWURST JURIE
TORTI NÉNI
VIEHKOPF (MARHAFEJ) MINISZTERELNÖK
LAKÁJ
VENDÉGEK
ÁLOMPILLANGÓK

Időpont: ma, egy tavaszi vasárnap reggelén.

Színhely: Bácska egyik faluja.

I. FELVONÁS

Színpad: Egyszerű parasztszoba, hátul és mindkét oldalán ajiókkal. Bal oldalán egy ablak, nem messze tőle áll az asztal

1. jelenet

(Mina és Jakab)

JAKAB *(énekel).*

Szeretlek téged cpedő vággyal,
Remegő, reszkető kínnal,
Csak téged szeretlek,
Kicsikém, drágám.
Hófehértiszta boldogságom vagy te,
Téged szeretlek reggel és este,
Ébren és álmomban, minden időkön át,
Itt a földön és odaát.

*(Mina néni közben az asztalt rendezgeti, közben-közben rázza a fejét) [dialektus]**

Már megint énekel, ismét csak énekel: Szeretlek téged, szeretlek téged . . .

Ennek nem lesz jó vége!

2. jelenet

*(Mina, Bina és Santje) [Az egész jelenet dialektusban]
(Az ének végére a középső ajión bejönnek Bina és Santje ünneplő ruhában, kezükben imakönyvvel)*

BINA Jó napot!

SANTJE Adjon isten!

MINA Adjon isten! Jé, a szomszédok! Foglaljatok helyet! Nos, mi újság?

BINA Hát, éppen a templomba készülünk, de hát, mondom, nézünk már be ide is, van-e valami újság nálatok. *(Leülnek)*

* Szögletes zárójelben a fordító megjegyzései

MINA Hát, nálunk aztán nem valami jó újság van. Az uram a kocsmában, a fiam meg egész nap úgy énekel, mint egy igazi kanárimadár. Édes jó istenem, ezt aztán nem sokáig fogom bírni.

(Elkezd sírni)

BINA Hát, Mina, ezért aztán nem kell sírnod! Nem olyan nagy baj az, hogy az urad a kocsmát bújja. Legföljebb vörös lesz az orra, de öregeknél ez már nem sokat számít.

MINA De hát, képzeld csak el, már tegnap reggel elment! Azt mondta, dohányért megy a boltba, és mostanáig nem ért vissza. Nemsokára kilenc óra lesz. Hát mit szólsz ehhez? Furtonfurt iszik. Mi lesz, ha a sok ivástól megüti a guta? Majd még úgy jár, mint a vizet faló Johann. Halva hozták haza a kocsmából. Jaj, nekem aztán jól kijutott! *(Elkezd sírni)*

BINA Hát, emiatt aztán nem kell picsorognod! Nézd, rokonok vagyunk, mondhatom neked, hogy okos légy! Örüljünk annak, hogy élünk! Látod, nemrég én is bánatos voltam, és most megint rendben van minden . . . *(Sóhajt)* Igen, ha Isten is úgy akarja . . .

SANTJE Hát, aztán hol a Jakab? Nem vett észre minket?

MINA A Jakab? Jaj, az aztán a másik bajom! Mindig csak énekel, és ha valamit kérdek tőle, még csak nem is válaszol. Édes jó istenem! Attól félek, hogy még majd egészen megbolondul ez a gyerek!

SANTJE Hát azt már én is észrevettem, hogy valami nincs rendben nála. Egy ideje egyáltalán nem törődik velem.

BINA Múlt vasárnap, éppen egy hete, még csak táncra se kérte föl. Mintha össze se tartoznának ő meg Santje.

MINA Hát, én aztán igazán nem tudom, mit tegyek vele! Nappal szavát sem venni, éjjel meg egyfolytában beszél álmában. Enni se eszik, semmivel sem törődik. Ha ez így megy tovább, elveszti az esztét. Én már orvoshoz akartam vinni, de nem akar jönni.

BINA Ne is vidd orvoshoz, nem tudnak azok semmit! Azok is meghalnak, mint mindenki más . . . De mondok én neked valamit! Legjobb lenne, ha Torti nénit hívnád el; neki aztán vannak jó orvosságai! Különösen azt gyógyítja jól, akinek a fejével van valami baja . . . Erre aztán igazán jó orvosságai vannak. Apámnak is volt valami baja a fejével, elhívtuk a Torti nénit, adott valami orvosságot, aztán rögtön elmúlt a fejfájás, bizony, rögtön elmúlt!

MINA Nem tudom, mit tegyek vele. Ilyen aztán életemben nem fordult elő velem. Istenem, egész életemben nem!

BINA Santje, te tudod, hol lakik Torti néni. Menj, siess, és hívd ide. Mondd meg, hogy rögtön jöjjön, nagy baj van!

SANTJE *(fölkáll)* Jó, megmondom. Isten velük! *(Elmegy)*

BINA Nagyon siess!

3. jelenet

([dialektusban] Mina és Bina)

BINA Hát én ma aztán nem megyek a templomba. Inkább megvárom, hogy jön-e a Torti néni, és hogy mi lesz Jakabbal. Nekem se tetszik ez a dolog. Nemsokára itt a lakodalom, ő meg rá se néz Santjéra. Igazán nagyon furcsa dolog ez!

MINA Éppen jó, hogy a Santje elment, legalább szabadon beszélhetünk. Én azt hiszem, hogy a Jakabnak semmi baja sincs, csak szerelmes.

BINA Szerelmes? . . . Ilyet aztán még nem hallottam!

MINA Bizony, szerelmes! És még kibe! . . . Hilda kisasszonyba, a tiszteletes lányába!

BINA *(félájultan)* Hilda kisasszonyba? Te jó isten! *(Összezsapja a kezét)* Azt más hallottam, hogy úrifüú gazdag parasztlányt vett el, de hogy egy szegény parasztleány gazdag úrilánnyal házasodjon, még életemben nem hallottam. Itt aztán megáll az eszem!

MINA Bizony, bizony! A Jakab szerelmes. Egész nap itt áll az ablaknál, és csak néz a papék felé, hogy meglátja-e a Hilda kisasszonyt. Egész nap csak azt énekli: „Szeretlek téged, szeretlek téged”, meg azt, hogy „te vagy az én boldogságom” és isten tudja, mit még. Ez aztán már szinte egészen megbolondult a szerelemtől!

BINA Nahát, emberek, ilyet aztán még nem hallottam! Én is szerelmes voltam lánykoromban a szép szakállú tanítóra, de én aztán semmiféle butaságot nem csináltam a szerelmemmel. Amint az uram eljött értem, én elkezdtem vele járni, és többé nem gondoltam a tanítóra. De ez a Jakab, úgy látom, egészen bele van bolondulva a Hilda kisasszonyba . . . Igazán nincs semmi baja a fejének?

MINA Tudomásom szerint rá se néz a Hilda! Azt mondják, hogy egy városi ember veszi feleségül. Éppen ma is itt van a tiszteletességknél a fiatalember.

BINA Na de ilyet! Az én Santjém meg itt van ezzel a bolondos fiúval, aki másba szerelmes. Hát szóljatok hozzá!

MINA Nagyon sajnálom, Bina! Tudod jól, mennyire szerettem volna, hogy az én Jakabom meg a te Santjéd összekerüljenek! De hát mit tegyek, hogyha az én Jakabomnak elment az esze!

BINA De hát az isten szerelmére, csak nem vesztette el egészen az eszét, csak nem bolondult meg egészen! Majd meglátod, ha eljön a Torti néni, minden rendbe jön. *(Kutyaugatás)*

MINA Na, ki lehet az? *(Odamegy az ablakhoz)*

BINA *(szintén odamegy)* Te jó isten, a Hilda kisasszony jön egy fiatal úrral.

MINA Jaj, istenem, csakugyan? Bizony, én is úgy látom!

BINA Vajon mit akarhatnak itt? És mit akarhat itt az a fiatal ember?

MINA De hát ez az ő városi vőlegénye! Jaj, jaj, itt valami nincs rendben. *(Ide-oda kapkod, rendezkedik)* Jaj nekem, itt minden összevissza van, de hát ki gondolt volna erre. *(Kopognak)* Tessék!

4. jelenet

(Előbbieket, Hilda, Kurt) [mindketten irodalmi nyelven beszélnek]

HILDA Jó napot, Mine néni, jó napot, Bine néni. Bocsássanak meg, hogy ebben az időben zavarok, de van egy vendégem, aki még sohasem látott falut. Nagyon szeretne belülről is látni egy parasztházat. Ezért hoztam el ide, magukhoz. Ne haragudjék rám, Mine néni, és engedje meg, hogy bemutassam a vendégemet. Kurt Braun úr, Mine néni, Bine néni. *(Kezet fognak)*

KURT Szép, szép, igazán szép. *(Körülnéz a szobában)*

MINA *(titokzatosan néz Hildára)* Aztán, mikor lesz a lakodalom, Hilda kisasszony?

HILDA *(nevetve tiltakozik)* Nahát, Mine néni, maga rögtön valami rosszra gondol!

BINA *(nyomatékkal)* De hát, Hilda kisasszony, ez nem is olyan rossz dolog!

HILDA De én még valami miatt jöttem ám! Meg kell beszélünk, hogy mit tegyünk a maguk Jakabjával! Képzeljék csak, tegnap ezt a levelet kaptam tőle. *(Mutatja a levelet)*

BINA Levelet frt? Na de ilyet!

MINA Na de ilyet! Édes jó istenem!

HILDA Figyeljék csak, mit frt. *(Leül, Kurt fölteszi a monokliját, nézegeti a tányérokat, a képeket, Hilda meg olvas)* „Igen tisztelt Hilda kisasszony! Én tudom, hogy csak egy szegény parasztle-gény vagyok, maga pedig egy finom, úri kisasszony, aki Drezdá-ban járt az intézetbe, és szépen zongorázik, és egyáltalán nem illik, hogy én magának írjak, de írnom kell, mert nem bírom ki tovább, nagyon szenvedek, és ha nem is illik, mégiscsak meg kell írnom magának, hogy én magát nagyon szeretem, hogy én min-dig magára gondolok, hogy a szívem állandóan dobog, és mindig mondanom kell: Hilda, Hilda, Hilda, hogy én magát éjjel-nappal látom, akkor is, mikor sötét van, akkor is, amikor süt a nap, hogy én magát tiszta szívemből nagyon szeretem, és én mindig azt ál-modom, hogy gazdag ember vagyok, és fehér lovon jövök magá-ért, és így megyünk az esküvőre, és hogy én úri ruhákat hordok, maga pedig menyasszonyi fátyolt, és a sok úr, a miniszterek meg a hercegek és mindenki azt mondja, hogy milyen szép pár va-gyunk, és a miniszter tartja a beszédet, és mindez olyan szép, és én úgy szeretnék báró lenni, úgy szeretnék gazdag nagyúr lenni, de én csak egy szegény parasztnő vagyok, és én szerelmes vagyok magába, és én nagyon szerencsétlen vagyok, és nagyon szomorú is vagyok, és kérem magát, segítsen rajtam, és ne nevéssen ki engem azért, mert szegény parasztle-gény vagyok, és nem jártam iskolát, és hogy magát nagyon szeretem, maga nagyon szépen zongorázik, és én nagyon kérem magát, segítsen rajtam, mert ha maga nem segít rajtam, én a kanálisba ugrok. Üdvözli magát a sírig hű Jakab.” Nos, mit szólnak hozzá?

KURT *(a háttérből)* Szép, szép, igazán szép!

MINA Jaj nekem, még majd beugrik a kanálisba. *(Jajgat)*

BINA Na, ezt a Jakabot aztán igazán megbabonázták a boszorká-nyok! Hogy tudta volna egyébként ilyen szépen megírni ezt a le-velet? Na, én aztán egész életemben nem hallottam ilyen szépet!

MINA Szegény fiam, szegény Jakabom!

HILDA Mondja, Mine néni, mit tegyek ezzel a fiúval? Csalogasam-e, vagy pedig utasítsam el?

MINA Jaj, istenem! Én vagyok a világ legszerencsétlenebb asszonya! Az uram egész éjjel a kocsmában ül, a fiam szerelmes, bele akar ugrani a kanálisba. Jaj, istenem, jaj, istenem!

BINA Az lesz a legjobb, ha azt teszed, amit mondtam. Eljön a Torti néni, hozza a ráolvasásait, és megint minden rendben lesz.

MINA Bárcsak ez lenne az isten akarata!

HILDA És maguk hisznek az ő ráolvasásában?

BINA Bizony! Többet használ az, mint az orvosság! Apámnak egyszer nagyon fáj a feje, elhívtuk a doktort, megírta a receptet, de az semmit sem használt. Akkor aztán hívtuk a Torti nénit, ő aztán ráolvasott, és mintha a szél fújta volna el a bajt! Bizony, mintha elfújta volna!

HILDA *(nevetve fordul Kurthoz)* Nos, tetszik magának?

KURT Szép, szép, igen szép.

MINA *(föláll)* De hát, a fiatalúr talán a másik szobánkat is megnézné. A tiszta szobát. *(Előremegy, és balra mutat)*

KURT Szép, szép, igen szép.

(Mindannyian bal oldalt kimennek)

5. jelenet

*(Hannes és Juri)
[dialektusban]*

*(Kívülről harmonikakéséret mellett részeg éneklést hallani.
Valamivel később a középső ajtón Hannes dugja be a fejét,
és hátraszól)*

HANNES Gyere már, jöhetsz már.

HANNES ÉS JURI *(tántorogva bejönnek)*

HANNES *(dadogva)* Nem kell félned, ez az én házam, itt én vagyok az úr. Mondom neked, Juri, itt én vagyok az úr! Ne félj, és csak játsszad azt, amit én mondok neked. Megértettél? Ebben a házban én vagyok az úr! No, játsszál már! *(Énekel, tántorogva átkarolja Jurit)*

JURI *(tántorogva kíséri az éneket)*

HANNES *(énekel)*

Ha eladom a szürkémet,
Meglocsolom a gégémet!
Mulatok reggelig (rekkelik),
Mík a nap felkelik!
Ha eladom a szürkémet,
Meglocsolom a gégémet!

6. jelenet

(Előbbiek, Mina néni)
[dialektusban]

(A nóta vége felé balról előjön Mina néni, mire mindketten megijednek, el akarnak bújni, egyik a másikat maga elé taszigálva)

MINA *(harciasan, kezét csípőjére téve)* Így kell hazajönni fényes nappal? Hol koncsorogtál, te betyár, te világ csúfja, te részeges gazember, te bitang, te, te . . . Nem szégyellsz a nép szeme láttára fényes nappal az utcán tántorogni, még hozzá ezzel a csavargóval, ezzel az utolsó részeges disznóval, ezzel a szamárkóró Jurival! De hát ő éppen hozzád való; jól megválasztottad a párodat, te büdös, te rohadt bitang, te falurossza! Bárcsak minden szaros gazember a fán lógna! Éppen vendégeink voltak, és meg kellett érnünk a szégyent, hogy te részeg disznóként dülöngélsz haza ezzel a szarossal! *(Jurihoz)* Mit is akarsz te itt ezzel az átkozott harmonikával! *(Előveszi a söprőt, Jurira veti magát, aki menekül, és így kergetik egymást az asztal körül)* Te szégyentelen bitang, te szaros muzsikus! Ütne belétek az istennyi, hogy sülyyednétek a pokol fenekére!

JURI *(egérutat nyer, a középső ajtón lá akar szökni, de Hannes elé áll)*

HANNES De Juri, csak nem akarsz megszökni? Csak nem hagysz engem egyedül a veszedelemben?

JURI *(Hannes mögé bújik)*

HANNES *(Minához)* Drága Minám, édes kicsi szívem, ne küldd el ezt az embert; nem lesz akkor tanúm, aki bizonyítja, mennyire ártatlanul bántasz minket.

JURI *(kidugja a fejét)* Úgy bizony, mi aztán egészen ártatlanok vagyunk!

HANNES Édes Minám, hallgass csak meg, elmondom én igazán, hogy is volt . . . Észre sem vettük, hogy elszaladt az idő . . .

JURI *(kidugja a fejét)* Az éccaka előrehajtotta valaki a toronyórát, azért virradt korábban.

HANNES De édes Minám, ne haragudj, egy kicsit se haragudj, hallgass csak ide, mindent elmondok én neked elejétől fogva. Meglátod, egészen ártatlanok vagyunk.

JURI Úgy bizony, mi egészen ártatlanok vagyunk!

MINA No, nem bánom, de aztán nehogy hazudjatok nekem!

(Kintől nótaszó hallatszik)

HANNES Éppen a Keck Konrádhoz akartam menni pipadohányért. Hát éppen jön a régi komám,

JURI Nagyon régen láttuk már egymást, és mert éppen a kocsmá előtt találkoztunk, hát bementünk.

HANNES Éppen csak jót akartunk beszélgetni,

JURI A kocsmáros meg kérés nélkül hozta a bort . . .

MINDKETTEN Meg kellett hogy igyuk, ha már ott volt, de ilyet soha többé! Nem, nem, soha!

(Refrénszerűen, kezüket esküre emelve éneklük)

Esküvel fogadjuk, hogy többé nem iszunk,

Esküszünk, esküszünk, soha nem iszunk többet.

(Szünet, egymásra néznek, majd kivágják)

Vizet!

HANNES Ahogy a Juri kezdett játszani, úgy kezdett az én szívem fölmelegedni, és egyszerre jókedvem lett.

JURI Annyit beszélgettünk, hogy kicserepesedett és kiszáradt a szánk. Meg kellett nedvesíteni.

HANNES Egykettőre megvirradt,
JURI Mert az éjjel előrehajtották az órát.
MINDKETTEN *(énekelve)*

Bármennyit ittunk is,
Poharunk nem ürül,
A borunk mindig friss!
Friss, friss, friss!

(A refrénre letérdelnek Mina előtt, aki söprűjére támaszkodva nézi őket)

7. jelenet

*(Előbbiek, Bina, Hilda, Kurt balról jönnek)
[irodalmi nyelven, a többiek dialektusban]*

BINA Na de ilyet! Mi történt? Csak nem imádkoznak ezek?

KURT Szép, szép, igen szép! *(Fölteszi a monokliját)*

HANNES *(Jurival együtt nehézkesen föltápáskodik)* Csak éppen azt akartuk megnézni, hogy a söprű jól söpör-e.

BINA Majd ha kisöpör benneteket, akkor majd meglátjátok, jól söpör-e!

HILDA Ne legyen már olyan szigorú hozzájuk, Bina néni! Nem látja, mennyire félnék! Az ijedségtől egészen sápadtak.

BINA Na és azt nem látja, hogy az orruk piros, mint a paprika?

JURI De nem az italtól, hanem a meghűléstől!

BINA Na, csak azt szeretném tudni, hogy hol hűlt meg az orrod. Csak az ivástól lehet ilyen!

JURI Na és miért piros a paradicsom és a paprika? Azok aztán egy csöpp bort sem isznak!

MINA De most aztán hagyd már abba részeges, bolondos beszédet! Ezt a szégyent, fényes nappal, amikor vendégeink vannak!

HANNES Jé . . . Vendégek? . . . Na de ilyet! Észre se vettem magukat! *(Üdvözölni akarja őket, támolyog)*

BINA Na, ennek aztán mindjárt szemüveget kell vennem. Az előbb még azt nézted, hogy hogy söpör a söprű, most meg a vendégeket sem látod, pedig ketten is vannak.

JURI *(oldalt áll, fejét vakarja)* Nemhiába mondják hegyes nyelvűnek ezt a Binát, úgy szúr a fullánkjával, mint a méhecske.

HANNES *(kezet nyújtja)* Nahát, micsoda megtiszteltetés, Hilda kisasszony és . . .

HILDA A városi vendégem, Kurtnek hívják.

JURI *(magában)* Kurt? Jó rövid név.

KURT Szép, szép, igen szép. *(Kézet fognak)*

HANNES No, anya, hozzáal bort, hadd kínáljuk meg a vendégeinket.

HILDA Köszönjük, de mi nem iszunk.

KURT Köszönöm, én antialkoholista vagyok.

JURI *(magában)* No, most már hosszabb neve van.

MINA Hát nem most esküdtél, hogy többé nem iszol? És máris bort kívánsz? Te, pohárhajtogató, borzabáló, vörös orrú kutya! Hogy az istennyila csapna beléd!

HILDA De Mina néni, ne izgassa fel annyira magát. Hagyja meg neki azt az örömet, amit az a kis ital jelent. Egész életen át nem lehet csak dolgozni és józannak lenni. Az ember néha örülni és vigadni is akar.

JURI *(földobja kalapját)* Hurrá!

HANNES Úgy ám, a Hilda kisasszonynak egészen igaza van!

(Énekszó hallatszik) [irodalmi nyelven]

HILDA Jókedv az élet sava,

HANNES Vigadozva s mulatva,

JURI Húzd-vond a harmonikát.

MINA ÉS BINA *(együtt)*:

Halljátok a nők szavát:

Nyugalom a boldogság!

KURT Autót vezetni élvezet,

JURI A sok pénz is jó lehet,

HILDA Csak találd el jól a hangot,

Örvendeztesd a világot:

(A refrént mindannyian éneklük)

Jókedv az élet sava,

Vigadozva és mulatva,

Feledd el a bűt s a bajt,

Ne vess, s mondjad: ha, ha, ha,
Rövid élet, vidám rajt:
Ropd a táncot, hop-sza-sza!
BINA Ez is aztán jó,
ha sok a földi jó,
JURI Ha házad van:
Cseréptető,
HANNES És száz hold földed,
Számos marhád és lovad,
MINA ÉS BINA *(együtt)*:
Hozzá hízó
És húsz tehened,
KURT Lányokat csókolni
is kell tudni,
JURI Otthon az asszonyka
mindent megbocsásson,
HILDA Hagyd a gondot,
gyűlöld a zordot,
élvezd a boldogságot!

(Refréncént éneklük, és táncolnak hozzá)

HILDA De most aztán mi elmegyünk. Köszönjük, hogy szépen
mindent megmutattak vendégemnek. Remélem, minden nagyon
tetszett neki.
KURT Valóban, itt minden szép, szép, igen szép.
HILDA *[tájszólásban]* Agyó, Mina és Bina néni! *(Minához fordul-
va)* Aztán ne legyen olyan szigorú és olyan szomorú. Meglátja,
minden jóra fordul. Majd én beszélek Jakabbal. *(Hanneshez)*
No, agyó, Hannes bácsi.
HANNES Várjanak csak! Hilda kisasszony, mért áll az úr olyan
ferdén? *(Imbolyog)* Úgy jár ide-oda, mint az óra ingája.
BINA Az ám, a fejed ingadozik a sok szesztől.
MINA De most aztán utoljára mondom: mars a másik szobába,
te szemét! *(Fenyegeti a söprűnyéllel)*
HANNES ÉS JURI *(ijedten tűnnek el bal oldalt)*
BINA Te vörös orrú, szaros disznó, te részeg dög! *(Utánuk megy
bal oldalt)*

MINA Majd én megmutatom nektek, ki az úr a házban! Majd én megtanítalak titeket arra, mikor kell hazajönni, részeg disznók!
(*Utánuk megy bal oldalt*) A színpadon csak Hilda és Kurt maradnak.

HILDA Látja, ez a boldog falusi élet . . .

KURT Szép, szép, nagyon szép. (*Mindketten középen el*)

8. jelenet

(*Jakab, majd Santje*)

JAKAB (*jobbról jön, és énekel [irodalmi nyelven]*)

Szeretlek téged epedő vággyal,
Remegő, reszkető kínnal.
Csak téged szeretlek,
Kicsikém, drágám.
Hófehértiszta boldogságom vagy te,
Téged szeretlek reggel és este,
Ébren és álmomban, minden időkön át,
Itt a földön és odaát.

(*Míg énekel, mereven és vágyakozva néz ki a bal oldali ablakon.
Az utolsó akkordoknál középen bejön Santje, csodálkozva nézi
Jakabot, aki meg sem fordul, és észre sem veszi a belépőt. Az ének
végén rövid szünet*)

SANTJE Jakab! (*dialektusban*)

JAKAB (*nem hallja*)

SANTJE (*hangosabban*) Jakab!

JAKAB (*összerezzen, megfordul*) Ki van itt? . . . Mit keresel itt?

SANTJE (*küssé megszépenve*) Én csak azért jöttem, mert azt hittem, hogy a mama itt van . . . azt hittem, hogy itt van . . . Nem láttad őt?

JAKAB Mi közöm nekem ehhez? Mi közöm nekem hozzátok?
Keress meg, ha itt van, de engem hagyj békén!

SANTJE De mi van veled, Jakab? Rám se nézel, durva vagy hozzám, táncba se hívsz többet. Hát nem vagy te már többet az én szeretőm?

JAKAB Ugyan már! Hagyj engem békén! Elegem van belőled!
Nem kellesz már nekem!

SANTJE De hát miért? Talán megbántottalak? Tán nem vagyok már elég szép? De hát én mindig ilyen voltam. Tán nem vagyok elég gazdag, de hát te is szegény vagy, és nálamnál gazdagabban nem találsz magadnak a faluban . . . De hát miért nem kellek én neked?

JAKAB Na, ha már nem hagysz békén, hát megmondom. Azért, mert nem tudsz szépen beszélni, mert széles parasztszoknyában jársz, mert nem tudsz zongorázni, mert nem jártál Drezdában az intézetben, mert nincs fekete szemed, mert nincs finom, fehér kalapod . . . nos, most aztán tudod!

SANTJE *(síró hangon)* De hát én nem lehetek olyan, mint a Hilda kisasszony! Én csak szegény parasztlány vagyok! *(Sír)*

JAKAB Éppen ezért nem kellesz nekem! Megértetted? Most aztán menj, ahova akarsz és légy, amit akarsz.

SANTJE *(tovább zokogva)* Hát van neked szíved, Jakab? Engeded, hogy az egész falu rajtam nevessen? Hogy mindenki kicsúfoljon? Hogy örülnek majd a Protzheimerék és a Steinbergerék, ha majd mondhatják: nahát, jól megjárta ez a Santje . . . Akit a falu a szájára vesz, azt alaposan szájára veszi . . . Már eddig is milyen nehéz volt ülnöm a kocsmában, és várni, csak várni, hogy mikor jössz értem, mikor viszel táncba . . . és te csak nem jöttél . . . Mindenki engem nézett . . . találgatták, miért nem jössz . . . láttam, hogy súgva-búgva kinevetnek . . . kárörvendőn nézegetnek . . . Most nevetnek majd csak igazán, ha azt hallják, hogy nem kellek már neked . . . Az egész falu rajtam nevet . . . Hát nincs szíved, Jakab, hát nem sajnálsz engem, Jakab?

JAKAB *(kissé szelídebben)* Nézd, Santje, mi nem illünk össze, mi már nem értjük meg egymást, véget kell vetnünk ennek. Azt hiszem, te mással még boldog lehetsz. Hogy velem mi lesz, azzal te ne törődj.

(Zene)

SANTJE *(sír)*

JAKAB Ne sírj, Santje, és ne haragudj rám, én nem tehetek más-ként. *(Énekelve [irodalmi nyelven])*

Belőlünk már sohasem lesz pár,
Hiába is vár minket az oltár.
Mindig idegenként,
Sohasem barátként:
Ez a zord igazság.
Én mék jobbra, te mész balra,
Boldogságunk összezúzva!
Higgyünk, bízzunk, egykor talán,
Mégis, mégis ránk talál!

(A zene tovább szól, Jakab és Santje kezét fognak, majd Jakab lassan jobbra megy, Santje még lassabban balra. Néha-néha hátranéznek. Hirtelen megváltozik a muzsika, mindketten megriadnak a kopogó hangoktól. Jakab figyel)

JAKAB *(prózában)* Ki kopogott ott kint?

SANTJE *(a középső ajtóhoz megy, kinéz, majd borzongva jeleni, énekhangon)* A Torti néni! *(A bal oldali ajtóhoz megy, majd ugyanúgy)* A Torti néni!

9. jelenet

[az egész dialektusban]

(A zene tovább szól. Balról jönnek Mina és Bina; a középső ajtón Torti néni tipeg be, meghajoltan, egy botra támaszkodva és reszketve; tarka ruhája piszkos, papucsban csoszog. Éneklük)

A Torti, a Torti néni,
Ő segft minden bajt elűzni!
A Torti, a Torti néni!
Bajban és halálban hozzá kell fordulni!
A Torti, a Torti, a Torti, Torti néni,
Ő segft, ő segft, ő segft, segft, segft,
Tessék elhinni!

TORTI NÉNI *(rikácsoló, vékony hangon)* Nos, ki a beteg? Ki a beteg?

BINA Ennek a gyerekeknek van valami a fejével. Nem egészen rendes.

JAKAB Nincs nekem semmi bajom, hagyjanak engem békén. *(El akar menni)*

SANTJE *(visszatartja)* Maradj csak, Jakab, engedd csak, hadd olvasson rád egy kicsit Torti néni, hátha használ.

JAKAB *(kissé vonakodva)* Na, nem bánom, de csak gyorsan.

TORTI NÉNI Hozzatok csak gyorsan egy fűzfaágat, eperfahamut, egy pohár vizet, amibe izzó parazsat dobtatok.

BINA ÉS MINA *(bal oldalt kimennek)*

TORTI NÉNI *(Jakabhoz tipeg, kezét fejére teszi, és azt simogatja, ez alatt a publikum felé fordulva mormog, de csak egyes szavakat érteni)*

Ne ártson semmi, ne történjen semmi, kapjak egy falat kenyeret, hozzá egy font szalonnát, ha jó lesz minden. *(Úgy tesz, mintha egymás után háromszor hirtelen Jakab fejére akarna köpni)* Most aztán, kis szolgálám, állj ide középre, és mondd utánam a szavakat.

BINA ÉS MINA *(balról bejönnek, kezükben a kívánt dolgokkal)*

MINA Itt van a fűzfavessző és az eperfahamu.

BINA Itt van a víz, én magam dobtam bele az izzó parazsat.

TORTI NÉNI Elég forró volt a parázs?

BINA Bizony, egészen piros volt.

TORTI NÉNI Mert aztán, ha nem volt elég forró, akkor nem használám!

BINA *(mérgesen)* De hát egészen piros volt, ha mondom!

TORTI NÉNI Akkor jól van. *(A fűzfavesszőt a földre fekteti)* No most, kis szolgálám, te állj rá erre a fűzfavesszőre *(Santjéhez fordulva)*, te meg, lányom, tartsd a hamut az arca előtt.

SANTJE *(Jakab arca elé tartja a hamut)*

TORTI NÉNI Így ni, most aztán mondd utánam, kicsi szolgálám:

Itt állok e fán *[irodalmi nyelven]*

És nézem ezt a fát,

És nézek a zöld erdőn át;

Így tűnjön el rólam,

Láz és fájdalom gyorsan.

Atya Úristen,

Megváltó Fiúisten,

Szentlélek Úristen. Amen.

(Torti néni előlről kezd, Jakab morogva, kelletlenül folytatja. A ráolvasás után szája elé tartja a poharat)

TORTI NÉNI Most aztán kortyonként igyál. De aztán vigyázz, kilenc kortyot kell innod a pohárból, de úgy, hogy a kilencedik kortyra a pohár üres legyen! Megértettél? No, kezd el, kis cse-lédem!

JAKAB *(szájához emeli a poharat, de rögtön kiköpi és krárog)* Pfu! Az ördögbe is, de rossz ez a víz! *(Lelép a fűzfavesszőről, és haragosan ellöki Torti néni)* Hagyjanak engem békén, én nem csinállok ilyen marhaságot, ilyen komédiát!

MINA De hát gyermekem! Hogy tehetsz ilyet! A Torti néni csak jót akar neked, ő csak segíteni akar rajtad, és te ilyen gorbomba vagy hozzá!

BINA Ugye, iszol egy kicsit?

JAKAB *(mérgesen)* Nem iszom, nem iszom, nem, nem, nem! Hagyjanak engem békén, én nem csinállok ilyen marhaságot!

MINDANNYIAN *(körülvesszik Jakabot, le akarják csillapítani, összevissza mondogatják)* De Jakab, hogy lehetsz ilyen . . . igyál csak, egészségesnek kell lenned . . . legyen eszed . . . stb.

JAKAB *(haragos mozdulattal)* Most aztán elhallgassatok, mert úgy közétek csapok, hogy egyszerre a padlón találjátok magatokat! Hagyjatok engem békén, százszor mondtam már! . . . Ez a vén boszorkány meg rögtön tűnjön el, mert majd megmutatom neki, hogy lehet söprű nélkül repülni!

TORTI NÉNI *(ijedten kimenekül a középső ajtón)*

JAKAB Hát nem értitek, hogy elegendő van mindenből . . . Én úgy el vagyok keseredve, hogy mindenre képes vagyok . . . értitek, mindenre!

(Santje a jobb oldali, Bina a bal oldali ajtó felé menekül)

JAKAB *(mind nagyobb izgalommal)* Tűnjetek el . . . senki se a közecmben! . . . adok én nektek *(Főlemeli a fűzfavesszőt)* . . . agyonverlek benneteket . . . török-zúzok . . . gyilkolok . . . mindenre képes vagyok . . . török-zúzok . . . gyilkolok . . . *(A többiek is gyorsan eltűnnek balra, Jakab pedig már ordítva rohángál körül dűhrohamában)* mindenkit agyonverek, aki csak hozzám ér, aki csak egyet is szól . . . török . . . gyilkolok! . . .

10. jelenet

(Jakab, Hilda [csak Hilda irodalmi nyelven, Jakab dialektusban])

HILDA (Jakab végszavára jelenik meg a középső ajtón át, nevetve)

JAKAB (hadonászó keze lehanyatlik, bambán rábámul)

HILDA Nos, mi az? Tán csak nem fenyeget életveszély? . . . Csak nem akar fejbe vágni azzal a darab fával?

JAKAB (hirtelen térdre rogy, eldobja a faágat) Bocsásson meg, bocsásson meg!

HILDA Előitem ne térdeljen, Jakab. Beszéljessünk egymással szépen és okosan,

JAKAB (feláll)

HILDA Tulajdonképpen azért jöttem, hogy magával beszéljek. (Leülnek. Szünet után) Megkaptam a levelét Jakab, és nagyon sajnálom, de magának is be kell látnia, hogy mi nem illünk egymáshoz. El kell engem felednie, és szépen vissza kell térnie a maga kedves kicsi Santjéjához, akit kiválasztottak a maga számára . . . A te utad nem az én utam; és az én utam nem a te utad . . . Ezért a legjobb lesz, ha elfeled engem!

JAKAB (síró hangon) Persze, mert én csak egy szegény parasztlégyény vagyok, azért nem kellek magának . . . Mert ha én báró vagy herceg lennék, ha nekem sok pénzem és vagyonom lenne! De így aztán csak félrelöknek engem, nem kellek magának, ezért nem lehet nekem Hilda kisasszonyom . . . Csak egy kissé könnyörüljön rajtam! (Sír)

HILDA Értsük meg egymást, Jakab! Mi nem lehetünk egymásé, mi nem érthetjük meg egymást sohasem, nekünk széjjel kell maradnunk. Én hiszem, hogy még megtalálhatja a boldogságát!

(Zene)

HILDA Ne sírjon, Jakab, és ne haragudjék rám, de én mást nem mondhatok! (Énekelve)

Belőlünk sohasem lesz pár,
Hiába is vár minket oltár!
Mindig idegenként,
Sohasem barátként:
Ez a zord igazság!

(Az ének vége felé Hilda lassan kimegy a középső ajtón, Jakab lógó fejjel ül az asztalnál. A zene végeztével hangos robajjal bejön a középső ajtón az orvos, Bine, Mina, jobbról Santje, balról Hannes és Juri)

11. jelenet

(Jakab, orvos, Mina, Bina, Santje, Hannes, Juri [orvos irodalmi nyelven])

ORVOS *(táskával)* No, hol az a beteg, hadd lássuk a beteget! *(Jakabhoz megy)* Na, mi a baj? Felizgattad magad egy kissé?

JAKAB *(észre sem veszi őket, mereven néz maga elé)*

ORVOS Mutasd csak a nyelvedet!

JAKAB *(nem reagál)*

ORVOS No, mutasd már!

MINA *(igen gyengéden)* Nohát, kisfiam, mutasd már a nyelved a doktor bácsinak.

ORVOS Na, nézzük hát a szemedet! *(Megnézi a szemét)* Így, aztán az idegeidet. *(Kalapáccsal Jakab térdére üt)* Ahá, itt a baj! *(Előrejön, a többiek körülveszik)* A gyerek igen ideges, könnyen felizgatja magát. Idegbeteg.

HANNES Veszélyes ez a baj?

MINA Tán még bele is hal?

SANTJE Elveszti tán az esztét?

JURI Csak nem lesz ütődött?

ORVOS Még nem tudom, mivé fejlődhet. Lehetséges a kolera is . . .

MINDNYÁJAN Juj!

ORVOS Tífusz . . .

MINDNYÁJAN Borzasztó!

ORVOS Agyhártyagyulladás . . .

MIND Juj!

ORVOS Szívbjaj . . .
MIND Borzasztó!
ORVOS Vérbjaj!
MIND Juj!
ORVOS Vesebjaj . . .
MIND Juj!
ORVOS Torokgyfjk . . .
MIND Borzasztó!
ORVOS Lehet, hogy semmi sem lesz belőle!

*(Általános bögés
Énekelve [irodalmi nyelven])*

MINA Mi történik az én fiammal?
HANNES Szavát sem hallom a fülemmel.
JURI Szétveri még becses fejét.
MINA, BINA, SANTJE Jakab, Jakab!
JURI, HANNES, ORVOS Segíts, segíts, ó, istenem!
MINA, BINA, SANTJE Óh, mert nagy a veszedelem!
MIND *(a doktor nélkül)* Doktor urat kérjük!
Segítsen hát nekünk!
Jaj, istenem, jaj, istenem, jaj, istenem!
ORVOS A betegség nem nagyon veszélyes.
HANNES, MINA A fiunk hallgat, de nem mert kényes!
Segítsen, gyógyíttson, csodát tegyen,
Fiunknak ismét jókedve legyen!
ORVOS *(ismét prózában)* Én azt teszem, amit ebben az esetben
tenni lehet. Injekciót adok neki, és remélem, az majd segít rajta.
Csak semmi ijedelem . . . *(Leteszi táskáját az asztalra, előkészít
mindent az injekcióhoz)*

(Énekelve)

SANTJE Mi lesz hát majd velem, egyedül?
JURI Sorsod nem nézzük részvétlenülül.
HANNES Nincsen a fejében nyugalom!
MINA, BINA, SANTJE Lehet ennél nagyobb borzalom!
JURI, HANNES, ORVOS Segíts, segíts, ó, istenem!

MINA, BINA, SANTJE Óh, mert nagy a veszedelem!

MIND *(orvos nélkül)* Doktor urat kérjük!

Segítsen hát nekünk!

Jaj, istenem, jaj, istenem, jaj, istenem! *(A zene tovább szól)*

ORVOS *(miközben már mindent előkészített)* Nyugalom, nyugalom! Rögtön beoltom, és a beteg hamarosan könnyebben érzi magát. Hajtsák csak föl az inge ujját.

MINA, HANNES *(fölhajják)*

BINA Jaj, ezt én nem nézhetem, rosszul leszek tőle.

JAKAB *(egykedvűen tűr mindent)*

ORVOS *(közben végez az injekcióval)* No . . . így, így . . . most aztán hagyják békén, el fog aludni.

JAKAB *(fejéi az asztalra hajtja)*

ORVOS Pár órát majd alszik, utána remélhetőleg frissen és egészségesen ébred. *(Közben összepakol, menni akar)*

MINA Jobb lenne tán, ha ágyba fektetnénk, mégsem való, hogy az asztalnál aludjon.

ORVOS Hagyják csak nyugodtan az asztalnál. Ha megrázzák, ismét fölzigathatja magát. Legjobb ezért, ha itt hagyják. Menjenek csak csendben ki, és hagyják magára.

(Az orvos középer, a többiek lábujjhegyen bal oldalon el. Rövid szünet)

12. jelenet

(Jakab egyedül)

JAKAB *(mozdulatlanul ül lehajtott fővel, és csak akkor emeli lassan a fejét, amikor megszólal a zongora [dialektus])* Zongorázik . . . ah, de szépen játszik . . . *(Vágyakozva)* Hilda *(Sugárzó szemmel)* egyetlen Hildám *(Kissé fölemelkedik, majd ismét visszaesik)*, nem tudom, mi van velem . . . milyen szépen játszik . . . Ha én báró lehetnék . . . Ha én nagy úr lehetnék, fehér lovon jönnék érte . . . szép ruhám lenne . . . fején meg menyasszonyi fátyol . . . milyen szép lakodalmunk lenne . . . csupa miniszter, herceg és gróf . . . lenne szép nagy házunk . . . Óh, ha én báró lehetnék . . . *(Fejét mellére ejti, a zongora tovább szól)*

13. jelenet

(Jakab, álomlepkék)

(Jobbról, balról és középről álomlepkék jönnek be kezükben színes fátylakkal, és a zene ütemére táncolnak. Először körben, majd az asztal körül lejtenek, a fátylakkal betakarva az alvó Jakab fejét. Akkor hirtelen elsötétül a színpad, a zongora azonban tovább szól. A zene végeztével a nézőtér megvilágosodik, a közönség előtt azonban összehúzott függöny)

II. FELVONÁS

[Az egész felvonás irodalmi nyelven]

(Gazdag aranyozással díszített előkelő terem. Hátnál és kétoldalt ajtók. A sarkokban virágállványok ezüstvázakkal. Függönyök. Baloldalt kis asztal díszes terítővel ugyanazon a helyen, mint az első felvonásban)

1. jelenet

(Lakáj, Jakab, Hilda, Bine, Santje, Juri, Kurt, Orvos, Marhafő miniszterelnök. A színpad üres. Kívülről nászinduló hallatszik)

KÓRUS (Éneklő a nászindulót)

Treulich geführt
Zieh'et dahin,
Wo euch der Segen der Liebe bewahr,
Siegreicher Mut
Minne gewinn
Eint euch in Treue zum seligsten Paar;
Streiter der Tugend
Schreite voran,
Zierde der Jugend
Schreite voran!
Rauschenden Festes,

Seid nun entronnen!
Wonne des Herzens
Sei euch gewonnen! (*Mendelssohn nászindulója*)

LAKÁJ (*az ének utolsó hangjainál nagy sietséggel bejön . . . Prózában*) Helyet, helyet kérek! Jön a nászmenet! Óméltósága a báró úr és a neje érkeznek az esküvőről. Helyet, helyet kérek!

(*Közben tovább szól a zene. Megérkezik a menet. Elöl Jakab frakkban, karján Hilda menyasszonyi ruhában. A vendégek között Bine néni, Sanje, Juri, Kurt, Orvos, estélyi ruhában gazdagon kintüntetésekkal*)

(*Folytatódik a nászinduló*)

Düftender Raum
Zur Liebe geschmückt,
Nehm euch nun auf
Dem Glanze entrückt. (*Majd előlről a 6. sor végéig*)

LAKÁJ (*az ének végén előlép, meghajol Jakab előtt és jelenti*) Marhafő miniszterelnök úr óméltósága kíván szólni.

JAKAB (*bólint a fejével*)

LAKÁJ (*visszalép, a zene halkán szól tovább*)

MINISZTERELNÖK (*előlép*) Méltóságos Uram! Engedjék meg, hogy ezen a jeles napon, ebben az emelkedett hangulatú órában köszöntsem Óméltóságát és ifjú párját. Nemcsak a magam nevében, hanem az egész főváros, az egész ország, sőt az egész világ nevében teszem ezt, és kívánom, hogy a nagy Úristen az előkelő ifjú párt számos évekig éltesse országunk, népünk, az egész világ javára! Éljenek!

KÓRUS Éljenek soká, éljenek soká!

LAKÁJ (*előlép*) Vízfő gróf úr, az egészségügyi miniszter óhajt szólni. (*Visszalép*)

ORVOS Nagyméltóságú uram! (*Dadogva*) csoccs-odálnnom kkkkel nnnemes szzívét, hhhatalmmmas lelkét . . . Öööön nanagyon jól vvválasztott bbáró úr, bbár az ön fffelessége eeegyszerű ppppaplány.

(*A közönség köhécsel*)

ORVOS Eeegyszerű tttiszteletes lánnnnya.

(A közönség sorában káros köhécselés és mozgolódás)

JAKAB Elég! . . . Tovább!

ORVOS Éljenek soká! *(Magszeppenve hátralép)*

LAKÁJ *(előlép)* Borfő báró, a zenei ügyek minisztere kíván szólni
(Hátralép)

JURI *(előlép)* Nagyméltóságú Uram! A közmondás azt tartja, hogy három öröme van az életnek: bor, nóta, nő. Ön most a középsőt választotta, a nőt. Azonban higgye el méltóságod, hogy nem jól kezdett. Jobban tette volna, ha betartja az eredeti sorrendet. Első helyen van a bor, s csak utána jön a nő. Borral kellett volna kezdenie! Látja, én a borral kezdtem, és azzal is fogom befejezni! . . .

JAKAB Elég!

LAKÁJ *(előlép)* Óexcellenciája, Ménfő földművelésügyi miniszter úr kíván szólni. *(Visszalép)*

MÉNFO Mélyen tisztelt báró úr! Mint földművelésügyi miniszternek az a fő gondom, hogy az ország állatállományáról gondoskodjam, hogy az állatállományt gyarapítsam, hogy minél tökéletesebb mintaállatokat neveljek, hogy mind több szép lova, ökre és marhája legyen országunknak. Ezek a gondolatok jutnak most eszembe, hogy kézenfekvőek itt is a szaporodás és nevelés lehetőségei.

JAKAB Elég, elég! *(Hildával balra el)*

(Gyenge éljenzés. A lakáj középen megy ki, a vendégek szabadon sétálgatnak és suttognak)

BINA *(Santjéhez)* Olyan nevetségesnek tűnik nekem ez az esküvő.

Az üdvözlőbeszédek is nevetségesek voltak. Mintha ki akarták volna gúnyolni az ifjú párt.

SANTJE De az ifjú pár is oly komikus, oly ügyetlen, oly gátlásos.

És hozzá még nem is egymáshoz illők. Nem találja ön is ezt így, grófnő?

BINA Ph, éppenséggel eltalálta, hercegnő!

ORVOS *(Jurihoz)* Ez a báró egy közönséges paraszt. Sohasem halottam még, hogy valaki félbeszakítsa a szónokot. Ez parasztság!

MÉNFO Költői hasonlattal kezdtem, igazi költői képpel és ez sem tetszett neki.

JURI Tökéletesen igazad van. Közönséges paraszt! Ūtődött! Jó lenne utánanézni, rendben van-e bárói kinevezése. Hátha szélhámós, és mi egyszerűen beddőlünk neki.

2. jelenet

(Előbbiektől, Jakab)

JAKAB *(balról)* Nos, hogy érzik magukat, hölgyeim és uraim?

MINISZTER Köszönjük, kitűnően, pompásan. Azonban, báró úr, ön olyan letörtnek látszik. Tán csak nem érzi magát rosszul?

JAKAB De igen. Az előbb olyan kínos volt . . .

MINISZTER Igen, igen, egy kis tapintatlanság. Szíveskedjék megbocsátani, báró úr. A szónokok másként gondolták, de a báró úr nem szíveskedett őket végighallgatni.

JAKAB Én azonban nagyon boldog voltam ma. Nem is hiszi, kedves Szalmafő herceg, mily epedve vártam ezt a napot, hogy Hilda a feleségem legyen. Hatalmas harcokat kellett vívnom, sőt, egyszerűen úgy látszott, hogy Hilda nem is lehet a nejem.

MINISZTERELNŐK Hogy értsem ezt? Nagyméltóságod felesége, persze, persze . . . egyszerű családból származik.

JAKAB Nem is hiszik, mekkora nehézségek álltak utunkba. Az örömtől szinte felkiáltottam, amikor végül is ott álltunk az oltár előtt, és fogadtuk a püspök áldását. Végre, végre! – akartam kiáltani. Végre enyém lettél! Végre elértem vágyamat, elérhetetlennek tűnő vágyamat. Egy pillanatra azt hittem, álom az egész *(Homlokát dörzsöli)* . . . valóban álmodnék? . . . Olyan különös minden . . .

MINISZTERELNŐK Engedje meg, báró úr, hogy bemutassam önnek Fullánknyelv grófnőt. *(Binére mutat)*

JAKAB *(kizökkenve álomszerű magatartásából, ismét természetes hangon)* Örvendek! A grófnő azonban igen ismerősnek tűnik.

BINA Nem tudom, találkoztunk-e valaha. Ön teljesen idegen a számomra, báró úr.

JAKAB Hol tetszett születni, grófnő?

- BINA Itt, a fővárosban. De miért méltóztatik kérdezni?
- JAKAB Mert . . . előzőleg . . . nem élt véletlenül vidéken?
- BINA *(sértődötten)* Nem, én mindig a fővárosban tartózkodtam.
- JAKAB És hogy hívják önt, grófnő?
- BINA Klotild. De miért ez az indiszkrét vallatás?
- JAKAB Nem hívták önt azelőtt Filippinának, illetve röviden Binának?
- BINA *(idegesen)* De báró úr! Az ön kérdései egyenesen komikusak! Ha Klotild a nevem, hogy lehettem előzőleg Filippina?
- JAKAB Csak azért kérdem, mert volt egy vidéki asszony ismerősöm, aki megszólalásig hasonlított önre, és akit Binának hívnak.
- BINA Uram, most aztán elég a sértegetésekből. Őscim mind grófok és bárók voltak. Engem még sohasem hasonlítottak falusi asszonyokhoz. Nem vagyok hajlandó idegentől ilyen gyanúsítgatásokat és sértéseket eltűrni. Kérem, méltóságod, kísérjen el engem! *(Bina és Miniszterelnök el)*
- BORFÓ *(utánuk megy)*
- JURI ÉS A DOKTOR *(az előtérben állnak, figyelik Jakabot, aki kényes helyzetben van, és ráncolja a homlokát)*
- JURI *(az orvoshoz)* Valami itt nem stimmel. Azt hiszem, szélhámmossal van dolgunk. Egyáltalában nem hasonlít egy báróhoz. Azt hiszem, nincs rendben a bárósága.
- DOKTOR Rögtön megtudjuk, hányadán is állunk. Próbáljunk csak elbeszélgetni vele. *(Mindketten Jakabhoz mennek)*
- DOKTOR Mondja csak, igen tisztelt báró úr, hol is tetszett születni?
- JAKAB Hol is születtem? . . . hát nem is tudom . . . olyan összevissza kavarodott minden bennem . . .
- ORVOS És, ha szabad kérdenem, hol neveledett? Melyik egyetemre járt? Oxfordban vagy a Sorbonne-on?
- JAKAB *(szórakozottan)* Igen, igen sorban, sorban jártam!
- ORVOS *(sértődötten)* No de kérem! Hagyjon már föl félstelen tréfáival! *(Jobbra elmennek)*
- JAKAB *(gyermekes gúnyral)* Tréfa, brufa, buta, be! *(Költi a nyelvét)*
- JURI Ez vagy bolond, vagy nálunknál is ostobább. Majd meglátjuk.
- JAKAB Halló, doktor, fáj a fejem.
- ORVOS Pardon, nem vagyok doktor, hanem Vízfő gróf, egészségügyi miniszter.

JAKAB De kérem, ne színészkedjék. Ön egy közönséges falusi orvos. Nagyon jól ismerem önt.

ORVOS *(levegő után kapkodva)* Micsoda sértés! Majd még számolunk ezért! *(Jobbra el)*

(A vendégek a következő beszélgetés alatt lassan eltávoznak)

JURI *(bizalmasan)* Látom, valami baj van a fejével. Megszakítja beszédünket, durván tréfálkozik velünk, arisztokratákkal, nem érti a francia szavakat . . . Uram, önnél valami nincs rendben. Agybaj – nagy baj! Az ön helyében rögtön orvoshoz mennék, és megoperáltatnám magam.

JAKAB Én operáltassam magam? Még mit nem!

JURI Egyszerűen levágatnám a fejemet. Ma már nem kell szükségképpen fejjel járni. Fejetlenül is egészen jól meg lehet lenni. Látja, én is gyakran elvesztem a fejemet, napokig nem találok, és mégis miniszter vagyok!

JAKAB *(döbbenven végignézi)* Ön miniszter? Vajon milyen miniszter?

JURI *(öntudatosan)* Zenei ügyek minisztere. Báró Borfó, zenei ügyek minisztere.

JAKAB *(fejéhez kap)* Persze! Most már emlékszem. Ugye, ön azon a húzó-vonón játszik?

JURI De báró úr, mi az a húzó-vonó?

JAKAB Hát a harmonika! Húzd meg, ereszd meg! *(Utánozza a harmonikát)*

JURI Fenébe is! Ilyen parasztszerszámot kezembe se veszek!

JAKAB Ugyan már, ne színészkedjék! Örök életében ezen játszott. *(Bizalmasan)* Te vagy ám a Krautwurst Juri! Megismerlek a vörös orrodról.

JURI *(hevesen)* Uram! Úgy látszik, egészen megőrült! Tanácsolom, menjen a bolondok házába, ahonnan kiszabadult! *(Sértődötten jobbra el)*

(A vendégek közben egészen eltűnnek)

3. jelenet

(Jakab, majd később Santje)

JAKAB Istenem, mi van velem? Megőrültem vagy álmodok? Ki vagyok hát valójában? Báró? És hol vagyok? Melyik városban? Melyik országban? És kik ezek a rosszindulatú emberek körültem? Honnan kerültem ide . . . Oh . . . (Fejéhez kap)

SANTJE (balról jön, és át akar menni a színpadon)

JAKAB (Santjéhez) Megbocsásson, hogy leállítom, de kissé szórazott vagyok . . . Elfeledtem, hol is vagyok. Megmondaná, kérem, hogy kinek a házában vagyok?

SANTJE (csodálkozik) De ez egy komikus kérdés! Az ön saját palotájában vagyunk. Ezt nem tudja, báró úr?

JAKAB Fáj a fejem, és kissé zavaros vagyok. Kérem, ne haragudjék rám. Nem emlékszem a múltamra, arra sem emlékszem, hogy hol is találkoztunk mi tulajdonképpen.

SANTJE Schol sem, báró úr. Én önt sohasem láttam. Csak vendég vagyok itt, de sohasem volt szerencsém önnel találkozni. (Leülnek)

JAKAB Nekem mégis az az érzésem, hogy már régtől ismerjük egymást. Talán mégis találkoztunk . . . talán egy másik világban . . . ne haragudjék, hogy így beszélek, de magam sem tudom, mi történik velem . . .

SANTJE (sajnálkozva) Nem haragszom, inkább sajnálom önt. Úgy látom, hogy ez a társaság nemigen kedveli önt; inkább kigúnyolják.

JAKAB (megragadja kezét, melegen) Köszönöm ezeket az őszinte, jószágos szavakat, ön igen tetszik nekem. Főleg annyi gúny és megvetés után. Olyan nagyon szerencsétlen vagyok!

SANTJE Ön nem tartozik ezek közé: önt itt senki sem szereti. Megértem önt, mert én is hasonló helyzetben vagyok. Én is idegenül érzem magam . . . engem sem szeret senki . . . senki . . . (Szület)

JAKAB De én szeretem önt. (Melegen megcsókolja a kezét) Szeretem önt, mert olyan jó hozzám, mert megért engem, mert vigasztal engem. (Meg akarja ölelni)

SANTJE De báró úr! Úgy látszik, elfelejti, hogy éppen most vette hitvesét az oltár elé. Most van a lakodalma!

JAKAB *(Santje kezére hajítja fejét)*

SANTJE Báró úr! De kérem, báró úr!

JAKAB Feleségem nem szeret engem. Én tudom, én érzem ezt!

Ő is csak kigúnyol engem, nevet rajtam, akár a többiek! Oly szívesen visszacsinálnám ezt az elhamarkodott lépést; oly szívesen – kérem, ne nevéssen ki –, ha önnel köthetnék házasságot!

SANTJE Most már túl késő! Mi már nem lehetünk egy pár!

(Zene)

SANTJE Még megtalálhatja a boldogságát, bennem azonban sohasem a párját.

(Ének)

Belőlünk már sohasem lesz pár,

Hiába is vár minket az oltár.

Mindig idegenként,

Sohasem barátként:

Ez a zord igazság.

Te mész jobbra, én meg balra,

Boldogságunk összezúzva!

Higgyünk, bízzunk, egykor talán

Mégis, mégis, ránk talál!

(Az ének után melodrámá)

SANTJE *(középen ki akar menni)*

JAKAB Kérem, kérem, maradjon még!

SANTJE Nem lehet! Búcsúznunk kell! Isten vele. *(Középen el)*

JAKAB *(egy ideig csalódottan nézi, majd hirtelen utánairamlík)*

4. jelenet

(Kurt, Miniszterelnök, jobbról)

KURT Szörnyű ez a vendéglátás! Sehol sem találni a házigazdát, hidegek és szellemek az ételek. Szörnyű, egyenesen szörnyű.

MINISZTERELNÖK Teljesen igaza van, ifjú barátom. Úgy látszik, mégis van valami abban, amit bent suttognak, hogy nem is valódi báró. Egyáltalában, szeretném tudni, hogy is került közénk. *(Mindketten tovább beszélnek)*

5. jelenet

(Előbbiek, Juri, Orvos, Ménfő jobbról jönnek)

JURI Szörnyű íze van a bornak. No, ilyen ócska lőrét még sohasem ittam. Szerettem volna áttérni a sörre, de az meg keserű. El kell itt veszni a szomjúságtól.

MÉNFO A hús chetetlen. Mintha csupa ötvenéves marhát vágta volna.

ORVOS Halálra unom magam. Úgy látom, ma már nem lesz pohárköszöntő. Ha pedig én nem jöhetek sorra, akkor minek is vagyok itt. De hol is a kijárat?

JURI Igazad van, kolléga úr. Menjünk el. Keressünk egy jó mulatóhelyet, ott kellemesebben szórakozunk. *(A többi úrhoz)* Uraim, velünk tartanak?

KURT, MINISZTERELNÖK, MÉNFŐ Hova? Hova?

JURI A bárba. Itt olyan unalmas.

MINISZTERELNÖK Mégis, jó lenne várni még egy keveset. Mégsem illik oly korán elmenni.

KURT Csináljuk meg itt a bárt. Kércm, foglaljanak helyet, uraim. *(Megnyomja a villanycsengőt)*

6. jelenet

(Előbbiek, lakáj közepén jön)

KURT *(a lakájhoz)* Kérem, hozzon likórt és cigarettát.

LAKÁJ *(meghajítja magát és el)*

KURT Így ni, uraim, kérem, tegyék magukat kényelembe. *(Eloltja a kisasztal lámpáját, kellemes félhomály lesz)*

LAKÁJ *(likórt, cigarettát hoz, asztalra teszi és el)*

(Zene)

KURT *(tölt)* Így ni, uraim, és most a füstfelhők illatában képzeljük magunkat a bárban.

(Suttogás, érzéki zene)

MIND *(tetszés szerinti mulatóhelyi slágeret énekelnek)*

7. jelenet

(Előbbiek, Bine)

BINA *(jobbról)* De uraim, mit csinálnak itt?

KURT Bárban vagyunk. Kérem, grófnő asszony, tartson velünk.

JURI *(fölkáll)* Grófnő asszony, fölkérhetem egy shimmyre?

(Táncolnak, lassan balra el)

8. jelenet

(Előbbiek, Santje és két idegen hölgy jobbról)

(Santje és a két idegen hölgy a tánc vége felé jelennek meg. A miniszterelnök, Orvos és Ménfő táncra kéri fel őket. Utána balra el. Kurt marad egyedül, cigarettázik, a zene halkán tovább szól)

9. jelenet

(Kurt, Hilda)

HILDA *(balról jön)*

KURT *(fölugrik, megölelik egymást)* Édesem! Oly rég várlak! Hol voltál?

HILDA Át kellett öltöznöm. Most azonban itt vagyok, és a tied vagyok!

KURT Szeretsz?

HILDA Nagyon!

KURT De most más asszonya vagy.

HILDA Ennek ellenére téged szeretlek és csak téged. Kényszerből mentem ehhez a hülyéhez! A mi szerelmünkön azonban ez semmit sem változtat. Az uram ostoba tökfej, ügyetlen, félszeg, slampos paraszt. Remélem, nem leszel rá féltékeny?

KURT Nem, nem; és nagyon szeretlek. *(Likőrt tölt)* Tetszik?

HILDA Igen. *(Emeli poharát)* Éljen a szerelem!

KURT A mi hű szerelmünk! *(Isznak)*

10. jelenet

(Előbbieik, Jakab)

KURT ÉS HILDA *(hosszú csókban elmerülve állnak)*

JAKAB *(ökölbe szorult kézzel akar az ölelkező párra rárontani, feleúton azonban megáll)*

KURT *(a csók után, anélkül, hogy körülnézne)* A férjed itt áll a hátunk mögött.

HILDA Mi közöm hozzá. Ne törődj vele. Szeressük egymást. Beszéljünk franciául, ezt nem érti a hülye.

KURT Eh bien! Il feut vous dire que je vous très aime, madame!

HILDA Je vous aime, monsieur! Ilvous aime toujours de tout mon coeur! *(Mindketten jobbra lassan el)*

11. jelenet

(Jakab, egyedül)

JAKAB *(fenyegetve rázza öklét)* Már az első nap, már az esküvőn, már a lakodalomkor . . . megcsal! Nem szeret. Kinevet! Gyűlöl! Megvet. Miért is vettem el, hisz tudtam, hogy nem szeret, hisz tudtam, hogy nem illünk egymáshoz. Miért is gondoltam, hogy a mennyország öröme virrad rám, mikor a pokol, a legsötétebb pokol kfnja kezdődik számomra. Jaj, hogy is menekülhetnék in-
nét! *(Balra el)*

12. jelenet

(Hilda, Miniszterelnök, Orvos, Juri, Ménfő)

HILDA *(hangos nevetéssel jön jobbról, ölelkezve szeretőjével; meg-
rohamozzák, kéri táncra)*

MINISZTERELNÖK Csak egy rövid polkára.

ORVOS Csak egy hosszú valcerra!

JURI Csak a legszebb shimmyre!

MÉNFŐ Csak a legújabb jávára!

HILDA *(nevet)* Uraim, az isten szerelmére, tartsunk sorrendet!

Egyszerre mégsem táncolhatok mind a négy úrral. Tartsunk egy
szép sorrendet!

MINISZTERELNÖK Én kértem fel elsőnek!

ORVOS Én kértem fel legszebben! *(Érthetetlen közbeeső zajok)*

HILDA Tudják mit, uraim? Legjobb lesz, ha kiszámoljuk, mint
gyermekkorunkban tettük a sorrendnél. Jó lesz?

MIND Bravó, bravó!

(Ének)

HILDA Csak semmi zaj, csak semmi móka,
Most jön Hilda kiszámolója.

MIND Csak semmi zaj, csak semmi móka,

Jöjjön Hilda kiszámolója.

Én meg te és Müller tinója,

Te vagy Müller számárcsikója! *(A miniszterelnökre mutatnak)*

Te az első, veled kezdtük el,

A második jól figyeljen fel!

Én meg te és Müller tinója,

Te vagy Müller számárcsikója! *(Az orvosra mutatnak)*

Így, az íá, ez lennél most te,

Induljunk hát a tánckörökbe! *(Kurtról Vízfőre mutat)*

Veled!

VÍZFŐ MINISZTERELNÖK Bizony, velem!

HILDA Csak pár lépés polkát!

VÍZFŐ MINISZTERELNÖK Igen, igen, jó, jó. *(Táncolnak)*

ORVOS, JURI, MÉNFŐ Vízfő uram, hallja, kérem,

Mért táncolnak már oly régen,

Hárman várunk itt a sorra,

Térjen hát meg, nyugalomra!

HILDA Most jön a második!

ORVOS Jelen!

HILDA Ó, én szegény áldozat!

MIND Na, na, na, na!

HILDA Felhívom szíves figyelmét,

Figyelje jobban lépését!

ORVOS Ah, ah, ah, ah, ah.

MIND Hah, ha, hah, ha, ha!

HILDA No de kérem, ily sértődött

Férfi még meg nem lepődött!

ORVOS Na ja, na ja, na ja!

ÖSSZES FÉRFI Mit egy nem tud, a gátlástul,

Megtesszük mi, csoportostul!

HILDA Táncoljon hát mindenki így!

MIND Megértettük! Csak így! Csak így!

ORVOS Túl gyorsan megy! Ne így, ne így!

ÖSSZES FÉRFI Mit nem tud egy, a gátlástul,

Megtesszük mi, csoportostul!

Hol a lóláb,

Vígan tovább.

Véred pezsdül

Ella hopp, ella hopp, ella hopp!

Így sikerül!

(Megismétlik az éneket, a miniszterelnököt Ménfő, az orvost Juri váltja fel. Tánc után lerogynak a székre)

ORVOS Jaj, a lábam!

MÉNFŐ Úgy vagyok, mint ökör a vágóhídon!

MINISZTERELNÖK Jaj, a reumám!

HILDA Nem kell még arra gondolni.

MINISZTERELNÖK Mire gondoljak?

(Többiek cinkosan köhécselnek)

HILDA Gondoljon arra, milyen szép is volt ifjúkorában.

13. jelenet

(Előbbiek, Bina, vendégek, lassanként jönnek be jobbról)

BINA *(fölteszi lornyonyját)* Jaj, de szép menyasszony! De mikor járjuk már a menyasszonytáncot?

ORVOS Már kitáncoltuk magunkat a menyasszonnyal! *(Köhécsel)*

MINISZTERELNÖK Köszönöm, de én már többet nem táncolok. Nem tesz jót a vesémnek.

BINA Uraim, de hisz nem önökről van szó, hanem a vőlegény és a menyasszony táncáról; az első táncról; a megnyitó táncról. A vendégek türelmetlenül várják.

VENDÉGEK *(összevissza)* Igen, igen, a menyasszonytáncot kérjük . . . akarjuk látni. Mi lesz vele?

HILDA Istenem, az egész tánc nem oly sürgős és fontos most. Nincs is kedvem hozzá.

(Ideges mozgolódás a vendégseregben)

HILDA Egyébként sincs itt a vőlegény.

BINA Hát nem vicces? A vőlegény hiányzik. *(Mozgolódás)*

ORVOS Vicces egészében minden ezen az esküvőn.

VENDÉGEK Akarjuk látni a táncot . . . Hol a vőlegény? . . . Ez mégiscsak különös!

KURT *(előlép)* Mélyen tisztelt hölgyeim és uraim! Kérem, lenne egy ajánlatom.

VENDÉGEK Halljuk, halljuk!

KURT Míg elő nem jön a vőlegény, és meg nem kezdődik a menyasszonytánc, bemutatnánk a legújabb táncot, a jávát.

BINA Hallatlan – a menyasszonytánc előtt másik táncot járni!

HILDA Jó, tetszik az ötlet. Táncoljuk a jávát. *(A vendégek összesúgnak)*

KURT Fölkérhetem?

(Énekelve)

KURT Figyeljék hát, újítunk.

Foxtrottot nem táncolunk,

Tangót is már hol látni?

HILDA Ki járja a mazurkát,

Vagy a valcert, mint párját?

Messze tűnt el a shimmy!

KURT Jávat járunk, ez a fő!

Most ez az előkelő!

Jól tudja ezt mindenki.

KÓRUS Jáva most a szenzáció,

Ezért van minden hűhó!

(Refrén)

MINDKETTEN Óh, a jáva, a jáva,

Mind járja, ki nem gyáva.

Jáva nélkül, gondolom,

Nem lehet még bálszezon.

Szökkenj egyet jobbra hát,

Aztán egyet balra át,

Mint szerelmes kecskepár,

Párizs, London és Sztapár,

Bécs és Szivác ebből áll!

KÓRUS Jáva most a szenzáció,

Ezért van minden hűhó.

(Táncolnak)

14. jelenet

(Előbbiek, Jakab)

JAKAB *(a tánc utolsó taktusánál balról jön)*

VENDÉGEK Nini, itt a vőlegény! Itt a vőlegény!

BINA Lássuk a menyasszonytáncot!

JAKAB *(előlép, meghajol Hilda előtt)* Fölkérhetem?

HILDA *(Kurt mellett áll)* Köszönöm, nem táncolok többet. Fáradt vagyok.

VENDÉGEK *(fejcsóválva csodálkoznak)*

JAKAB De kérem, a menyasszonytáncot!

HILDA Köszönöm, éppen most jártam el a menyasszonytáncot.

JAKAB De kérem, tán én lennék a vőlegény.

HILDA Lehet, hogy ön ezt hiszi, de ez nem is oly biztos. Végül is, én nem ismerem önt.

*(Csodálkoznak, nevetnek
Énekelve)*

Jaj, de izgi, jaj de fura,
Minek vagyunk ma tanúja;
Jót kacagunk és nevetünk,
De megy tovább történetünk.

(Melodráma)

HILDA Végül is azt sem tudom, hogy ön igazi báró-e?

ORVOS Bizony, nagyon gyanús a bárósága.

JAKAB *(lógó fejjel, megalázottan áll a gúnyolódók és csúfolódók között)*

15. jelenet

(Előbbiek, Lakáj)

LAKÁJ *(a középső ajtón jön)* Kérem, báró úr, két paraszt várakozik kint, egy parasztférfi és egy parasztlány, és mindenképpen önnel akarnak beszélni.

(Énekelve)

Jaj, de izgi, jaj, de fura,
Minek vagyunk ma tanúja;
Jót kacagunk és nevetünk,
De megy tovább történetünk.

(Melodráma)

JAKAB *(fölemeli fejét)* Ezeket a parasztokat kergesd el. Semmi közöm a parasztokhoz. Elvégre báró vagyok!

VENDÉGEK *(csodálkoznak)*

LAKÁJ *(el)*

JAKAB Igenis! Báró vagyok. Apám, anyám, nagyapám, minden ősem báró és gróf volt. *(Mellére csap, majd még idegesebben)* Igenis, báró vagyok! És most kérdezem önöket, ki mer még kétkedni? Ki merészel továbbra is megvetni engem?

VENDÉGEK *(elnémulnak, Jakab ura a helyzetnek)*

ORVOS *(kőhécselve, alázatosan megszólal)* Megkövetem báró urat, én semmit sem szóltam. De azért is, amit nem mondtam, a legalázatosabban bocsánatot kérek.

JAKAB Igen, igen, jó, jó, megbocsátok.

16. jelenet

(Előbbieket, lakáj)

LAKÁJ *(ismét középről)* Báró úr, kérem, ezek a parasztok igen szemtelenek és erőszakosak. Mindenképpen be akarnak jönni.

JAKAB *(energikusan)* Nem megmondtam, dobd ki őket. Megértted?

LAKÁJ Igen, báró úr, de ők állítják, hogy itt a helyük a lakodalomban. Azt mondják, hogy ők a báró úr szülei.

JAKAB *(főlordít, majd összeomlik)* Micsoda, az én szüleim?

VENDÉGEK *(izgatottan)* A szülei? Hát parasztok a szülei?

(Énekelve)

KÓRUS Ha, ha, ha, ha,
Ez a kolosszális!
Ha, ha, ha, ha,
Ez fenomenális!
Botrány, botrány,
Szóljatok, lányok.
Botrány, botrány,
Kik a parasztok!
Ha, ha, ha, ha,
Ez a kolosszális,
Ha, ha, ha, ha,
Ez fenomenális.

TÖBBEN *(a középső ajtóhoz sietnek)* Dobjuk ki a parasztokat!
Szemtelen parasztjai. Micsoda szégyen!

17. jelenet

(Előbbieket, Hannes, Mina)

(Hannes és Mina legyőzik a lakáj ellenállását, paraszti ruhában, esernyővel stb. megjelennek a középső ajtón. Először tanácstalanul, tétován néznek körül, nem tudják, melyik a fiuk, amint azonban fölismerik Jakabot, hozzárohannak)

MINA Jakab, édes fiam, Jakab! *(Átöleli)*

HANNES Édes, egyetlen fiam.

MINA Hát mért nem hívtál meg minket a lakodalmadba? Azért, mert oly szegény parasztnépek vagyunk, mégiscsak a szüleid lennénk! Hát nem igaz?

VENDÉGEK *(megvető orrfintorokkal nézik a két parasztot)*

BINA *(föltleszi a lornyonját)*

KURT *(föltleszi a monokliját)*

(Egyesek befogják az orrukat)

HILDA No, szép báró maga! Így néznek ki a báró úr szülei? Ha-ha! Szégyellje magát! Nagy szélhámos. *(Balra el)*

ORVOS Nem mondtam mindig, hogy nincs rendben a bárósága? Maga csaló! Szégyellje magát! *(Balra el)*

JURI Amint a bort megkóstoltam, rögtön mondtam, hogy egy igazi bárónak nem lehet ilyen ócska bora.

BINA (*magán kívül*) De kérem, kedves Borfő báró, legyen kedves, és vezessen ki innét! Nem bírom ezt az istállószagot!

JURI (*kivezeti Binát balra*)

(*Közben eltűnik az összes vendég*)

HANNES (*Bina után köp*) Én se tudom elviselni ezt a büdös úri szagot. De mondd, hogy kerültél ebbe az úri társaságba?

JAKAB (*megettörve*) Mert szerelmes voltam.

MINA És megtagadtad parasztszüleidet?

HANNES Hát most láttad, hogy kinevetnek és kicsúfolnak? Költött ez neked?

JAKAB (*térdre esik előttiük*) Bocsássonak meg! Bocsássonak meg!

MINA Legalább tudod most, kik az urak, legalább megismerted őket.

JAKAB (*föláll*)

MINA De meg kell hagynom, hogy az úri ruha nem áll rosszul rajtad. Igaz, Hannes? Olyan vagy benne, mint egy báró.

HANNES Ugyan már, olyan rajta, mint tehénen a nyakkendő.

JAKAB Istencm, olyan szerencsétlen vagyok. Azt hittem, elnyertem életem boldogságát; azt hittem, boldogabb nem is lehetek, most meg a világ legszerencsétlenebb embere lettem. (*Leülnek, Jakab az asztalhoz*)

(*Ének*)

JAKAB Oly szörnyű, oly sötét a sorsom,

Mások kacaját mért is látom?

Emészt a fájdalom, a bánat,

Könnyes szememből kfnom árad.

Halál, halál, csak téged várlak!

(*Zokogva törölgeti szemét*)

HANNES, MINA Oly szörnyű, oly sötét a sorsunk,

Mások kacaját mért is látjuk?

Emészt a fájdalom, a bánat,

Könnyes szemünkből kfnunk árad.

Halál, halál, csak téged várunk!

(A zene tovább szól)

HANNES *(fölkáll)* No, most igazán látom, hogy nem jókor jöttünk.

Mondtam, ugye, hogy ne menjünk oda, ahova nem hívtak. *(Minnához)* De te erővel csak jönni akartál. Most aztán, nesze neked!

MINA Ki gondolta volna, hogy nem szívesen látnak minket a fiunk lakodalmán? Ki gondolta volna, hogy lenézi majd a szegény parasztszülőket? *(Sírnak)*

HANNES No, itt igazán fölöslegesek vagyunk. Itt csak bajt csinálunk. Itt senki sem örült nekünk, senki se mondja, hogy maradjunk . . . Gyerünk innen!

(Mindketten középen el)

18. jelenet

(Jakab, majd Santje)

JAKAB *(ismét lógatja fejét. Ismét valcert játszik a zenekar. Kissé fölemeli a fejét)* Mindez a Hilda miatt van . . . Azt hittem, hogy elértem a boldogságot . . . s most mekkorát csalódtam . . . csalódtam . . . Kigúnyoltak . . . kinevettek . . . ismételten . . . Megvettem szüleimet . . . ismételten . . . Becsaptál . . . kigúnyoltál . . .

(Halk ének)

Szívesen csókoltam volna lábad nyomát,
Érted adtam volna e világ vagyonát,
És mégis, mégis, te engem nem szerettél!

SANTJE *(lassan jön, figyeli Jakabot, aki csendesesen sírdogál, az ének dallamára ingatja fejét)* Ne sírj, ne sírj . . . ismét rendben lesz minden. *(Középen lassan el)*

JAKAB *(fejét kicsit felemeli s csodálkozva, bámulva néz az eltűnő Santje után)*

(A zene végeztével függöny)

III. FELVONÁS

(A színpad egészen sötét. Zongora, mint az első felvonás végén. Lassan világosság, és ugyanaz a színpad, mint az első felvonásban)

1. jelenet

(Jakab, álompillangók)

JAKAB *(Jakab ugyanabban a helyzetben, mint az 1. felvonás végén, az álompillangók szárnyával betakarva)*

ÁLLOMPILLANGÓK *(minden oldalról belibbennek, leveszik Jakab fejéről a lepet, és rövid tánc után visszavonulnak)*

2. jelenet

[Dialektusban]

SANTJE *(jobbról lassan bejön, Jakabhoz megy, megdörzsöli homlokát)* Ne sírj, ne sírj . . . minden rendbe jön *(Középen el)*

JAKAB *(kissé fölemeli fejét, kábultan, csodálkozva néz utána, majd ismét leejti fejét)*

(A zene elhallgat)

3. jelenet

(Jakab, Mina, Bina, Hannes)

JAKAB *(alszik, a többiek óvatosan jönnek balról)*

BINA *(suttogva)* Ébren van már?

MINA *(valamivel közelebb megy, megnézi Jakabot, majd suttogja)*
Még nem, nem.

BINA De ennyi ideig aludni! Istenem, istenem, ennek nem jó vége lesz!

HANNES Már öt órája alszik egyfolytában. Tán föl sem fog ébredni?

MINA *(sírva, de még mindig suttogva)* Istenem, ó szenved! Az én fiam meghal, sosem ébred föl!

HANNES Ne sírj, meglátod, fölébred, ha előbb nem, hát a föltámadáskor.

BINA Azt hiszem, ha fölébred, sohasem jön rendbe a feje. Azt hiszem, kicsit mindig hibás lesz. És ez nagy baj lesz!

HANNES Ugyan már! Hiba nélkül senki sincs! Egyik a lábára, másik a karjára, harmadik a derekára, negyedik a mellére, ötödik a nyakára, hatodik a fejére . . .

MINA Mért legyen pont a mi Jakabunk ilyen?

BINA Legrosszabb a fejbaj! Ha valaki sánta, az semmi, ha valaki bandzsál, az se semmi, ha valaki kövér, az se baj, de ha valaki fejbajos, az nem mindegy, az nagyon nagy baj! Azt hiszem, legjobb lesz, ha a Santjémnek másik legényt keresek.

MINA Az isten szerelmére, csak nem hozod ránk ezt a szégyent, Bina! Az egész falu tudja, hogy összekerülnek, mit fognak majd mondani! Istenem, mit gondolsz . . . a világ . . . !

HANNES Na és, hol fogunk megint találni valakit a fiunknak? Ki adja hozzá a lányát, amikor mindenki tudja, hogy már vőlegény volt! Mindenki kérdezné, mért hagyta ott a Santje, mi volt az oka.

BINA Jó, jó de én nem adom a lányomat olyannak, aki úrilányba szerelmes. Ki az ördög hallott már ilyet! Egy szegény parasztleány egy gazdag úrilányba! Ilyet józan ésszel nem tehet meg. Nincs más, mint hogy megzavarodott. A doktor százszor is oltatja az ilyet, ami egyszer a fejbe került, az ott is marad!

MINA Az isten szerelmére, Bina, ne tedd velünk ezt a szégyent! Mit szól hozzá a világ! Istenem . . . *(Sír)*

HANNES *(magában)* Ha tudnám, hogy másik lányt kapunk, nem is bánám. Menjenek szét isten hírével! Hátha gazdagabb lányt kapnánk. Csak tudnám biztosan . . .

BINA Mért nem veszi el a kisasszonyt, ha annyira szereti? Mért nem esküszik meg a Hilda kisasszonnyal?

MINA *(sírva)* Csak gúnyold az én szegény, árva fiacskámat!

HANNES *(beletüzesedve a gondolatba, büszkén)* Na és . . . ki tudja, hátha el is veszi a kisasszonyt. Hátha olyan finom úriember lesz, aki . . . ilyen izét tesz az egyik szemére *(Mutatja)*, olyan, aki a disznóólhoz is automobilon jár, hogy megnézzé, elég kövérek-e a hízók. Mért is ne! Sokkal furább dolgok is történtek már a

világon, ilyen is megeshet! Hallottam már sokkal nagyobb csodákról.

MINA Ugyan, eredj már, mit fantáziázol összevissza.

BINA Azt hiszem, te is kezdesz olyan raplis lenni, mint a fiad. Ezeket a képzelődéseket biztos tőled örökölte, ezeket a bolondos gondolatokat!

(Kopognak)

HANNES Tessék!

4. jelenet

(Előbbieik, orvos középéről)

[Az orvos irodalmi nyelven]

ORVOS Jó napot!

MIND Jó napot!

ORVOS No, mi van a betegünkkel? Jobban van már?

HANNES Ugyan már, doktor úr, azóta egyfolytában alszik.

ORVOS No, akkor talán fölfrissülve és megnyugodva felébred majd. Nézzük csak *(Jakabhoz megy, megrázza a vállát)* Hé, Jakab, ébredj már!

JAKAB *(álmosan fölneéz, aztán hirtelen fölugrik, fenyegetőzve áll meg az orvos előtt)* Hagyjon engem elmenni, maga Vízfej, vagy hogy is hívják, különben úgy odavágok, hogy szétlapul. Csak gúnyolódik és nevet rajtam, és teszi a szépet a feleségemnek . . .
(Némi vonakodás után körülveszik a többiek)

MINA De Jakab, meg vagy te bolondulva?

HANNES De fiam, hisz ez a doktor bácsi!

BINA Nem megmondtam, hogy így marad, hogy nem gyógyul ki a feje!

ORVOS Semmi baj! Álmában beszél, de hamarosan észhez tér.
(Jakabhoz, hangosan) Ki vagyok én? Megismersz?

JAKAB *(szemét dörzsölgetve, szégyenkezve)* Istenem, doktor úr, ne haragudjon, valamit álmodtam, kicsit dühös voltam, de rögtön észhez térek.

ORVOS Emlékszel rá, mi történt veled?

JAKAB Igen, igen, egészen jól emlékszem. Maga beoltott engem, és én rögtön elaludtam itt az asztalnál. Mindjárt elaludtam, és álmodtam. Nagyon sokat álmodtam!

MINA Mit álmodtál, édes fiam?

JAKAB Mindenfélét összevissza . . . És mindenféle népekről . . .
Mindegyiket láttam álmomban.

MINA No, meséld csak, hogy volt?

JAKAB Majd később. *(Körülnéz)* Santje nincs itt?

HANNES Nem tudom, hol van. De az előbb még itt volt.

BINA *(harapósan)* Santje nem fogja egész nap várni, hogy majd egyszer ránézz. És . . . Santje mindig kaphat ilyen fiút, mint te vagy, olyat, aki szegény paraszt léteére kisasszonyba szerelmes! *(Oldalt)* No, most legalább megmondtam neki!

MINA De Bina, kérlek téged, hagyd békén ezt a szegény fiút, nem ártott ez semmit a Santjénak.

BINA *(harapósan)* Ez éppen a baj, hogy semmit sem tesz veled, hogy nem törődik veled. A táncba se viszi, és sosem néz rá. És ha egymással vannak, úgy unatkozik mellette, mintha már húsz éve házasok lennének!

ORVOS Ugyan már, ne izgassák föl a szegény gyereket! Örüljenek, hogy végre megnyugodott. Mindjárt fölrok egy orvosságot; ebből vegyen be étkezés után háromszor egy evőkanállal. *(Leül, fölírja a receptet)* Megértettek? Háromszor naponta, étkezés után, egy teli evőkanállal! Nem teli kávéskanállal, nem teli mérőkanállal, hanem, hanem . . .

MIND *(egyszerre)* Evőkanállal!

ORVOS És nem étkezés előtt, nem étkezés alatt, hanem, hanem . . .

MIND *(egyszerre)* Étkezés után!

ORVOS Tehát jól megértették! Napjában háromszor, étkezés után, teli evőkanállal! Ettől megnyugszanak az idegei. *(Indul)*
No, agyó!

MIND Agyó!

ORVOS *(az ajtóból visszafordul)* Elfelejtettem megmondani, hogy az orvosságot a szájon adják be, ne máshol.

HANNES ÉS MINA Ne féljen, tudjuk jól!

ORVOS *(indul)* No, agyó, agyó! *(A középéről ismét visszafordul)*
Az ám, még csak azt akarom mondani, hogy a fizetéséről ne

feledkezzenek meg, nehogy újévre a végrehajtót kelljen küldeni!

HANNES ÉS MINA Ne féljen, fizetni fogunk!

ORVOS *(el)*

MINA No, most már mondd el fiam, mit álmodtál?

JAKAB Jaj, nagyon sokat mesélhetnék. Összevissza álmodtam szépet és csúnyát, szomorút és vidámat.

ORVOS *(ismét visszajön)* Még azt is elfelejtettem mondani, hogy használat előtt jól rázzák föl, de az orvosságot, ne a beteget!

HANNES ÉS MINA Ne féljen, nem feledjük el.

ORVOS No, akkor agyó!

MIND Agyó!

HANNES Isten vele, a közeli vizontlátásig!

MINA No, meséld most már, kisfiam, kiket láttál álmodban, milyenek láttad őket? Olyan kíváncsi vagyok mindenre!

BINA Én nem is vagyok kíváncsi! Tudom biztosan, hogy Hilda kisasszonyról álmodott! Vagy nem igaz?

JAKAB De, óróla is!

BINA Nos, hát nem megmondtam! Mindig csak órá gondol!

JAKAB Másra is gondolok!

MINA Na, gyertünk fiam, majd bent elmeséled, miről álmodtál *(Balra indulnak)*

JAKAB Rögtön, mama, még csak Santjét megkeresem, akkor mehetünk.

BINA Mit akar most egyszerre Santjével? *(Ő is balra indul)* Előbb rá se akart nézni! Érthetetlen!

MINA, HANNES, BINA *(balra el)*

5. jelenet

[Hilda irodalmi nyelven] (Jakab, Hilda)

JAKAB *(A jobb oldali ajtóhoz megy, és kiszól)* Santje, Santje! *(Visszajön)* Nincs itt . . . Pedig oly szívesen beszélnek velem! Oly szívesen jóvátennék mindent, minden hibámat! Talán kint van. *(A középső ajtóhoz megy)*

HILDA *(ebben a pillanatban megjelenik a középső ajtóban, teniszruhában, ütővel)*

JAKAB Ah, Hilda kisasszony!

HILDA *(mosolyogva)* No, most nem akar agyonverni a fűzfaággal!

JAKAB *(csendesesen, elfogódva)* Akkor sem akartam, de fölmérge-
sítettek, fölizgattak azzal az izéléssel . . .

HILDA És most már megnyugodott? Nem haragszik már?

JAKAB Most már megnyugodtam. Aludtam egy keveset, és most
már sokkal jobb. Most már másként látom a világot.

HILDA Tán már nem is szeret engem?

JAKAB Dehogynem! Magát muszáj szeretni, hisz oly szép, mint
az ég angyala. De hát maga nagyon kegyetlen, mert nem akar
viszontszeretni. Még csak nem is szánakozik rajtam. És most már
látom, hogy a szerelmem ostobaság.

HILDA De mi van magával, Jakob? Nem ismerek magára!

JAKAB Az előbb sok mindenről álmodtam . . . magáról is. És az
álom meggyőzött arról, hogy ostobaság volt arról álmodoznom,
hogy a maga férje lehetek. Hogy ostobaság volt arra gondolnom,
hogy nagy úr, báró leszek, ha maga az én feleségem lesz. Most
az álom után látom, hogy az egész értelmetlen ostobaság volt. A
báróság, a nagyuraság nem nekem való, és maga sem való hoz-
zám.

HILDA Igazán örülök, hogy ilyen szépen belátja ezt. Higgye el,
nagyon kellemetlen volt az egész nekem. Nem vagyok én olyan
kegyetlen és durva, mint ahogy maga gondolja. És ha mindketten
egy véleményen vagyunk, akkor együtt énekelhetjük, hogy belő-
lünk sohasem lesz egy pár. *(Mindketten nevetnek)*

(Ének) [irodalmi nyelven]

Belőlünk más sohasem lesz pár,

Hiába is vár minket az oltár.

Mindig idegenként,

Sohasem barátként:

Ez a zord igazság.

Én mék jobbra, te mész balra,

Boldogságunk összezúzva!

Higgyünk, bízzunk, egykor talán

Mégis, mégis ránk talál!

(Az ének végén kezet fognak, Jakob lassan jobbra, Hilda középre)

6. jelenet

[Hilda, Kurt irodalmi nyelven]

KURT *(teniszruhában, ütővel, akkor jön be közepén, amikor Hilda odaér)* Mindenfelé kerestem magát. Lesz valami a teniszpartiból?

HILDA Természetesen! Éppen oda igyekeztem. Csak valamit el kellett még intéznem.

KURT Nézze, Hilda, én nem akarok nevetséges lenni azzal, hogy féltékeny legyek erre az ostoba parasztra, de nyíltan meg kell mondanom, nem tetszik nekem, hogy ennyit jár ide.

HILDA Hallgasson rám, Kurt! Én nem kokettálni járok ide. Ez a fiú beíem szeretett, és az lett a rögeszméje, hogy feleségül vesz. Irgalmatlanul visszautasítottam a szerelmét. Kegyetlenül. Részvétlenül néztem a kínlódását. Nehezemre esett, de elértem a célot. Rettenetesen kiábrándult belőlem a kegyetlenségem miatt. Talán sikerül visszavezetnem a menyasszonyához, ahhoz a kedves parasztlányhoz, akit miattam el akart hagyni. Tehát azért jöttem ide annyit, hogy megalapozzam egy ifjú pár boldogságát.

KURT Bocsásson meg, Hilda, most értem a dolgot. De miért akarja csak *(Hangsúllyal)* ennek az ifjú párnak a boldogságát megalapozni. *(Rövid szünet)* Tudja jól, mióta szeretem magát, teljes szívből, teljes lelkemből! Most is azért jöttem magához, hogy lássam, és végül is megkérdezzem, akar-e a feleségem lenni?

HILDA *(zavarban)* Ah . . . hogy is kérdezhet ilyet? Nem is merek magára nézni. *(Arca elé tartja az ütőt)* Otthon még semmit sem mondtam . . . előbb a mamával kell erről beszélnem . . . és . . . akkor . . . magának is kell vele beszélni.

KURT És akkor?

HILDA És akkor . . . akkor . . . majd akkor . . .

KURT De mikor lehet majd?

HILDA Csak türelem, Kurt, majd eljön az ideje!

(Énekelve)

KURT Szerelmem most már megvallhatom,
Szívemben nincs többé fájdalom.

Szeretem – csak magát kívánom!

HILDA Szívből köszönöm e vallomást,

Mondjak hát én is egy kellemest:

Hallja meg hát: nem mondok nemet.

(Refrén)

KURT Ó, Hilda, Hildegard,

Je demande un regard,

Oh, Hilda, öné a szívem!

HILDA Így most már két szívem van nekem,

S e kincset magának köszönöm.

MINDKETTEN Egy meg egy az most egy pár,

Oly jó ezt tudni most már.

Két sudár fenyő a szélben,

Úgy lépdeltünk kéz a kézben,

A cél int, s mi addig megyünk:

Míg férj s feleség nem leszünk!

HILDA Szerelem az élet rugója

Ki ne lenne ennek tudója;

Írva van: higgy, remélj és szeress!

KURT Ne gondoljon senki rosszra,

Így vagyunk mi elgondolva:

Két-szerelmes, szép gerlepár!

(A refrént éneklik, táncolnak)

7. jelenet

(Jakab és Santje jobbról) [dialektusban]

SANTJE *(kísért szemmel)* Én megbocsátok neked, és elfeledem az egészet, én nem bántalak a Hildáért, de nem tudom, mit szól majd mindehhez a mama.

JAKAB De hát mért? . . . Ő akarta legjobban, hogy összekerüljünk!

SANTJE Persze, akarta, de most már nem akarja. Attól fél, hogy valami megmarad a fejedben ezekből a buta gondolatokból. Éppen most mondta . . .

JAKAB Mit mondott?

SANTJE Azt mondta . . . *(Elkezd sírni)* . . . azt mondta . . . hogy nem mehetek hozzád. *(Bőg)*

JAKAB *(izgatottan)* De hát mért . . . Talán másik legényt talált?

SANTJE *(tovább zokog)* Igen, igen . . . a Szamárfi Johannt . . . Azt mondja, ahhoz kell mennem . . . mert annak . . . annak öt holddal több földje van.

JAKAB *(izgatottan)* Na, itt aztán megáll az eszem! Ehhez a címeres ökörhöz kell menned, ahhoz, aki a nevét se tudja lefni, ehhez a taknyos tátott szájúhoz adnának hozzá? No . . . de ilyet!

SANTJE Mondtam én ezt neki . . . de ő azt mondta, hogy inkább tátott szájú legyen, mint beteg fejű. *(Sír. Szünet)* Na és . . . mégiscsak öt holddal többje van.

JAKAB És te nem mondtad neki, hogy azt nem akarod, hogy azt nem szereted.

SANTJE Persze, hogy megmondtam. De hát nagyon jól tudod, hogy milyen az én anyám. *(Sír)*

JAKAB Hát most mit tegyünk?

8. jelenet

(Előbbieik, Hannes [dialektusban])

HANNES *(balról)* No, mi az? Szétváltatok már? *(Bizalmasan odafordul Jakabhoz)* Na és, hogy állsz a Hilda kisasszonnyal?

JAKAB *(kissé idegesen)* De most szó sincs a Hilda kisasszonyról! Mi *(Santjéra mutat)* nem akarunk szétválni, mi össze akarunk kerülni. De újabb komplikációk vannak.

HANNES *(csalódottan)* Jé, hát te el akarod venni Santjét?

JAKAB El bizony!

HANNES No nézd csak . . . Én már azt hittem, hogy úrilányt kapok, akinek nem húsz szoknyája van, hanem csak egy, de az is olyan, mintha nem lenne.

SANTJE *(sírva)* Hát maga is azt akarja, Hannes fether, hogy a Szamárfi Johannhoz, ahhoz a tátott szájúhoz menjek?

HANNES Nem, lányom, nem én! Szeretlek én téged, szívesen lát-
lak téged menyemnek. Ha nem lehet a Hilda kisasszony, jó lesz
te a fiamnak . . . mert hát nősülnie kell . . . nősülnie kell . . .

JAKAB Nősülni kell, nősülni kell . . . mi is így gondoljuk, csak hát
a Bine néni másként gondolja!

HANNES Nem tud az semmit! Miért gondolja ő másként? Csak
ti ne féljeteK, és minden rendben lesz! És figyeljeteK csak, adok
én a házasságtokhoz egy jó tanácsot.

(Éneki) [irodalmi nyelven]

Házasodni egyszer kell,

Lehet kétszer, háromszor.

Házasodni mily öröm,

Földdel, pénzzel, gondolom!

SANTJE Férj és feleség leszünk!

JAKAB Senki sem lakik velünk,

Feledünk gondot és bajt!

MIND Esküvő!

JAKAB Gyönyörű!

Isten veled, világ!

HANNES Vigyázz, te hordd a kalapot!

Az asszony pedig hallgasson!

Ó, házasodni olyan jó,

Ne várokozzál, te bohó!

MINDNYÁJAN Esküvő, esküvő,

Ah, házasság,

Rózsás kötélék!

Leszünk mi még boldogok,

Nevet velünk majd az égbolt,

Leszünk mi még boldogok,

Derül velünk majd a nap s az égbolt.

HANNES Jön majd a sok tél és nyár,

Velük ám gyerek is jár!

Sok keserűség érhet,

A házasság nem ének!

SANTJE, JAKAB Jaj, jaj, jaj, esküdni nem baj!

HANNES Ha nem is élsz tejjel-vajjal!

JAKAB, SANTJE Szerencséd lesz a pároddal!

MIND Esküvő, esküvő!

JAKAB Szívét adja a nő,

Mindenben ez a fő!

HANNES (*Jakabhoz*) Énrám nézz, az apádra,

Meglásd, nem lesz károdra!

Tudom, mi a házasság:

Öröm, béke, vigasság!

(Éneklük a refrént, táncolnak)

JAKAB (*Hanneshoz [dialektusban]*) De most aztán mondja meg,

mit tegyünk? . . . Bine néni nem akarja hozzám adni a lányát.

Inkább a Szamárfi Johannhoz adná, az ökörhöz, a tátott szájú-

hoz . . . Van ez olyan, mint én?

SANTJE Nem, nem, de öt holddal több földje van.

HANNES (*vakarja a fejét*) Ha nem lenne az az öt hold föld, akkor

könnyen menne minden . . . De így is majd menni fog . . . Azt

hiszem, legjobb lenne, ha semmit sem szólnánk a dologról, mint-

ha semmit sem tudnánk arról, hogy mit akar tenni. Ha valamit na-

gyon akarunk, annak ő akkor biztos a fordítottját akarja – ha meg

hallgatunk, akkor biztos semmit sem tesz. Majd meglátjuk . . . Hisz

jó asszony ő . . .

JAKAB Igazi, nemes lélek!

HANNES Úgy van: igazi kucurai nemes lélek, aki kétszer ment

oda, ahol Isten a nyelvet osztogatta!

9. jelenet

(Előbbiektől, Bine, Mine balról)

MINA No, mi az, Jakab! Megtaláltad Santjét?

JAKAB Persze hogy meg! Tudtam, hogy nélkülem unatkozik.

BINA (*oldalt*) Mit jelentsen ez? Hogyhogy ez egyszerre ennyire

udvarias lett?

MINA No nézd csak, lányom, te sírtál? Vörösek a szemeid!

HANNES (*sietve tiltakozik*) Dehogyan, dehogyan! Kint nagyon fúj

a szél, és belefújta a homokot a szemébe. Ugye, lányom?

SANTJE (*mosolyog*)

JAKAB Bizony, kint fúj a szél, azért is jöttünk be. Megmondtam Santjénak, hogy jöjjünk be, mert még megfázhat kint. *(Nevet, és szerelmesen nézi Santjét)*

BINA *(oldalt, csodálkozva)* Hogy ez egyszerre így aggódjon ezért a lányért? Nem tudom, mit is gondoljak.

MINA No, gyerekem, most már együtt vagyunk, mondd el hát, mit álmodtál. Olyan kíváncsi vagyok rá!

HANNES Bizony, mondd el, mit álmodtál az injekció után.

JAKAB Na, nem bánom, elmondom. *(Leül középen, a többiek köré)* Azt álmodtam, hogy nagy úr voltam, báró, és lakodalmat tartottam . . .

BINA *(epésen)* És, természetesen, a Hilda kisasszony volt a menyasszony!

JAKAB Persze, Bina néni, de ez csak a kezdet volt. A végén mégse ő lett a feleségem.

HANNES És közben?

JAKAB Mondtam már, hogy báró voltam, de mindenki látta már az elején, hogy nem vagyok igazi báró. A lakodalmon csupa nagy úr volt, miniszterek, grófok, bárók, de azok mind látták rajtam, hogy én csak egy szegény paraszt vagyok . . . Kigúnyoltak, kinevettek. Nem tudtam, mit mondjak, franciául sem tudtam . . . Úgy álltam ott, mint számár a templom előtt. *(Mindannyian nevetnek, Jakab is nevet, majd jókedvűen éneklük)*

[Irodalmi nyelven]

Jaj, de izgi, jaj, de fura,
Minek vagyunk ma tanúja;
Jót kacagunk és nevetünk,
De megy tovább történetünk.

JAKAB Ott volt a doktor bácsi is, ő volt a miniszter. Azt hiszem, Vízfejnek hívták. *(Mindannyian nevetnek)*

JAKAB Meg a Krautwurst Juri is ott volt, ő is miniszter volt, vagy mi az ördög. Borfőnek hívták. *(Még jobban nevetnek)*

HANNES Jó név, éppen ráillik.

BINA *(nevetve)* Aztán én nem voltam ott?

JAKAB *(nevetve)* De bizony, maga is ott volt, Bina néni! Ráadásul a shimmyt táncolták a Krautwurst Jurival. *(Nagy nevetés)*

BINA *(belezuhan egy székre, előre-hátra hajlik a nevetéstől)* Na de ilyet! Ilyesmit összeálmodni!

(Ének)

Jaj, de izgi, jaj, de fura,
Minek vagyunk ma tanúja;
Jót kacagunk és nevetünk,
De megy tovább történetünk.

MINA Na és, kisfiam, ki volt még ott?

JAKAB *(komolyra vált)* Maguk is ott voltak, anyám, de parasztruhába öltözve. És amikor a finom vendégek látták, hogy a szüleim parasztlak, kigúnyoltak, kinevettek, és egy szálra elmentek. De egy szóval se tartóztattam őket. Valaki aztán odajött, és megcirógatta a homlokomat.

MIND És ki volt az a valaki?

JAKAB Santje!

SANTJE *(elpirul, tetszik neki)*

JAKAB *(föláll, odamegy Santjéhez)* Santje volt egyedül jó hozzám. Amikor aztán fölbredtem, mindent másként láttam. Láttam, hogy Santje mellett a helyem, Az álom megtanított arra, hogy ne legyek más, hogy ne akarjak urak közé menni, nem való az nekem. Láttam, hogy Santje mellett van a helyem. *(Egymáshoz simulnak)*

HANNES No, ez pont úgy van, mint egykor Jakab létrája az Ószövegségben. Az is eltévedt, aztán álmodott, s mikor fölbredt, mindjárt tudta, hova menjen és mit tegyen.

BINA És ha ismét jönnek a bolond gondolatok, ha megint elkezded raplizni?

JAKAB Ne féljen, Bina néni, ennek vége! Az álom egészen kigyógyított engem. Egészen másként érzem magam, mintha újjászülettem volna!

10. jelenet

(Előbbiek, Juri [dialektusban])

JURI *(kopog az ajtón)*

HANNES Azt hiszem, valaki kopogott.

JURI *(ismét kopog)*

HANNES, MINA Tessék!

JURI *(a középső ajtón bedugja a fejét)*

HANNES No, nem mersz bejönni?

JURI *(még mindig az ajtóban)* Jó, jövök . . . ha a Mina néni már
kisöpörte a szobát.

MINA *(nevetve)* Gyere, ne félj. Már kisöprögettem.

JURI Nincs itt a sóprú?

MINA Nincs itt, kint van.

JURI No, akkor bejövök. *(Bejön)* Jó napot maguknak.

MIND Jó napot!

JURI Na, mi van, Jakab? Kialudtad már magad? Jobban vagy?

JAKAB Ujjé, már sokkal jobban vagyok.

HANNES Az álom egészen meggyógyította.

JURI Álmodott?

HANNES Bizony, nem is tudod! Te is benne voltál!

JURI Micsoda? Hát akkor nemsokára lakodalom lesz! Lesz ám
akkor zenebona, vigalom, ugye Hannes?

HANNES Úgy bizony!

(Ének [irodalmi nyelven])

JURI Most aztán mindenki boldog lehet.

HANNES Táncolhat, mulathat és bort ihat.

JURI Húzd-vond a harmonikát, muzsikálj!

MINA De nékem, a legszebb dal, megvallom:

BINA Megmondom, nekem is, a nyugalom!

JAKAB, SANTJE Jöjjön hát a bál,

Lakodalom áll,

Szívem egészen,

Λ tiéd léssen!

HANNES, JURI Ismét fújjuk hát,
A régi nótát,
Teljes torokkal,
És vörösborral!

(Refrén)

MIND Jókedv az élet sava,
Vigadozva s mulatva,
Feledd el a bűt s a bajt,
Ne vess, s mondjad: ha, ha, ha,
Rövid az élet, vidám rajt:
Ropd a táncot, hop-sza-sza.

(Táncra perdülnek)

FÜGGÖNY

ÁLMATLAN ÉJ

Szereplők:

AZ AGY ÉRTELMI RÉSZE
AZ AGY ÉRZELMI RÉSZE
A GYOMOR
A SZÍV
A MÁJ
ALTATÓSZER
VÉRSEJTEK

A szín egy fűtőház belsejéhez hasonlít: kerekék, szifjak, csövek, drótok, lámpások. Fent emelvényen ül, helyesebben trónol a két agyfél. Helyük parancsnoki hídhoz hasonlatos, előttük hatalmas kormánykerék, melyet az agy értelmi része forgat lassan, békésen.

A reflektor ide szórja legerősebb fényét, az agy két része szinte vakító világosságban fürdik. Alattuk áll a gyomor mögötte egy kazán nagyobb ajtóval, mely mögött piros fény duruzsol, előtte lombikok, retorták, lefelé vezető csövek. Tőle balra s kissé magasabb emelvényen ül a szív, mely mögött hatalmas inga mozog jobbra-balra. Az emelvény alatt két csapóajtó. A gyomortól jobbra, de már egyészen a földszinten ül a máj. Asztalszerű alkotmány van előtte apró rezesekkel, fiókokkal, melyekből kis csövek nyúlnak ki, s egy hatalmas csöbe torkollnak, mely tvben lefelé hajlik, mintha a színpad alá vezetne.

Mikor a függöny szétnyílik, ritmikus zúgás, dörömbölés, sípolás, mely azonban hamar halkul, csillapodik.

A GYOMOR (30–40 év körüli, jól táplált férfi fehér kötényben, szakácssapkában. Derült, kövérkés arc, bosszankodása nem komoly. Szeret nagyképűsködni. Sürgölődik a lombikok és kazánok között, kémleli, hogy jól ég-e a tűz, s ilyenkor vörös fénykévék hullanak rá. A májhoz beszél) Borzasztó ez a köhögés. Az embert nem hagyják nyugodtan dolgozni. Annyi dolgom van evel az öt

szardíniával, nem is értem, hogy lehet este öt szardíniát leküldeni. Utoljára is az embernek éjjeli nyugalomra is szüksége van. Hol van itt a szociális érzék, hol van itt a munkásvédelem? Nem találja ezt felháborítótnak, kedves nagysád?

A MÁJ *(korosabb, kövér néni, maga a közöny, a jovialitás. Egykedvűen üldögél asztala előtt, mint valami gyümölcsáros kofa, öltözete is ahhoz hasonlatos. Nagy ritkán csavar vagy igazít valamelyik csavaron, legtöbbször bóbiskol. A gyomor felé)* Én nem törődöm ilyesmivel. Ezekből a köhögési rohamokból sem sokat érzek. Ami pedig a dolgomat illeti, én nem sietek vele. *(Ásít)* Majd csak elvégzem egyszer.

A GYOMOR *(élénken)* Nagysád roppant könnyen veszi a dolgot, hogy ne mondjam: flegmatikusan. Majd meg tetszik látni, mennyi baja lesz ezzel az öt szardíniával, és mennyi olaj van hozzá! Még olajos kenyér is jött utánuk. Nem értem, hogy fogadhat el száj ónagysága ennyi zsírosságot! Elvégre is nem vagyunk mi szappangyár! Persze neki ott fenn semmi komoly dolga sincs, még meg se őrli rendesen a táplálékot, és máris leküldi hozzánk. Mi pedig dolgozhatunk. Ez igazán nem eljárás, ez nem munkamegosztás! *(Kis szünet)* Aztán mit szól ehhez a habos süteményhez? Szerencse, hogy tojás hab meg szacharin van benne, így könnyebben végzek vele. *(Újabb zakatolás, sípolás, mely azonban hamar elmúlik)* Már megint! Ez borzasztó! Így nem lehet dolgozni.

AZ AGY ÉRTELMI RÉSZE *(idős, szakállas férfi, görög bölcs-höz hasonlatos. Nyugodtan ül, nagyon keveset mozog, beszéde lassú, megfontolt)* A jobb kéz dobja el a cigarettát! *(Megnyom egy gombot, egy lámpa jobb oldalt egy pillanatra felvillan)* Így. A dohányzás ártalmas dolog, érelmeszesedést csinál és légcsőhurutot.

AZ AGY ÉRZELMI RÉSZE *(csinos, fiatal nő erősen dekolálva, csupasz karokkal. Gesztusai hevesek, patetikusak, beszéde szavaló. Többször felkel helyéről)* Ugyan, hagyja a jó tanácsokat, kedves kolléga úr! Maga mindig a következményektől fél, mindenben veszélyt lát, és mindig óvatosságot ajánl. Hisz akkor az egész élet csupa elővigyázat, csupa féltés, csupa gyáva, tespedt fontolgatás. Mi értelme van így az életnek?

AZ AGY ÉRTELMI RÉSZE Az élet értelmét ne keressük, mert arra úgyszem kapunk kielégítő választ. Minden változik. Az élet célja és értelme is változik, akárcsak az évszakok.

AZ AGY ÉRZELMI RÉSZE Most meg filozofálni kezd. Ez határozottan untat engem. Én arról beszéltem, hogy egy kis köhögés miatt felesleges eldobni egy cigarettát, mikor az fázik. Van valami poézis abban, valami megnyugtató, valami puha, szelíd hangulat, mikor hátradőlünk a karosszékben, és lassan, fáradtan füstkarikákat fúvunk a levegőbe. Persze, maga ilyenkor semmit se érez, maga ilyenkor újabb óvatosságra gondol. *(Ismét méllázó hangon)* Ó, mennyi vigasztalás van ilyenkor bennünk . . . merengünk . . . méllázunk . . . megnyugszunk . . . mintha valaki lágyan, duruzsolva álomba ringatna . . . Még szépnek találjuk az életet!

A SZÍV *(szeles, rajongó, eleven ifjú hosszú szőke hajjal, borvörös trovatoreöltözetben, tollas fűveggel. Nyakában gitár lóg. Majdnem mindig szaval)* Ah, az élet oly szép! Néha úgy érzem, hogy a végtelenben vágatok, szívérványszínű kertek felett repülök, és sokszor úgy siklok a gyönyörök felhői között, hogy nem is hallom a gépezet zakatolását . . . Ah, az élet . . .

AZ AGY ÉRTELMI RÉSZE Magának, kedves fiatalember, a legkevesebb oka van lelkesedni a cigarettázással kapcsolatban. A nikotin elsősorban önben tesz kárt: szúrásokat, nyilallásokat okoz.

A SZÍV *(hetykén)* Mit bánom én!

AZ AGY ÉRTELMI RÉSZE Most, amikor fürge és fiatal, nem is gondol arra, milyen lesz majd később, amikor elfárad, amikor unni kezdi ezt az örökös ugrándoizást. A könnyelműség mindig megbosszulta magát, fiatal barátom.

AZ AGY ÉRZELMI RÉSZE Ugyan, ne oktassa folyton ezt a kedves fiút, hiszen ő úgyszem érti az ön óvatos gondolkozását, az ön utilitarista bölcselkedését. Ő az ugrándoizásra született, és nem a filozofálásra. Egyébként hagyjuk a vitatkozást! . . . Annyi csúnya vigalmon mentünk már máma át . . . Unok mindent . . . Emmi de vure . . . Aludni szeretnék, hogy semmiről se tudjak semmit. Ha ébren vagyok, csupa mardosó emlék minden gondolat. Le szeretnék feküdni, és aludni vagy meghalni, csak semmiről se tudni. Adjuk ki a parancsot az ágyba fekvésre.

- A GYOMOR (*befelé beszél*) Bocsánatot kérek, de én még nem vagyok készen, ez a sok olajos dolog még egy félórai munkát igényel. Ne tessék, kérem, rendelkezni anélkül, hogy a munkásságot meg ne hallgassák.
- AZ AGY ÉRTELMI RÉSZE Gyomor úr szavait mindenesetre fontolóra kell vennünk.
- AZ AGY ÉRZELMI RÉSZE (*az értelmi részhez*) Ugyan, kolléga úr, ne legyen ilyen túlzott demokrata! Mindenféle vegyi munkásnak a véleményét „fontolóra veszi” Mit törődik maga a munkássággal? Miért nem dolgoznak jobban, akkor nem lennének folyton hátralékban. De persze, egyik sem ért a dolgához . . .
- A GYOMOR (*ültakozva*) Bocsánat, én szakmunkás vagyok! Vegyész mérnök!
- AZ AGY ÉRZELMI RÉSZE (*kacag*)
- A SZÍV Aztán nem mondaná meg, tisztelt uram, hol szerezte meg a diplomáját?
- A GYOMOR (*zavarban a máj felé fordul*) Mit szól ezekhez a sértésekhez, kedves nagysád?
- A MÁJ (*vállat von*)
- AZ AGY ÉRTELMI RÉSZE (*az érzelmihez*) Bocsánatot kérek, kedves nagysád, de önnek nincs igaza. Nekünk igenis figyelembe kell vennünk Gyomor úr hozzászólását, mert utoljára is az együttműködés, a tökéletes összhang a célunk. A mi gyárunk, a mi vállalatunk berendezkedése igenis demokratikus.
- A GYOMOR (*a májhoz*) Én egy kis sétát ajánlanék. Ugyebár, nagysád is ezen a véleményen van?
- A MÁJ Nekem mindegy. Én éjjel is dolgozom.
- A GYOMOR (*súgja*) De azért csak mondja. Ha többen vagyunk, úgy valóra válik akaratunk.
- AZ AGY ÉRZELMI RÉSZE (*az értelmi részhez*) Hallja, miről korognak odalent? Gyomor úr, a fővegyész, sétát ajánl. (*Gúnyosan nevet*) Legközelebb még azt is meg fogja határozni, hogy hova, melyik utcába, milyen ruhában.
- A SZÍV Ah séta, ah friss levegő . . . milyen jó lenne. Gyomor úr folyton jobban melegt! Nem tudom, meddig fűt még itt nekem . . . Szinte szédülök a forróságtól.
- AZ AGY ÉRZELMI RÉSZE (*mintha szónokolna*) De arra nem gondolnak tisztelt sétatárti urak, hogy milyen állapotban va-

gyunk mi itten? Nem gondolnak arra, hogy ha sétára indulunk, ha Éva lakása elé megyünk, úgy felkavarogna megint az az izgalom, ami most már nagy nehezen lecsillapodott.

AZ AGY ÉRTELMI RÉSZE Ebben igaza van nagysádnak.

A SZÍV Ah, igen, nem tudom feledni azt a fájdalmat!

AZ AGY ÉRZELMI RÉSZE Ha kimegyünk az utcára, úgy meg-elevenedik minden emlék, felsajog a gyönyörű múlt, a sok kedves mosoly, mozdulat, szó, ígéret . . . Hát ezt a nagy fájdalmas meg-rázkódtatást akarják az urak és hölgyek?

A GYOMOR Lehet, kérem, másfelé is sétálni, nem muszáj kiszámítottan Éva nagysád lakása elé mennünk.

AZ AGY ÉRZELMI RÉSZE (*göggel, gúnyval*) Ilyen ostobán csak egy vegyészeti munkás beszélhet . . .

A GYOMOR Bocsánat! Vegyész-mévrnök!

AZ AGY ÉRZELMI RÉSZE Egy vegyészeti munkás beszélhet, aki örökké erjedéses gázok közt él. Hát hogy képzeli azt, tisztelt vegyészeti munkás úr, hogyan lehet másfelé sétálni menni, mikor mindig órá gondolunk, mikor feléje vonz a vágy, a szeretés.

A SZÍV Ah, igen! Szeretem, szeretem, szeretem!

AZ AGY ÉRTELMI RÉSZE Engedje meg, kedves háztartásnő, hogy megjegyezzem, hogy ilyen beszéd nem szolgálja üzemenk érdekeit. Éjjel van már, s ezért egyedüli célunk a nyugalom. Örüljünk, hogy elmúlt már az izgalom, hogy olyan jól sikerült a vacsora, hiszen már két nap óta alig kaptunk táplálékot. Örüljünk, hogy túlestünk azon a kellemetlen jeleneten, s most ismét visszazökkentünk a rendes, csendes polgári életbe. Tudom, hogy önt nem vezeti gonosz szándék, hogy ön semmit se akar az üzem kárára csinálni, de az ilyen beszéd ismét felkavar mindent, akár-csak az a séta, melyet ön is ellenzett.

AZ AGY ÉRZELMI RÉSZE De ezt nem lehet oly könnyen cifelejteni. Igenis beszélni kell róla, különösen mikor ilyen alantas munkások belekotárkodnak gépünk érzelmeibe. Hiába a jó étvággyal elfogyasztott vacsora, nekünk ez nem hoz megnyugvást és vigasztalást.

A GYOMOR (*a májhoz*) Hallja, nagysád? Állandóan sértegetnek. Azon a címen, hogy ott fenn nincs lelki nyugalom, hát bennünket se hagynak dolgozni. Ez önkényuralom!

A MÁJ Bizony, ez nem járja. Ki kíváncsi a szerelmi históriákra?

Én nem szeretem a pletykát.

AZ AGY ÉRZELMI RÉSZE A szakítás nagyon fájdalmas dolog volt.

A SZÍV Igen, úgy van. Nagy fájdalom volt!

AZ AGY ÉRZELMI RÉSZE És ezt a fájdalmat nem lehet kitörölni az emlékezetből. Ez a fájdalom friss még, és úgy éget, mint az eleven láng.

AZ AGY ÉRTELMI RÉSZE Ön elragadtatja magát, kedves kartársnő. Ez a fájdalom már csak olyan, mint a hunyó parázs. Szórjunk hamut rá, és nemsokára teljesen elalszik.

AZ AGY ÉRZELMI RÉSZE Nem lehet, nem lehet! Én érzem, hogy lobog, lángol, tündököl . . .

A SZÍV *(sikoltásszerűen)* Szeretem! Szeretem! Szeretem!

A GYOMOR *(megvetően néz a szívre, és fejét csóválja)* Félnadrágos fiatalember!

AZ AGY ÉRZELMI RÉSZE *(némi izgalommal)* Én nem tudok belenyugodni a válásba. Ez ostobaság volt, meggondolatlanság és kegyetlenség. Igenis, kegyetlenség! Ön nagy bölcsen kieszelte, hogy ennek így kell lenni, hogy így lesz a leghelyesebb, de most látom csak, milyen rosszul van most így. *(Fokozódó izgalommal)* Én ezt nem bírom ki, ebbe nem tudok belenyugodni!

A SZÍV Szeretem! Szeretem! *(Az inga sebesebben mozog)*

AZ AGY ÉRTELMI RÉSZE Kérem szépen, ne izgassa magát, kedves kartársnő. Most már úgyis minden hiábavaló, a szakítás már megtörtént.

AZ AGY ÉRZELMI RÉSZE *(állandó izgalomban)* Nem így van, nem hiábavaló! Én mindent visszacsinállok még!

AZ AGY ÉRTELMI RÉSZE Nem lehet, lássa be, hogy nem lehet. A szakításnak meg kellett történnie akár előbb, akár később, örülünk, hogy már túlestünk rajta. Éva nem volt hozzánk való, a táncosnők erényei nem szilárdak, ezt talán ön is tudja, kedves nagysád. Minekünk azonban most házasságra, csendes családi életre, a hozományra és egyéb hasznos dolgokra kell gondolnunk. Egy táncosnő nem való feleségnek, ezt be kell látnia, kedves kartársnő.

AZ AGY ÉRZELMI RÉSZE Én nem látok be semmit. Mit bánom én a házasságot, a hozományt, a családi életet, mikor én őt szeretem, Évát, a ledér erkölcsű táncosnőt.

AZ AGY ÉRTELMI RÉSZE De józanul és okosan kell gondolkodni. Kétéves viszonyunk alatt alig mentünk jobb társaságba. Ha ezt így tovább folytattuk volna, úgy teljesen elvesztünk volna az úri társaság számára.

AZ AGY ÉRZELMI RÉSZE És az olyan baj lett volna? Éva kárpótolt volna minden előkelő unalomért, minden ástító álszeméremért.

AZ AGY ÉRTELMI RÉSZE De a jövő, az előmenetel, a karrier, aztán meg anyagi kérdések . . . Ezek mind kényszerítő okok voltak a szakításra. Egy táncosnő mindig s mindenben hátráltatta volna felfelé törekvő pályánkat. Aztán, valljuk be, Évával nem volt olyan komoly a dolog. Az utóbbi időben nagyon elhidegült viszonyunk. Napirenden voltak a nézeteltérések, apró csetepaték. Örülünk, hogy nem ismétlődnek többé.

AZ AGY ÉRZELMI RÉSZE A veszekedéseket, a nézeteltéréseket mi provokáltuk. Igenis, mi voltunk az igaztalanok s a kegyetlenek. Az ön tanácsára veszekedtünk is, vitatkoztunk, kartárs úr, mert azt hittük, hogy Éva megunja a dolgot, és ő fog majd szakítani. Ki akartuk kerülni a felelősség kellemetlen érzetét, gyáván ki akartunk bújni a mardosó lelkiismeret elől. Ez kegyeltenség, ez gazemberség!

AZ AGY ÉRTELMI RÉSZE Csak semmi izgalom, kedves nagysád, az önvádaskodásnak ez esetben semmi jogosultsága nincs. Mindketten idegesek voltunk az utóbbi időben, s idegességünk oka egyedül a szerelem kihűlésében keresendő. Ugyebár, ezt Éva is beismerte, mikor megmondtuk neki. Nem szabad érzékenynek lenni, még kevésbé érzélgősnek. Nyugodjon meg, kedves kartársnő, és térjen napirendre a dolog felett.

AZ AGY ÉRZELMI RÉSZE Milyen hidegen és szívtelenül mondja ezt: „Térjen napirendre a dolog felett.” Hát ez holmi „dolog” volt csak? Ez a nagy szeretés, ez a nagy összetalálkozás, két hosszú évnek czernyi bája, gyönyöre, felpiroslása és ujjongó boldogsága . . . Hát ezek felett napirendre lehet térni? *(Kitörve)* Úgy szeretem Évát, és úgy sajnálom!

A SZÍV Szeretem! Sajnálom!

AZ AGY ÉRTELMI RÉSZE Lehet, hogy sajnálja, de már nem szereti.

A SZÍV (*dacosan*) De igen: szeretem! Szerettem!

AZ AGY ÉRZELMI RÉSZE (*a szívhez*) Nézz csak, fiatalember, maga legjobban tenné, ha nem avatkozna a mi ügyeinkbe. Végezze csak rendesen a dolgát, és ne heveskedjen, ne áradozzon, mint valami vidéki ripacs.

A GYOMOR ÉS A MÁJ (*kárörömmel helyeselnek*)

AZ AGY ÉRZELMI RÉSZE (*merengve, megtörtén*) Szegény Éva, most egyedül van, gondol reánk, az elsüppedt szép napokra, megérint egy-két emléktárgyat, amelyet mi vettünk egykoron, leül a zongorához, s talán egy-két sós csepp hull a billentyűkre. Éva . . . Éva! (*Feje lecsuklik, sírni kezd*)

AZ AGY ÉRTELMI RÉSZE (*melegen*) Ne érzékenykedjen, kedves kartársnő. Temesse el a múltat, higgye el, legjobb lesz így.

A MÁJ (*a gyomorhoz*) Mondja csak uram, nincs még semmi a készen? Én is munkához fognék már.

A GYOMOR Nem lehet, kérem, itt dolgozni, mikor ott fent állandóan lelki izgalmakat csinálnak! (*Belenéz a katlanba, kémleli a csöveket*) A sósavtermelés minimális. Így nem tudok dolgozni, így még reggel is itt lesznek a szardíniák.

A MÁJ És a sütemények?

A GYOMOR Az nem számít! Az ügye a maga esete. Teljesen zsírtalan.

A MÁJ Más nincs?

A GYOMOR Egy narancs van még munkában, de tudom, hogy az se érdekli nagysádot. (*Tovább szorgoskodik a csövek között*)

AZ AGY ÉRZELMI RÉSZE (*felemeli fejét, megtörtli a szemét. Ábrándozva*) Ó, mily bájos volt, mikor leült a zongorához, a vörös lámpaernyő puha pír lehelt az arcára, és ő kis kedves hangján énekelni kezdett. Emlékszik, kolléga úr? (*Zongorahangok. Az agy érzelmi része lágy, kedves dalocskába kezd. Halkan énekel*)

A GYOMOR (*ének közben*) Ez egyenesen felháborító! Éjnek idején énekelni! Ezt még sose hallottam. Hát hol vagyunk mi tulajdonképpen?

A MÁJ Az a nagysád ott fenn, úgy látszik, azt hiszi, hogy kabaréban van.

A GYOMOR Ah, szinte már minden tisztességes polgári gyomor üresen és boldogan hortyog, de itt ez lehetetlen. Ez valóságos örültek háza! Énekelnek, lelki izgalmakat csinálnak, és nem hagynak rendesen dolgozni. Hát mikor pihenjen az ember, kérem alássan? Nincs igazam, kedves nagysád?

A SZÍV *(a gyomorhoz)* Az úr, úgy látszik, nem zeneértő. Nem tudja élvezni ezt a finom muzsikát. Ah, milyen szép. *(Halkan utánadúdol)*

A MÁJ *(súgva a gyomorhoz)* Én úgy látom, hogy ez a fiatal ember nem egészen épeszű.

A GYOMOR Nekem is úgy tetszik. Mondhatom, szép kis társaságba keveredtünk. Ha nem lennék helyhez kötve, már rég kértem volna áthelyezésemet egy rendesebb üzembe. *(Az ének véget ér)*

AZ AGY ÉRTELMI RÉSZE *(az érzelmihez)* Nézze kedves nagysád, ennek az érzelgős emlékezésnek semmi értelme sincs. Legokosabb lesz, ha lefekszünk, előveszünk valami olvasnivalót s olvasunk, míg az álom ránk nem teríti palástját.

AZ AGY ÉRZELMI RÉSZE Maga azt hiszi, hogy mi most tudnánk figyelemmel olvasni, s ezután nyugodtan elaludni? Hát nem hallja, hogy zenél a múlt? Csipognak, csicseregnek az emlékek, mint tavasszal a madarak, mikor visszatérnek régi fészükbe. Ah, emlékszik kolléga úr, milyen szép volt sárga selyemruhájában a színpadon? Mint bűvös, bűnös vörös liliom. Hogy csillogtak a fogai, milyen őrfítő volt a mosolya . . .

A SZÍV Ah, milyen szép volt! Milyen szép volt!

AZ AGY ÉRTELMI RÉSZE *(határozottan, szinte keményen)* Mondtam már, kedves nagysád, ezek az emlékezések csak felesleges izgalmat okoznak.

AZ AGY ÉRZELMI RÉSZE Mit bánom én! Nem akarom elfelejteni. Én szeretem, szeretem!

A SZÍV Szeretem! Szeretem!

A GYOMOR *(rosszallólag a szív felé)* Már megint nyugtalankodik. Végezze csendben a dolgát, és maradjon veszteg.

AZ AGY ÉRZELMI RÉSZE Én minden apró gyönyörűséget életre akarok kelteni. Fel akarom ásní az egész temetőt, az egész múltat. Ah, emlékszik-e arra a zöld pongyolára, mely szabadon hagyta vállát, finom, fehér vállát?

A GYOMOR Persze, a nők csak ruhákról tudnak beszélni.

AZ AGY ÉRZELMI RÉSZE És milyen gyönyörűek voltak a karjai, milyen fényesek, formásak, melegek és illatosak! Ó, hányszor fonódtak ezek a karok nyakunk köré, hányszor tárultak szét, mint puha fehér szárnyak, hogy magukba zárjanak. És emlékszik melleire, kedves kis melleire . . .

AZ AGY ÉRTELMI RÉSZE Amint már mondtam, ennek semmi értelme sincs.

AZ AGY ÉRZELMI RÉSZE Hogy lüktetett kis szíve! Mi följe hajoltunk, és hallgattuk mint kalapál!

A SZÍV A testvérem! A testvérem!

AZ AGY ÉRZELMI RÉSZE Nyugtalan, karcsú derekára emlékszik-e még, kolléga úr? *(Az agy értelmi része bosszankodva elfordul)* Milyen finom, csintalan derék is volt az! Hogy fordult és ficánkolt, mint tündöklő aranyhalacska. A lábairól meg hosszú, rajongós költeményeket kellene zengeni. Gyönyörűek! Tökéletesek!

A SZÍV Ah, a lábai, a lábai!

AZ AGY ÉRZELMI RÉSZE Emlékszik-e, mikor egy ízben zöld pongyolában fogadott bennünket? Hidegnek és rosszkedvűnek látszott. Egyszerre azonban felgombolta a pongyola egyetlen gombját, és fehér tökéletességben állt előttünk. Mosolygott, és kislányos szemérem bujkált mosolyában. Ah, milyen elragadó volt, milyen drága, milyen vonzóan gyönyörű. A pongyola lecsúszott karjairól, a lámpaernyő málnavörös reflexe mohón végigcsókolta a fehér testet. Azt éreztük akkor, hogy a legtökéletesebb Aphrodité áll előttünk. Emlékszik?

AZ AGY ÉRTELMI RÉSZE Ostobaság! Bolondság! Menjünk szépen az ágy felé, vetkőzzünk le, vegyük elő az esti újságot, és próbáljunk elaludni.

AZ AGY ÉRZELMI RÉSZE *(most elhagyja a rajongó, emlékező hangot, hirtelen feláll, heves mozdulatokkal, vibráló izgalommal beszél)* Nem! Nem! Ezerszer nem! Mi szeretjük őt, mi szeretjük Évát!

A SZÍV Szeretjük! Szeretjük!

AZ AGY ÉRZELMI RÉSZE Mi most felöltözködünk, és elmegyünk hozzá, becsöngetünk az ajtaján, és azt mondjuk: tévedtünk, bocsásson meg, mert mi csak őt szeretjük, örökké csak őt szeretjük.

A VÉRSEJTEK KARA *(a szín mögül, mozgásszerűen)* Csak őt szeretjük!

AZ AGY ÉRTELMI RÉSZE *(feláll, izgatott, mert látja, hogy a dolog komolyra fordul)* De kérem, kedves nagysád, ön megfelekedik magáról . . .

AZ AGY ÉRZELMI RÉSZE *(kába, süket izgalomban)* Most mindjárt odamegyünk, letérdelünk elébe, átkulcsoljuk finom térdait, és azt mondjuk, hogy ő a mindenünk, az életünk, a holnapunk, a menyasszonyunk! Igen, a menyasszonyunk!

A VÉRSEJTEK KARA *(hátról)* A menyasszonyunk!

A SZÍV *(mindenen túlsikoltva)* A menyasszonyunk!

AZ AGY ÉRTELMI RÉSZE De ez örület, kedves nagysád, ez a legnagyobb fokú meggondolatlanság . . .

AZ AGY ÉRZELMI RÉSZE *(semmit se hall, semmire nem figyel, szinte lázban beszél)* Mirtuszkoszorút teszünk a fejére, a menyasszonyi fátyol bomlik gyönyörű vállaira. Éva fehér lesz, tiszta lesz, mint az álom, Éva menyasszony lesz!

A VÉRSEJTEK KARA: Menyasszony!

(Az orgona a színpalak mögött nászindulót játszik. Állandó moraj)

AZ AGY ÉRZELMI RÉSZE A templomban ezer és ezer ember . . . Éva esküvője! Mi megyünk a főoltár felé, csupa ámulat minden, még a szentképek is csodálkoznak, csak Mária Magdolna tekint le szeretettel és megértéssel Évára. Mária Magdolna!

A VÉRSEJTEK KARA Mária Magdolna.

AZ AGY ÉRZELMI RÉSZE Igen, mi hozzákapcsoljuk az életünket, a jövőnket, örök hűséget esküszünk neki, és egyek leszünk törvény és isten előtt, mert szeretjük őt, egyedül csak őt szeretjük mindig, mindenütt, minden időben.

A SZÍV Őt szeretjük!

A VÉRSEJTEK KARA Őt szeretjük! Egyedül őt!

AZ AGY ÉRZELMI RÉSZE Ezt mindjárt meg is mondjuk neki. Rögtön elmegyünk hozzá, és visszacsinálunk mindent.

AZ AGY ÉRTELMI RÉSZE *(kétségbeesetten)* De ez örület, amit ön csinál, ez beláthatatlan következményekkel jár. A felelősség mindenestre . . .

A SZÍV Mit nekünk felelősség!

AZ AGY ÉRZELMI RÉSZE *(ez alatt lázasan kapkod a csavarok között. Itt-ott fények gyúlnak fel, és elúsznak. Zavaros zúgás)* Felkelünk, felvesszük a felöltönket, a kalapunkat és megyünk.

AZ AGY ÉRTELMI RÉSZE *(erélyesen)* De nem, nagysád, mi nem megyünk. *(Odalép ő is a csavarokhoz, és igazítani akar rajtuk, de az agy érzelmi része nem engedi. Viaskodás. Sístergő zúgások. Elsőtétedik)*

AZ AGY ÉRZELMI RÉSZE *(lesz győztes a tusában, megfogja a kormánykereket, és ellenkező irányba csavarja. Diadalmas hangon)* Hiába minden! A lábizmok már működésben vannak!

AZ AGY ÉRTELMI RÉSZE *(még egyszer megpróbálja visszacsavarni a kormányt s a csavarokat, de az érzelmi rész erősebb, visszalöki őt)* De nagysád . . .

AZ AGY ÉRZELMI RÉSZE A jobb kar izmai is mozognak már! Most felvesszük a kalapot! *(Fények, sístergések, a szív ujjong)* Most felvesszük a felöltőt! Megyünk. *(Élesen, diadalittasan)* Megyünk! Egyenletes kattogás hallatszik, mintha valamilyen motor elindult volna. Megdöntöttük a józanság uralmát! *(Sikoltva)* Éljen a forradalom!

A SZÍV Éljen a forradalom!

(Hatalmas zúgás, zсібongás, kavarodás. Vörös fényben úszik a színpad. A szív alatt lévő jobb ajtóból nagy robajjal tódulnak ki a vörös és fehér véresejtek, akik apródokhoz vagy manókhoz hasonlatosak. Villámgyorsan felugranak a lépcsőköön, létrákon, majd ismét lecsúsznak, némelyek eltűnnek a bal oldali ajtóban, de csakhamar ismét kirobognak a jobb oldaliból. Zúravar.

Harsonahangok. A máj s a gyomor folyton ijedeznek és méltatlankodnak, az agy érzelmi része csüggedten hull le helyére)

A GYOMOR Na, még csak ez hiányzott!

A VÉRSEJTEK Éljen a forradalom!

A SZÍV Megdöntöttük a józanság uralmát!

A VÉRSEJTEK Le vele!

A SZÍV Éljen az érzelmek kormányzónoje!

A VÉRSEJTEK Éljen! *(A haszmák indulószertű darabot játszanak. Zúgás. Zúrös kiáltások. Éljen a forradalom! Éljen az érzelmi szabadság! Le a zsarnokkal! Le az öreggel! Éljen az új kormányzóno! stb.)*

A SZÍV *(a zaj csillapulásával)* Halljuk az érzelmek kormányzó-
jét!

A VÉRSEJTEK Halljuk!

A GYOMOR Beszéljen a néphez, nagysád, hadd halljuk meg, mi
is a programja!

A MÁJ Úgy van, halljuk a programbeszédet! Előbb nem lelkesed-
hetünk!

EGY VÉRSEJT A nép hallani kívánja uralkodónőjét!

A VÉRSEJTEK Úgy van! Halljuk!

AZ AGY ÉRZELMI RÉSZE *(szónoki pózban és modorban)*

Tisztelt hölgyeim és uraim! Szeretett szerveim és sejtjeim! *(Felkiáltások: Halljuk, halljuk!)* Először is köszönöm azt a lelkes tá-
mogatást, azt az odaadó bizalmat, amellyel megajándékoztak, s
amellyel lehetővé tették, hogy uralomra juthassak, hogy én ve-
hessem kezembe a kormányzókereket. Néhány pillanat előtt még
magam se hittem volna, de most már, íme, valósággá lett vá-
gyunk és álmunk: szabadok vagyunk! Most már szabadok va-
gyunk, kedves szerveim és sejtjeim, nem gátol senki munkában
és mozgásban, azt csináljuk, amit épp akarunk, ahogy vágyaink
és érzelmeink megkívánják. Nincsenek gátlások, elnyomások,
óvatos megfontolások többé, a józanság zsarnoki uralma végleg
megdőlt. *(Felkiáltások: Le vele!)* Mi most megyünk a magunk
útján, őhöz meggyünk, a boldogságunk felé meggyünk! Ahhoz
meggyünk, akit szeretünk, aki után vágyódunk mindnyájan. *(Lel-
kes „Úgy van!”)* Siessünk feléje, kedves szerveim és sejtjeim, si-
essünk és boruljunk le lábai elé, kérjünk bocsánatot tőle, és ad-
juk oda neki életünket, jövőnket, mindenünket! *(Éljenzés)*

AZ AGY ÉRTELMI RÉSZE *(fáradtan felemelkedik a helyéről.*

Szerényen, csendesen beszél) Bocsánatot kérek, tisztelt hölgyeim
és uraim, hogy ellenvéleményt merek megkockáztatni. *(Mozgás)*
Tudom, hogy sokan öreg filiszternek, esetleg óvatos szkeptikus-
nak fognak nevezni. *(Zaj)*

EGY VÉRSEJT Vén hülye!

MÁSİK VÉRSEJT Menjen vissza a középkorba!

AZ AGY ÉRTELMI RÉSZE Nekem azonban kötelességem,
hogy óva intsek mindenkit a kilengésektől, a meggondolatlan-
ságtól . . . *(Zaj)* Meg kell mondanom, hogy ha mi így tovább
meggyünk, úgy mi a vesztségbe rohanunk . . . *(Nagy zaj, felkiál-*

tások. „Nem igaz!” „Vén spekuláns!” „Üljön le!”) Én azt hiszem, hogy az óvatosság (Újabb zaj. Felkiáltások: „Nem kell több óvatosság!” „Éljen az érzelmek szabadsága!”) Mérlegelnünk kell a jövőt, az általános helyzetet (Nem érteni minden szót) . . . a következményeket, amelyek . . . utoljára . . . intő szavamat . . . (Közben állandó zaj. Felkiáltások: „Eláll!” „Le vele!” Az agy értelmi része csendes vállvonogatással ül le a helyére)

A GYOMOR Még nem is hallottuk, mit akar mondani. Szerintem is helyénvaló lenne a meggondolás, a helyzet mérlegelése . . .

A VÉRSEJTEK (felháborodva öklüket rázzák) Ellenforradalmár! Gazember! Ételköttyvasztó!

A GYOMOR (dühösen) Talán csak szabad véleményt nyilvánítani?

A VÉRSEJTEK Nincs már többé demokrácia! Megdőlt a régi kormány! Éljen az érzelmek kormányzónője!

AZ EGYIK VÉRSEJT (támadó helyzetben áll meg a gyomor előtt) Mondd rögtön, hogy éljen az érzelmek kormányzónője, különben megfojtunk, és ledobunk a saját kazánodba!

A GYOMOR (megszéppenve): Hát éljen az új kormányzónő!

A SZÍV (az agyhoz beszél) Csak balra a kormánykerékkel, csak balra, hogy az ellenforradalmárok elhallgassanak.

AZ AGY ÉRZELMI RÉSZE (elkesen) Megyünk feléje! Mindjárt az ő utcájában leszünk! Rohanjunk! Rohanjunk! Balra a kerekekkel! (Erősen és gyorsan balra hajítja a kormánykereket. A katorgás szaporább lesz, végül sístergő zúgásba olvad. Az inga vesztlenül kalapál)

A SZÍV (nagyon izgatott. Hápog. Nem kap levegőt) Ah . . . ah . . . ah . . . ez nagyon gyors . . . megfulladok . . .

VÉRSEJTEK (csupa izgalomban és nyugtalanságban) Csak balra, csak balra! Siessünk! (Összevissza szaladgálnak)

AZ AGY ÉRZELMI RÉSZE (egy darabig még lázas izgalomban csavargat, és hajítja a kereket, majd hirtelen mindent abbahagy, a fejéhez kap és meginog) Ah! Hogy szédülök . . . Elájulok . . . (Lebukik és elterül a kormányzói emelvényen. Éles, hosszú sípolás. Sötétség. Egy-két pillanat múlva ismét fehér világosságban ragyog a szín. A véresejtek eltűntek. A szív ájultan fekszik, mögötte az inga megállt. Az agy értelmi része az érzelmi rész éleszigetén fáradozik, de ugyanakkor visszacsavarja a kormánykereket. Egy-két

pillanat múlva a szív éledni kezd, s az inga megindul. Döbönt csend)

A GYOMOR *(a változás döbbenete után a májhoz)* Hát nem mondtam, kedves nagysád, hogy ez örület? Szerencse, hogy nem tartott sokáig.

A MÁJ Milyen szemtelenek voltak ezek a vörös tacsók, folyton itt ugrándoztak körülöttem.

A GYOMOR Neveletlen népség! *(Hivalkodóan)* De én jól oda mondtam nekik! Én nem hagytam magam.

A MÁJ Éjnek idején ilyen cirkuszt csinálni . . . *(Fejét rázza)*

AZ AGY ÉRTELMI RÉSZE *(még mindig lassan jobbra csavarja a kormánykereket)* Vissza, csak vissza! Látja, kedves nagysád, hová vezet a meggondolatlanság, a tapasztalatlanság? Jobban érzi már magát? No, tessék csak felkelni, és szépen visszaülni a helyére. *(Felsegíti és leülteti)* Így ni. Most már nem lesz baj.

A GYOMOR Hát kellett ez neki? És nekünk? Nem okosabb rendszeren dolgozni nappal, s rendszeren pihenni éjjel, mint ilyen örültségeket, ilyen komédiákat csinálni! *(A máj bólogat)*

AZ AGY ÉRTELMI RÉSZE *(leszól a szívhez)* És hogy érzi maga magát, fiatalember? *(A szív biccent a fejével)* Maga még nagyon zöld ahhoz, hogy a kormányzásba beleszóljon. Hiszen maga ment volna először tönkre, ha még tovább ment volna a kerék. Maga örök gyermek marad, ostoba, szeleburdi fickó.

A GYOMOR Félnadrágos!

A SZÍV *(még mindig nehezen lélegzik. Fulladozva beszél)* Kikérem magamnak ezt a sértést . . . Már megint terror és . . . és zsar . . . zsarnokság . . .

AZ AGY ÉRTELMI RÉSZE Csak végezze rendszeren a dolgát, fiatalember, akkor mindjárt nem fog így hápogni. A politikát bízza csak rám. *(A csavarokon igazít)* Így ni. Most szép nyugodtan hazamegyünk, levetjük ruháinkat, és lefekszünk.

AZ AGY ÉRZELMI RÉSZE *(durcásan)* Nem fekszünk le!

A SZÍV *(még mindig fulladozva)* Nem fekszünk le!

A VÉRSEJTEK *(a színfalak mögött csendesen morogva)* Nem fekszünk le!

AZ AGY ÉRTELMI RÉSZE Csak semmi ellentmondás, hölgyeim és uraim. Az iménti kudarc, azt hiszem, megtaníthatta önöket

arra, hogy önök képtelenek üzemünket vezetni, és rendes működésben tartani.

A GYOMOR ÉS A MÁJ Ez már igaz!

AZ AGY ÉRTELMI RÉSZE Nézzék csak, mit csináltak! Nézzék csak! (*Egy csavart gyújt meg, mire vibráló fény gyullad fel jobb oldalról!*) A kinyújtott jobb kar hogy reszket! Minden idegrost tele van ingerlékenységgel.

A GYOMOR A sósav- és a pepszintermelés teljesen megszűnt. Így nem lehet, kérem, semmit se dolgozni.

AZ AGY ÉRTELMI RÉSZE (*az érzelmihez*) Nézze csak, kedves nagysád, azt a fiatalembert ott lenn. Ez az ön legkedvesebb híve. Látja, hogy még most se tért magához. Pedig ha ő felhagy a munkával, akkor tudhatja, minden megáll.

A MÁJ Nálam sincs rendben a dolog. Az epetermelés teljesen szélsőséges, s a nagy izgalomban az epevezeték izomzata felmondta a szolgálatot.

AZ AGY ÉRTELMI RÉSZE Hát belátja kedves nagysád, hogy helytelenül járt el? Hát szükséges volt azt az órült izgalmat kiváltani? Minden felizgatva, munkájából kiköckentve . . . Mennyi kár és mennyi baj!

AZ AGY ÉRZELMI RÉSZE (*elsírja magát*) Mikor úgy szeretem . . . Úgy szeretem . . .

A SZÍV (*hápogva*) Szeretem! Szeretem!

AZ AGY ÉRTELMI RÉSZE (*csavargat*) Így ni. Már itthon is vagyunk. Levetjük kabátunkat és kalapunkat. Így. (*Újabb csavargatás, susogós zaj*) Most pedig lefekszünk.

AZ AGY ÉRZELMI RÉSZE (*sírós hangon*) Most nem tudunk aludni. Hiába minden. Nem tudunk aludni.

AZ AGY ÉRTELMI RÉSZE Én azt tartanám a leghelyesebbnek, hogy olvassunk valamit az ágyban. Itt van például az éjjeliszekrényen a mai újság. (*Két nagy, kerek lámpa gyúl fel az emelvény alatt, mint két szem. Olvasó hangon*) Kormányválság – Borzalmas gyilkosság a Vörös Kakas Szállodában. – Sikkasztó főkönyvelő. – Autószerencsétlenség három halottal. – A Népszövetség ülése. (*A két lámpa elalszik*)

AZ AGY ÉRZELMI RÉSZE Minden izgat és untat. Nem tudunk most figyelemmel olvasni.

AZ AGY ÉRTELMI RÉSZE Talán ezt a regényt: Bűnös szerelem. Már tegnap olvastunk húsz oldalt belőle. Folytassuk.

AZ AGY ÉRZELMI RÉSZE Nem, nem! Ez a könyv csupa szenvedély, csupa szerelem. Ez csak újabb izgalmakat okozna.

AZ AGY ÉRTELMI RÉSZE Akkor nincs más hátra, mint elolítani a villanyt, és aludni.

AZ AGY ÉRZELMI RÉSZE De én nem tudok aludni!

A SZÍV Nem tudok aludni!

AZ AGY ÉRTELMI RÉSZE A fiókban van még néhány altatópor. Én úgy gondolom, vegyünk be egyet, akkor majd nyugodtan alszunk.

AZ AGY ÉRZELMI RÉSZE (*könyörgőn*) Ah ne, ne aludjunk még . . . Emlékezzünk . . .

AZ AGY ÉRTELMI RÉSZE Ennek semmi értelme sincs. Az előbbi izgalom is csak az emlékezésből keletkezett. Nem engedek több izgalmat, az üzem munkásainak pihenésre van szükségük.

A SZÍV (*gúnyval*) Milyen óvatos munkásvédelem!

AZ AGY ÉRTELMI RÉSZE Szóval bevesszük az altatóport. Így. (*csavargat*) Mindjárt teljes nyugalomba kerülünk.

A GYOMOR Még a szardíniákkal se készültem el, nem tudom, hogy fog menni . . .

AZ AGY ÉRZELMI RÉSZE Ez a por nem fogja zavarni az emésztést. Csak siessünk a feldolgozással, hogy mielőbb elaludjunk. Késő van már, s pihenésre mindnyájunknak szüksége van.

AZ ALTATÓSZER (*puha, fehér, fátyolos lepelbe burkolt gyermekleány. Felülről ereszkedik le lassan a gyomor karjaiba*) Milyen különös itt minden.

A GYOMOR Nem érünk rá itt, fiacskám, sokat csodálkozni. Gyorsan be a kazánba, hogy mielőbb felbontsalak.

AZ ALTATÓSZER De előbb engedjen meg, kedves bácsi, egy kérdést. Jó?

A GYOMOR Jó, jó. Csak gyorsan.

AZ ALTATÓSZER Nézze kedves bácsi, amfg engem összeállítottak, az sok időbe és fáradságba került. Hevítettek, desztilláltak, pároltak, lecsapoltak, közömbösítettek, szublimáltak, kikristályosítottak – szóval nagy gondon és sok lombikon meg csövön keresztül keltettek életre. Felépítettek, összetettek, mint valami épületet a kőműves bácsik. És most ide kerültem – azt se tudom,

hol vagyok? –, és maga most ismét széjjel akar bontani. Hát mire való ez? Mire való az én életem? Az egyik összeállít, a másik szétszed – hát hol itt az értelem?

A GYOMOR Milyen okoskodó kis taknyos vagy te. Azt hiszed talán, hogy engem lehet itt vizsgáztatni? Mit hiszel, mi vagyok én? Rejtvényfejtő? Csak bújj be ide, a kazánba, hogy felbontsalak. *(Kinyitja az ajtót)*

AZ ALTATÓSZER *(orrfintorral)* Milyen rossz szag van itt?

A GYOMOR Még finnyáskodol!? Nem bújssz be rögtön! *(Az altatószer bebújik, a gyomor rácsukja az ajtót, majd nézi a csöveket s a manométereket)* Na, a sósavtermelés már megindult. Nemsokára végzek a halakkal s evvel az okoskodó kölyökkel, s akkor átadom őket nagysádnak. *(Kezét dörzsöli)*

AZ AGY ÉRTELMI RÉSZE *(leszól)* Hogy vagyunk, gyomor úr? Hogy megy az altatószer feldolgozása?

A GYOMOR *(felfelé)* Minden a legnagyobb rendben megy, kormányzó uram. Nemsokára alszunk.

A MÁJ Hála istennek, már elég volt a komédiából.

A SZÍV Még az a kofa mer ott beszélni! Mintha valamit is dolgozna! Pletykaságon töri a fejét, és nem csinál semmit.

A MÁJ Kikérem magamnak, én nem akartam pletykálkodni.

AZ AGY ÉRTELMI RÉSZE *(erélyesen)* Csendet kérek! Elég volt már a veszekedésből. Mindenki helyezze magát nyugalomba.

AZ AGY ÉRZELMI RÉSZE Milyen kába vagyok . . . De eszembe jut egy bölcsődal . . . Hogy is megy? Az anyánk énekelte utoljára valamikor . . .

(Lassanként mindenki elbóbiskol. A szív előveszi a gitárját, és halkan megpöngeti, az értelmi rész pedig ábrándosan énekelni kezd)

Aludjál, én hercegem!
Bárány s madár is pihen
Néma a kert és a rét
Nem hallom a méhecskét . . .

(Puhán, finoman sötétedik, csak a szív marad állandó világosságban. Ének folytatólagosan tovább)

Luna az ablaknál áll,
S hamisan bekandikál,
Aludjál ezüst fényben,
Aludjál, én hercegem.
Aludj . . . Aludj . . .

(Az utolsó soroknál már teljesen sötét a színház, csak a szívre hull a reflektor fénye, aki ábrándosan, megbékülten pengeti hangszerét. A függöny lágyan, lassan összecsukódik)

A FÉNY FELGYÚL ÉS ELLOBOG

Színpadai játék 14 képben

Személyek:

A SZERZŐ
I. ÁRNYÉK
II. ÁRNYÉK
KERESŐ JÁNOS
JÁNOS ANYJA
JÁNOS TANÍTÓJA
JÁNOS BARÁTJA
JÁNOS ELLENSÉGE
I. LÁNY
II. LÁNY
III. LÁNY
AZ ELSŐ NŐ
I. FORRADALMÁR
II. FORRADALMÁR
III. FORRADALMÁR
IV. FORRADALMÁR
V. FORRADALMÁR
VI. FORRADALMÁR
A FŐNÖK
A MAGÁNYOS HÖLGY
A KIS BARÁT
A FÜSZERKERESKEDŐ
A VÉGREHAJTÓ
EMBEREK, ASSZONYOK

I.

(Két árnyék kis magaslaton ül. Csillagos ég)

- I. **ÁRNYÉK** Jönnek, botorkálnak, bandukolnak. Néha felpislog a fényük, máskor felszikkáznak. Sötétből jönnek és a sötétbe hullnak. Hát van értelme az egésznek?
- II. **ÁRNYÉK** Az ő szempontjuktól nincsen. De mi ugyebár mulatunk rajtuk, bennünket szórakoztat a dolog. Az egyik fénypontocska felfelé törekszik, merész parabolapályába kezd, akárcsak egy üstökös. Fénye ragyog, tündököl, szinte világít a sűrű sötétségben. Aztán hirtelen lefelé hull, a fénye fáradt, és szép csendesen belefűl a fekete ürbe. A másik bukdácsol fel-le, le-fel. Siet. Első akar lenni, végül azonban az ő fénye is elfogy, s tétován, kelletlenül alszik el.
- I. **ÁRNYÉK** Melyik alszik el szívesen? Nem látod a kétségbeesett harcot a sötétség ellen? Ficáncolnak, remegnek, mintha azt kiáltanák: Még ne! Még ne! Hosszú pályát botorkáltak már végig, és még mindig könyörögnek egy kis bágyadt, pislákoló fényért. Alig pislácolnak, de azért könnyezve kérik életük meghosszabbítását. Miért? Mi jó lehet azon a kis úton, amelyet kis fényükkel végigcsoszognak? Jönnek, azt se tudják honnan, azt se tudják hova, és milyen csúnyán örülnek ennek a kurta felpislogásnak. Egymást lökdöcsik, egymás fényét lopják, sőt kioltják egymás fényét, csak hogy jobban tündökölhessenek. Harcolnak az életért. Érdekes, mert érthetetlen.
- II. **ÁRNYÉK** Sok értelmetlenség és zavarosság van még közöttük. Mi csak nézzük őket, de nem tudunk behelyezkedni fényük magába, ahonnan ők nézik a világot. Tanulmányozni kellene azokat a kis lámpásokat, melyek ily ostobán felgyúlnak és kialusznak. Talán van bennük valami új s valami értelmes dolog is. Nem lenne kedved közelebb menni?
- I. **ÁRNYÉK** Jól van, én is kíváncsi vagyok. Gyerünk!

II.

(A szerző Jánossal. Szembe velük jön a két árnyék)

- A SZERZŐ (megemeli kalapját) Bocsánat, uraim, egy szfvességet óhajtok önöktől kérni.
- II. ÁRNYÉK Tessék csak előadni, ha lehetséges lesz, nagyon szfvesen.
- A SZERZŐ Rövid leszek. Arról van szó, hogy itt van a fiam, az én fiam, saját teremtményem, hosszú éjszakák és töprengések szülöttje. (Megsimogatja Jánost) Ő az enyém, s most útnak szeretném indítani az életen keresztül. Lelki tulajdonságait magam állítottam össze, jellemét, amint mondani szokás, magam formáltam meg, sőt szándékait, törekvéseit is elhelyeztem benne, mint ahogy a mechanikus mindent elhelyez automatájában, minden rugó meg csavar a helyén van, a gép fel van húzva, csak el kell indítani, hogy járjon, vagy guruljon, már ahogy a szerkezet kívánja. Ilyen tehát az én fiam is, akit egyébként Jánosnak kereszteltem. (Az árnyékok megnézik és megtapogatják Jánost) Él. Él kérem, tessék elhinni, hogy él, én adtam életet neki. (Szünet. Szomorúan) Az én lelkemből adtam neki lelket. Kitéptem magamból az emlékeimet, hiszen oly üres volt ez a szegény fiú, és teleíttem vele az ástó agysejteket. Képzetelem éjjeleken át dolgozott, hogy formáját valahogy kikovácsolja, hogy lelkét valahogy összeragassza, összeforrassza, hogy a közönség állandóan azt higgye, hogy él, hogy természetes nemzés útján jött a világra. Nos, hát, uraim, én most arra kérem önöket, legyenek kísérői ennek a fiúnak, az én fiamnak. Ugyan én is mindig itt leszek a közelben, a fiú, higgyék el, jól tudja a szerepét, mert amint mondtam is, a lelkét, szándékait, terveit és akarásait a legnagyobb gondnal állítottam össze, úgyhogy kudarcra vagy fennakadásra semmi remény sincsen, mégis szeretném, ha önök mellette lennének, mfg itt eljätssza életét. Én mint mondom, bizonyos vagyok benne, hogy jó munkát végeztem, és teljesen magára is szeretném hagyni a fiamat, mint jó mechanikus a jó gépezetet. Mégis kérem önöket, hogy legyenek mellette, vigyázzanak rá, nehogy túlzásokba tévedjen, nehogy tanácsaimat elfeledje, hogy szerepét ne toldja meg a szavalás hevében. Én szfvesen kísérném

végig, de – tetszik tudni, én rontom a hatást, az emberek mindjárt észrevennék, hogy én vagyok János szülője és megteremtője. Önök azonban, uraim, olyanok lesznek, mint az árnyékok, ha önök mellette vagy mögötte mennek, senki sem fogja önöket észrevenni.

I. ÁRNYÉK Szívesen teljesítjük kérését. Magunk is kíváncsiak vagyunk János életére. De valamit nem értünk. Nem tudjuk, hogy János létezik-e. Nem tudjuk, valóban élet-e az ő élete, avagy csak az ön képzeletében létezik és él ő?

A SZERZŐ János él. Igen, él, létezik, ahogy tetszik. A filozófia azt tanítja, hogy a létezés első feltétele, hogy a létező hasson, környezetében változást idézzen elő. Ennek János eleget fog tenni, az emberek beszélni fognak róla, s lesznek talán gondolatok meg tervek egyes agyvelőkben, melyek másképpen fognak formálódni János miatt. Jánosban meglesz az öntevékenység is, ami ugyancsak egyik feltétele a létezésnek. János mozog, önmagát mozgatja, önmaga járja be útját térben és időben. Van aktivitása, vagy hogy filozófiai nyelven beszéljek róla, van eonátusa, törekvése. Van vágya, mely a tökéletesség felé hajtja. Létezni pedig annyi, mint vágyódni az Abszolútum után, a végső felszabadulás után. János is fejlődik, mint minden szubsztancia, fejlődni fog, és mikor az evolúció, szubsztanciájának lényege, formája teljesen kifejlett, akkor következik be a visszafejlődés, a halál.

II. ÁRNYÉK Szóval János épp olyan lélek, mint a többiek, akik a földön bandukolnak.

A SZERZŐ Igen. Lélek ő. Élő lélek.

I. ÁRNYÉK És független öntől? Mondjuk, túlélheti önt, vagy másképp is formálhatja életét?

A SZERZŐ Igen. Sajnos, igen. Ő már tulajdonképpen most sem teljesen az enyém. Változik, formálódik, nemcsak ő hat másra, hanem mások is hatnak órá. Elfelejtí a szándékaimat, idővel teljesen elfelejt engem, mint ahogy az állat elfelejtí az anyját.

JÁNOS *(meghaltottan)* Nem, nem!

A SZERZŐ A színmész változtat rajtad, azután a rendező, azután a kritika, azután a közönség. A végén meg sem ismerlek fiam, mint öreg zeneszerző nem ismer nótájára, amit a kintorna a ligetben játszik. Most talán még az enyém vagy.

JÁNOS *(mohón)* Igen, teljesen a tied!

A SZERZŐ Nem felejtetted el a szerepedet?

JÁNOS Nem, apám.

A SZERZŐ Úgy készülj az utadra, fiam. Éjfé! Itt van ez a két derék úr, ők majd kísérnek, a nyomodban lesznek, s ha bajban lennél, fordulj csak hozzájuk. Egyébként én is itt leszek a színpalak mögött, ha szükség lesz rám, szólítsál engem, jönni fogok, segítségedre leszek. Isten veled, fiam. *(Mefogja a kezét. Csüggedt csend, lehajtott fejek)* Magam sem tudom, miért, de olyan nehezemre esik útnak indításod. Annyi szeretettel formáltalak és alkottalak, s most elengedjelek az életbe, a harcba, a halálba? . . . Sajnálalak, fiam, fáj a te életed, amelyet tulajdonképpen magamból szakítottam, véremből tápláltalak, mint a pelikán . . . Lehet, hogy magamat sajnálom, de most inkább sírni szeretnék, mint beszélni. Magam sem tudom, mért kellett téged annyi jajjal, bajjal, gonddal, gondolattal megalkotnom, mért kellett életet adnom neked, mikor olyan sivár, olyan keserű a magamé . . . de kellett. Kellott . . . És most szétszakadunk. Elválunk egymástól, drága fiam . . . *(Homlokon csókolja)*

JÁNOS Köszönöm az életemet, apám. *(Kezet csókol)*

(A reflektor fénye Jánost kíséri tova, aki kifelé indul a két árnyékkal, és többször visszanéz)

III.

(János anyja és tanítója)

JÁNOS ANYJA Ne legyen hozzá szigorú, jó uram, János nem rossz fiú. Szeles, szögletes, sőt lehet, hogy olykor meggondolatlan is, de nem rossz. Szándékai tiszták, én ismerem őt.

JÁNOS TANÍTÓJA Mégis panasgom van rá. Fegyelmetlenül, mint fiatal csikó, mely nem tűr zabolát. Nem ismer el tekintélyt, nem ismeri el a vallás igazságait, a történelmet egészen más színpadon akarja látni, mint ahogy a tankönyvekben írva vagyon. Elbizakodott. Főlényeskedik, és ostobaságnak nevezi mindazt, ami lassabban halad, számárságnak nevezi a konzervatívizmust . . .

JÁNOS ANYJA Gyerekségek! Ellendülések!

JÁNOS TANÍTÓJA Igen, igen, ellendül a megállapításaiban, de még milyen messzire lendül! Ma azt mondja, hogy Rousseau Társadalmi szerződése a legjobb könyv, és minden mást tűzbe kell dobni, holnap azonban már Spinozáért lelkesedik, noha alig olvasott egy-két sort tőle. Ma Petőfit szavalja, holnap Rilket, nemsokára rá Baudelaire-t, azután Hérédia szonettjeit tartja a legtekéletesebb verseknek. Casanovát például Dickens fölé helyezi, és hogy fonák, szertelen ítélteire koronát tegyek, János úrfi Goethét közönséges irodalmi tolvajnak tartja, aki minden ötletét, minden gondolatát másoktól lopta.

JÁNOS ANYJA Minden még forrongóban van lelkében. Sokat olvas, mohón falja a betűt, s a gondolatokat nem tudja elrendezni. Meg kell bocsátani neki.

JÁNOS TANÍTÓJA Én félek, asszonyom, hogy ez a hebeburgyaság, ez a szeles nagyhangú következtelenség nem ifjúsági tünet nála. Éppen azért úgy gondolnám, hogy küzdeni kellene az ő tekintélytipró, csélcsap és fölényeskedő modora ellen, mert az élet, asszonyom, nem szokta dédelgetni az effajta fenegyerekeket. János úrnak még sok baja lesz, ha ilyen kevélyen és elvakultan rohan neki az életnek, mint sebes röptű madár a világlítótorony üvegének. Sok csalódás fogja érni, s ki tudja, nem lesz-e végzetes egy ilyen kegyetlen megrázkódtató csalódás számára. Jobb lenne most letörni szarvait.

JÁNOS ANYJA Ön megijesz engem, tanár uram. *(Aggódva)* Én hiszek önnek, és kérem önt, mondjon valamit, amit jónak lát. Egyetlen fiamról van szó. Apja nincsen, egyedül állok vele. Ő az én reményem, ő az életcélom.

JÁNOS TANÍTÓJA Le kell kicsit törni. János tehetséges fiú, de azért nem szabad lángésznek kikiáltani. Nem szabad őt csodálni, nem szabad rajongani érte, nem szabad, hogy érezze maga körül a fölényt, az ámulatot. Ő érzi, hogy ön, asszonyom, bálványozva szereti őt, hogy a legtekéletesebbnek tartja őt a földön, hogy lángelmék mellé, sőt fölé állítja. Egy-két barátja ugyancsak tömjénez neki, túlértékeli őt, ha mindjárt apró önös érdekek miatt, ő azonban ezt nem látja. Ő csak a tömjént meg a babért érzi. Aztán itt van az a néhány bamba bakfis, akik holdkőrosan bámulgatják őt, és zagyva beszédét okosságának tartják. Akiért kinyújtja kezét, az már csókra nyújtja a száját. Ilyen környezetben el kell

hogy bízza magát. Túllontúl értékeli erejét, és úgy bízik az erejében, mint egy görög hős. Pedig János úr gyenge, és épp kapkodó modora miatt nincs szilárd hite, mely erőt adna neki. Én félek a jövőtől . . .

JÁNOS ANYJA Ah, tanár uram, ön súlyos árnyakat támaszt fel. Nagyon félttem a fiamat. Belátom, hogy igazat beszél, hogy az ön jövődölése nem üres kuvikolás, s éppen ezért ígérem, nagyon szigorúan fogom ezentúl. Próbálok hatni rá, megpróbálok társaságát helycsen megválogatni. Ő hallgat rám, mert ő szeret engem.

JÁNOS TANÍTÓJA Ön, asszonyom, még jobban hallgat rá, mert ön még jobban szereti őt.

IV.

(János és tanítója asztalnál ülnek)

JÁNOS TANÍTÓJA Én nem vitatkozom magával, én oktatni szeretném önt, János úr. Értsük meg egymást. Az én feladatam a dolgok és tények megismertetése, az ön feladata pedig a tanulás.

JÁNOS De én nem akarom teletölni a fejemet haszontalan és hazug dolgokkal! Az ember agyveleje nem feneketlen tömlő, amibe minden belefér. Meg kell válogatni, mivel töltjük meg agysejtjeinket, tanár uram. Én válogatok, s azt hiszem, jogom van válogatni, utoljára is az én fejemről van szó.

JÁNOS TANÍTÓJA És ön elég erősnek érzi ítéletképességét erre a cenzori szerepre? Higgyc el, ez roppant nehéz dolog, és itt főleg a tapasztalat jön számításba, önnek pedig, úgy tudom, nincs olyan nagy tapasztalata, hogy tudományos irányok és felfogások között biztos kézzel válogasson. Ön nem kritikai tehetség, János úr.

JÁNOS Hát fontos itt a kritikai tehetség? Hát nem magam formálom magamat, nem fejlődik-e az agyam és a tudásom tantervek és dogmák nélkül is? Én az ösztönömre bízom magam, arra megyek, amerre az igazi utat gondolom megtalálni. Nem kell ide semmi nagyképűsködés, tapasztalat, empirizmus vagy logika, a tanterveket sutba lehet már dobni, tanár úr, mert azok csak az iskolának készültek. Az életre kell készülni, és ön nem találja meg a tantervekben, hogy mi kell az élet számára. Az ösztön a legbiztosabb vezető.

JÁNOS TANÍTÓJA De a tudományok örökké tudományok maradnak, s a tudományok ismerete után jobban lehet választani az élet útvesztői között.

JÁNOS A tudományok megvannak fertőzve idegen, nem tudományos elemekkel. A történelem csupa politika, a természettudományban irigy, önző szempontok érvényesülnek, még a földrajz is hazudik, még a számok is hazudnak, minden csupa hazugság, csupa múlttisztelet, csupa ferdtés! Tulajdonképpen mindent át kellene vizsgálni, és tiszta tudományos alapra fektetni. De mi történne akkor, tanár uram, ha például kiderülne, hogy Hunyadi János vad, műveletlen, vérszomjas tirannus volt, ha a nagy mesterekről az derülne ki, hogy népámító és ravasz kóklerek voltak, ha a relativitás tana kimutatná azt, hogy kétszer kettő nem négy, ha a tatárokról az derülne ki, hogy a legműveltebb ázsiai népfajok közé tartoznak. *(Kacag)* Ugye, furcsa volna, pedig ki tudja, holnap vagy holnapután nem ez lesz-e a hivatalos tanterv? Látja, a hinduk meg a kínaiak ostobaságnak tartják a mi európai kultúránkat, még szóra sem említik az iskoláikban, és ön milyen iszonyú fontosságot tulajdonít neki.

JÁNOS TANÍTÓJA De hiszen önnek vizsgáznia kell ezekből a tantárgyakból, melyeket hazugoknak, lényegteleneknek bélyegez. Jól van, nem az életnek, hanem az iskolának tanulunk. Legyen igaza önnek, János úr. De épp ezért kérem, fogjon komolyan a dologhoz, mert iskolák nélkül nem fog érvényesülni az életben. Júliusban lesz a vizsga. Az anyag nagyon nagy, ami előttünk fekszik.

JÁNOS *(hirtelen büszke mozdulattal lesöpri a könyveket. Feláll)* Majd júniusban, tanár úr, tanulok valamit a vizsgára. Addig pedig azt fogom olvasni, ami nekem tetszik. Nem tudom magamon túrni a béklyókat. Szabad akarok lenni, és menni az ösztönöm után, mint vadállat az őserdőben. Ön csak tubákoljon, tanár uram, és dolgozgassa ki a tanterveit.

JÁNOS TANÍTÓJA Ha ön így beszél velem, János úr, úgy én főlegesen vagyok maga mellett. Ajánlom magamat. *(El)*

(Az árnyékok hirtelen előlépnek)

JÁNOS Mit csinálsz!

- I. ÁRNYÉK Nagyon elbízod magad! De van-e elég erőd, mert hosszú út van még előtted! Vigyázz magadra!
- II. ÁRNYÉK *(lelkесülten)* Ne féltsetek! Én sem félek senkitől. Erős vagyok! Győzni fogok, mert győzni akarok!

V.

(János és János anyja)

JÁNOS ANYJA *(komolyan)* Fiacskám, panaszom van rád.

JÁNOS *(nevetve)* Ó, tudom, a tanár úr panaszolt bc.

JÁNOS ANYJA Igen, ő is panaszkodott rád. Aztán viselkedésed, modorod ellen is van panaszom. Dölyfös vagy. Elbizakodott. Azt hiszed, hogy amit te elgondolsz és megállapítasz, az megfellebbezhetetlen igazság. Pedig állandóan ellentmondasz önmagadnak.

JÁNOS A fejlődés, anyám, csupa ellentmondás. Az élet, a napok múlása örök változás. Én nem merevedhetem meg gondolatok és eszmék között, ma ezt találom helyesnek, holnap amazt, élek, tehát folyton változom, és én ezt nem szégyellem. Következetlen vagyok, ellentmondok önmagamnak, mert előre megyek és felfelé megyek, mindennap új fények ölelnek át, és új látókörök nyílnak fel szemem előtt. Friss illatokat szívlak magamba, a tavasz illatait.

JÁNOS ANYJA De ez a mohóság ártalmas dolog lehet, fiacskám. Mindennel csfnján kell bánni, fontolóra kell venni mindent, mielőtt lelkesednél érte. Nem szabad lenézned és kigúnyolnod a tradíciókat, szüleid meg őseid szokásait. Egy ember csak egy kicsiny láncszem a népek életében, s mint láncszem nem válhat külön a végtelen láncból. Be kell kapaszkodni a múltba, a mögötte levő láncszembe, nem ugorhatsz előre tökéletes függetlenséggel. Hiába minden lázadozás, a természetben nincsenek ugrások.

JÁNOS *(keserűen)* Anyám, te nem értesz engem!

JÁNOS ANYJA Nem úgy van, fiacskám! Te nem értesz engem. Te szembehelyezkedel a múlttal, anyáddal, tanítóddal, sőt boldogult apád világnézetével is. Gőgös dac van benned, mondhatnám, harcias dac. Rombolni akarsz. Le akarsz tiporni mindent, ami

eddig tekintély volt: könyveket, hősokeket, vallást és meggyőződést.

Pedig ezek nélkül nehéz és sivár az élet, hidd el, fiacskám.

JÁNOS Tudom, mire célzol, anyácskám: a hitetlenségemre. Én hitetlen vagyok, az igaz, de nem tudok másmilyen lenni, nem tudok a logika útjain a mindenható és mindenható Istenhez eljutni, avagy az egyszemélyes szentháromság matematikai képtelenségében. A természetfilozófiával nem lehet vallási dogmákat érthetővé tenni, és éppen ezért nem tudok ostoba mesékben és egykét zsidó halász frásaiban hinni. Látod, az imént megróttál, mert ellentmondásba keveredtem önmagammal, hát a szentírás nem csupa ellentmondás? Az egyik oldalon az áll: Ne ölj, a másik oldalon a bosszúálló Jehova maga tesz tönkre ártatlan törzseket. Vagy milyen óriási különbségek vannak János evangéliuma és a négy szinoptikus evangélium között.

JÁNOS ANYJA Ez mind természetes, fiacskám. Hiszen a bibliát is csak emberek írták. Most a hitről van szó, mely nemesebbé és alázatosabbá teszi a lelket, istenhívésről. Istenről, akinek lenni kell, különben érthetetlen lenne a világ, az élet, a kezdet, a vég.

JÁNOS Ebben az Istenben én is hiszek, ha mindjárt más nevet is adok neki. Végző ok, örök emberi forrás, természet – ahogy tetszik! De arra a sárga szakállú öregúrra, aki a templomban üldögél kék golyóbisok felett, s akinek gyertyát gyűjtanak, arra nincs szükségem. Egész jól megvagyok nélküle is.

JÁNOS ANYJA *(fejcsóválva)* János, János! Mennyi cinizmus van benned, és mennyi pogányság! Úgy látszik, nagyon erősnek érzed magad.

JÁNOS Igen, erősnek érzem magam. Izmaidam készek a harcra, agyamban cikáznak a tervek és a gondolatok. Szembe akarok nézni az étellel, mert érzem, hogy diadalmaskodni fogok felette. Nem félek semmitől! Boldog és bátor vagyok.

JÁNOS ANYJA Vigyázz, fiam, könnyen elbukhatsz, könnyen letiporhatnak. És ha gyenge, vagy kicsiny leszel, akkor jó lenne a hit, az Istenben bízás, meg a zagvaságnak tartott biblia, amelynek szavai úgy hűsítik a lelki fájdalmat, mint csodatevő kenőcs a sajgó seb lüktetését. *(Hízeltő rábeszéléssel)* Most még erősnek érzed magad, de lesz idő, mikor erőtlen leszel, öreg leszel, s talán csúnya gondok látogatnak el hozzád – milyen jólesne akkor a hit, mennyi vigasztalást hozna az a tudat, hogy Isten van felettünk,

akiben összpontosul az igazság és a jóság. És látod, fiacskám, a hit rózsáit nem lehet akkor elültetni, amikor igazán szükség lenne rájuk, mikor lelked tarlott és sivár lesz, mint őszi rekettyés. Akkor már késő. De ha most magadba fogadod a magot, akkor szép puha virágos kertben sétálhatsz elhagyott fáradt napjaidban. Fiam, kérlek téged, higgyél egy magasabb hatalomban, és ne csak önmagadban. Higgyél Istenben, a mindenhatóban, az igazságosban, a könyörületesen, a vigasztalóban.

JÁNOS *(tétován)* A hitet a szükség teremti, a belső szükség, s jól mondd, hogy a hit a gyengék, a fáradtak menedéke. Én erősnek érzem magam, és úgy szeretném, jó anyám, ha te is hinnél az erőmben, a tehetségemben, az akaratomban. Nekem nincs szükségem vigasztalóra és hűs kenőcsökre. Nekem harcra van szükségem. És ezért kérlek téged, higgyél bennem, higgyél az erőmben. Én szeretlek téged, anyácskám, és nem akarok fájdalmat okozni neked. Én hírt és dicsőséget akarok hozni neked, győzelmet, diadalt. De engedd, hogy magam válasszam meg az utam. Bízzál bennem, jó anyám. Szeressél, és bízzál bennem.

JÁNOS ANYJA *(kissé meginog)* Fiam, drága fiam! Én bízom benned, én szeretlek téged, de féltelek, nagyon féltelek, hogy bajod történik. Te új csapásokon akarsz menni, ki tudja, nem tévedsz-e el az élet zürös rengetegében? Te mégiscsak egyedül vagy. Féltelek, hátha elbuksz, és nem lesz, aki felemeljen – ahogy a próféta mondja. Nagyon szeretlek, fiam, és éppen ezért nagyon féltelek. Hátha elvesztelek, és hátha te is elveszted magadat.

JÁNOS *(hízelgősen átkarolja anyját)* Biztos az a csúnya tanár ijesztett meg. *(Nevet)* A vén bagoly! Mert nem történik minden az ő tanterve szerint. Meg van sértve az öreg, hogy kicsit túlszárnyaltam a bölcsességét. Ne hallgass rá. Meglátod, hogy kitűnően teszem le a vizsgát az ő segítsége nélkül. *(Az anya kissé derültebb lesz)* Igen, minden kötelességemnek eleget fogok tenni, de neked be kell látnod, anyuskám, hogy én nem születtem arra, hogy csendes, kitaposott utakon járjak, hogy elfogadjak és utánozzak minden kicsiséget, amit a tegnap emberei csináltak. Én előre és felfelé akarok törni, ki tudja, talán épp tőled örökölttem ezt a törekvésemet, de ez buzog, ez forr bennem, feszíti a mellemet, és acélozza, csiklandozza az izmimat. Te arra szültél engem,

anyám, hogy ellendüljek a lapos földtől, a szürke egyhangúságtól, engedjél hát utamra. Ne félsél! Bízzál bennem!

JÁNOS ANYJA *(átöleli fiát, könnyes hangon)* Fiam! Egyetlenem!

JÁNOS *(kiszáratva gyengéden kiszabadítja magát anyja öleléséből)* De most mennem kell, anyám, estére hazajövök. *(Már siet is ki, és ahogy a függönyrés feltárul, láthatóvá válik, amint a két árnyék lassan követi a siető Jánost)*

JÁNOS ANYJA *(egyedül marad a színen, és kitért karokkal kiáltja)* János! János!

VI.

(János és társai. Egyik a jó barátja, másik az ellensége. Három lány. Az egyik a középben hintázik, a többiek heverésznek)

A JÓ BARÁT No, halljuk azt a verset!

LÁNYOK Igen, halljuk, halljuk!

JÁNOS Mít érdekel az benneteket! Ti úgysem tudtok engem megérteni!

LÁNYOK De igen! De igen!

I. LÁNY *(aki hintán ül)* A női lelkék érzékenyek, János, és finomult érzésük pótolja a hiányos értelmet.

A JÓ BARÁT Olvasd már fel, János, ne keresd magad. Ha nem értjük, legfeljebb szégyellni fogjuk magunkat, de azért nem vonjuk kétségbe a te tehetségedet.

JÁNOS *(zsebéből papírlapot vesz elő)* Hát jó. Hallgassátok áhítattal. *(Olvas szavalva, őszinte tüzzel)*

Nem vagyok balga Ikarosz.
Montgolfier-kra mosollyal gondolok,
de repülni akarok, és
repülni fogok
a Napba!

A Nap fia vagyok én, és
nem a földé.
A magasban van fészke és hazám,

a tiszta, hűs magasban,
ahol szelek járnak és nagy gondolatok,
sasok repülnek, sugarak szikráznak,
és éjjel üstökösök rakétáznak.
Ott van Hazám és Helyem,
és nőnek a szárnyaim,
hahó!

útra kelek!

Megyek a magasba, a fénybe, a tiszta éterbe,
és lerázok magamról minden porszemet,
érezem a szárnyam pelyheit,
mint nőnek kemény tollakká,
és szállok a fénybe, emberek!

A szürke tömeg alattam marad, s
a mocsár faunájából felkiált:

„Ne eresszétek, ő közénk való!
miért menekül ő sártól, lapálytól,
mikor az ő sorsa is kicsinyes
marakodás!”

De én csak röpködök, sivít a levegő,
és nem hallani a békakuruttyolást.

Előre a napba, igazi életembe
tisztán és boldogan,
mint kiszabadult madár.

Felhőkre hajtom fejem, ha elfáradok,
és csillagokkal szeretkezem éjszaka,
mert én a fény fia vagyok,
a magasságé,
a Napé!

Leborulnak a törpe kaldeusok,
és horoszkóppal ámulják merész utamat,
én pedig megbocsátok
minden kis varangynak,
és ujjaimról tiszta fényt csorgatok le
a maszatos, marakodós,
sötét sárgolyóra.

(Kis csend, János zsebre gyűri a papirost)

JÁNOS ELLENSÉGE Mi az, vége van már?

LÁNYOK Gyönyörű, nagyszerű!

I. LÁNY Egészen magával ragadott!

JÁNOS BARÁTJA Ady óta nem írtak ilyesmit!

JÁNOS Bánom, hogy felolvastam. Tudom, hogy félreismertek, azt hiszitek, hogy büszke vagyok, és gőgösen duzzad bennem az önbizalom.

LÁNYOK De nem! Szó sincs róla!

JÁNOS Pedig higgyétek el, hogy énnekem le kell írni ezeket a sorokat. Nem a hiúság, nem a dölyf űz, hanem a belső szükség, a belső hit. Én buzgóan, feszítően így érzem, s ezért le kell írnom.

JÁNOS BARÁTJA De hiszen senki sem kételkedik az őszinteségedben! Mi hiszünk benned, mi bízunk benned, mert mi magunk is érezzük, hogy te más vagy, mint mi. Érezzük, hogy magasra fogsz röpülni, János, és büszkék vagyunk, hogy innen indulsz merész utadra, mint ahogy a kisemberek büszkélkednek, ha elhalad mellettük a király.

I. LÁNY Igen. János, mi megértjük és bámuljuk a maga nagyságát. Meg szeretném csókolni azt a kezét, amely ilyen nagyszerűségeket alkot.

II. LÁNY Bámulom ezt a homlokot, amely mögött annyi nagy gondolat nyüzsg.

III. LÁNY Leghőbb vágyam lenne, ha emlékkönyvembe beírná nevét. Csak a nevét, semmi többet. Megteszi?

JÁNOS Nagyon kedvesek vagytok . . . Szeretlek benneteket, de azért nem maradhatok sokáig köztetek. Mennem kell . . .

I. LÁNY *(negédesen)* Ilyen korán . . .

A JÓ BARÁT Ugyan hová sietsz?

JÁNOS Várnak a könyvek, a tervek, a gondolatok . . .

II. LÁNY Hát nincs több verse?

MIND Igen, igen! Még valamit kérünk!

JÁNOS *(kis habozás után mosolyogva)* Hát jó, ha komolyan örömet okozok vele . . .

MIND Hogyne, halljuk! *(János újabb papírszeletet húz ki zsebéből)*

JÁNOS ELLENSÉGE Bocsáss meg, János, de előbbi versed rám nem hatott úgy, ahogy kellett volna. Én ennek abban látom az okát, hogy te itt lenn állsz, holott sokkal stílusosabb és hatásosabb lenne, ha felállnál valamire, ha valami magaslatról szavalnál

nekünk. Talán Lilike leszállna a hintáról, és János onnan szavalná el a versét. *(Általános helyeslés)*

I. LÁNY *(leugrik a hintáról)* Tessék, tessék!

JÁNOS *(mosolyogva)* Ha éppen úgy gondoljátok . . . *(Feláll a hintára, egyik kezében a papírlapot tartja, a másik kezével a kötélbe kapaszkodik. Kissé inog. Arca örömben és diadalban ég)* Ez egy harcias vers lesz. A címe: Üzenet az életnek.

MIND Halljuk, halljuk!

JÁNOS *(boldog fölénnyel olvassa versét)*

Nyissál fel kaput és minden ajtót,
a lépcsőkre szőnyeget hintsél,
a király jön hozzád, királyné,
fogadjad illő tisztelettel!
A király parancsolni fog neked,
a király bátor és erős,
a király büszke, és tudja erejét –
királyné, hajtsd le fejed, és boruljál térdre . . .

(János ellensége lassan alattomosan János mögé kerül, s mikor János eddig ért el versében, gorombán meglöki, úgy hogy János hirtelen leesik a hintáról, és előrebukik. Pár pillanatig dermedt csend, majd a többiek Jánoshoz sietnek, és felemelik)

JÁNOS *(feltápáskodva nyersen rárivall ellenségére)* Mi volt ez?

JÁNOS ELLENSÉGE *(nyugodt, gúnyos mosollyal szemébe néz)* Tréfa.

JÁNOS *(izgatottan)* Úgy! Hát te azt hiszed, hogy velem tréfálni lehet? Minek hiszel te engem?

JÁNOS ELLENSÉGE *(hetykén közelebb lép)* Hincegő, zavart fejű fickónak! Ellenszenves futóbolond vagy, beképzelt majom!

JÁNOS *(reszketve)* Sajnálak és utállak, mert gonosz vagy és ostoba vagy. Görény vagy, aki büzével tud csak támadni és védekezni.

JÁNOS ELLENSÉGE *(harciasan egészen Jánoshoz lép)* Mit mondtál? Úgy a földhöz váglak, hogy nem kelsz fel többet. Engem akarsz te sértegetni?! Te hobbölygős majom! *(Átkapja nyakát, János eltántorog. Birkózás)*

JÁNOS BARÁTJA Az istenért, mit csináltok? Csak nem fogtok verekedni?

LÁNYOK *(sivítanak)* Jaj, mi lesz itt?!

II. LÁNY Jesszusom, ezek még megölik egymást! *(A verekedés vadul folyik)*

III. LÁNY Én nem tudom nézni az ilyesmit! *(Elszalad)*

I. LÁNY János, ne hagyja magát! *(A verekedők a földre esnek. János kerül le, az ellenség diadalmasan térdei János mellén. János már alig védekezik)*

JÁNOS *(elfúlón)* Segítség!

I., II. LÁNY *(kiszaladnak)* Segítség! Segítség! Hívni kell valakit.

JÁNOS BARÁTJA *(megfogja az ellenség vállát és kezét)* Ne bántsд többet, kérlek, ne bántsд. Nem látod, hogy elájult, szegény.

JÁNOS ELLENSÉGE Az előbb még nagyon hetykén szavalta, hogy milyen erős és milyen nagy fiú.

JÁNOS BARÁTJA De hiszen nem bántott téged, egy szóval se vétett ellened. Mit akarsz vele?

JÁNOS ELLENSÉGE Hagyjál békén! Ez a kettőnk ügye. Ha sokat kiabálsz, téged is ideteperlek. *(Fojtogatni kezdi Jánost, aki hő-rögve jajgat)*

JÁNOS BARÁTJA *(vissza akarja rántani az ellenséget, de az egy hirtelen mozdulattal mellbe vágja, úgy, hogy eltántorodik)*

JÁNOS ELLENSÉGE Hagyj békén! Most leszámolok evvel a sértegetős félbolonddal! Megfojtom.

JÁNOS BARÁTJA *(tétován futkos)* Segítség! Embert ölnek! Embert ölnek! *(Kiszalad)*

JÁNOS ELLENSÉGE *(kéjelegve, vigyorogva)* Hát most repülj, repülj a nap felé, te sas . . . *(Állandóan fojtogatja)* Persze, mi vagyunk a varangyok a mocsárban, és te a sas, ki a nap felé repülsz . . . Hát mért nem röpülsz, ha nem vagy idevaló?

JÁNOS *(hő-rögve)* Jaj . . . élet . . . segítség . . .

(A két árnyék most előrelép, és hirtelen rövid mozdulatokkal letépi az ellenséget Jánosról, és föléje hajolnak)

I. ÁRNYÉK Megsérültél? Fáj valamid?

II. ÁRNYÉK Nem kapsz levegőt?

JÁNOS ELLENSÉGE *(gorombán)* Mit akarnak itt az urak?! Ki hívta magukat ide? Ez a mi kettőnk ügye, nem kell nekünk idegen igazságszolgáltatás!

I. ÁRNYÉK Te nem az igazság felé törekedtél, téged az irigység hajtott.

II. ÁRNYÉK Senkinek sem szabad az életére törni, mert ha később beláttad tévedésed, az életet már nem tudod visszaadni. A csúnya, a heves indulatok sokszor balgaságra vezetnek. Menj csak tovább, majd elmúlik a haragod!

JÁNOS ELLENSÉGE *(lassan elcammog, de arca haragos, tekintete vad marad. Ökölbe szorított kezét felemeli és úgy távozik)*

JÁNOS *(lassan feltápáskodik az árnyékok segítségével)* Olyan gyenge voltam, olyan tehetetlen . . . és olyan nevetséges . . . *(Leül, lehajja fejét)*

I. ÁRNYÉK Elbízta magát! Sebesen és boldogan szaladtál, és elbotlottál az első gáncsban.

JÁNOS *(sírva)* Úgy szégyeltem magam.

II. ÁRNYÉK A csalódást nem kell szégyellni.

JÁNOS Még most is olyan erőtlennek érzem magam. Mintha itt *(Mellére mutat)* összeomlott volna valami. A hitem, az akarásom.

I. ÁRNYÉK Sebaj, azért továbbmegyünk. A lámpás újra fellobog, és tovább barangol az éjszakában.

VII.

(János és édesanyja)

JÁNOS ANYJA Csak vigyázzál magadra, édes fiam. Te okos vagy, én bízom is benned, mégis kénytelen vagyok figyelmeztetni téged az emberek rosszaságára, amelyet te talán még alig ismersz.

JÁNOS Ó, tudom, jó anyám. Én senkiben sem bízom, csak magamban.

JÁNOS ANYJA A nagyvárosban több az ember, és több a rossz ember. A nagyvárosban sok a bűn, és sok a betegség. Vigyázzál, fiam.

JÁNOS Vigyázok, anyácskám, és mindig rád gondolok.

JÁNOS ANYJA *(szemét töröli)* Igen, igen, gondolj rám, hisz én is mindig veled leszek. Mindig . . .

JÁNOS *(kissé elérzékenyülten)* Anyám!

JÁNOS ANYJA *(fátyolos hangon)* Olyan furcsa és olyan fájdalmas lesz nélküled . . . Üres lesz a ház, csendes az este, a reggel, az eleven életnek semmi nyoma sem lesz nálunk. Hogyan is fogom megszokni? Nem csókolhatlak, nem becézhetlek, nem szidhatlak, te csúnya, rossz fiú. Olyan egyedül leszek, és olyan szomorúan öreg. Nem lesz senkim.

JÁNOS A válás fáj, anyám, de mit csináljunk! Sorsom és utam a nagyvárosba vezet új tudományok és új emberek közé. Az ember tökéletesedni akar, az ember felfelé törekszik . . .

JÁNOS ANYJA Igen, igazad van, a könnyeim nem azért hullanak, hogy marasztaljanak. Menjél, fiam. Bármily nehezemre is esik, én küldelek az új élet felé. Majd csak egyedül leszek, majd csak megleszek, de fáj arra gondolnom, hogy te is egyedül leszel a nagyváros ármánya és közönye között. Hátba bajod lesz, és szükséged lenne rám. Tudom, hogy te sok mindent magadba fojtasz, de most arra kérlek, frjál és panaszkodjál, ha valami baj vagy fájdalom szakad rád. Ígérd meg, fiam!

JÁNOS Ígérem, jó anyám. A szavaid nagyon jólesnek. Most érzem csak, hogy gyermek vagyok, hogy anyám van. Most, hogy önálló életet kell élnem, és édesanyám nem lesz mellettem. Igen, ez így van rendjén, de ennek a megismerése mégiscsak fájdalmas dolog . . . *(Kissé vidámban)* De hisz mi nem veszítjük el egymást, anyuskám! Miért szomorkodjunk hát? Én frok, és őszintén beszámolok mindenről, mihelyt tehetem, eljövök hozzád, ha ünnep jó, vagy ha nagyon fog fájni az egyedüllét. De kérlek téged, te is frj, frj meg mindent, mi történik itthon, a kertben, a szomszédságban, mit csinál Cirmos, a bölcs fejű kandúr, meg hogy a Bundás jól őrzi-e a házat? Mi el se válunk, jó anyám!

JÁNOS ANYJA Isten vezéreljen, fiam. Vigyázz magadra! *(Átölelik egymást)*

JÁNOS A viszontlátásra, anyácskám. *(Vonatfülty, János táskával a kezében lassan el. Az anya integet. Pár pillanatig sötétség van a színen, s mire ismét világosság gyűl, az anya már nincs ott, csak János áll még mindig tétován a középén)*

JÁNOS *(körülnéz, habozik, már szinte vissza akar fordulni. A két árnyék megjelenik, és János sietve, suttogva, boldogan beszél hozzájuk)* Csakhogy itt vagytok! Már azt hittem, hogy cserbenhagy-

tok! Pedig most . . . valahogy szükségem van rátok, a segítségetekre, a titokzatosságokra . . . Olyan furcsán érzem magam . . . egyedül és gyengén . . . Igen, ti most mosolyogtok, mert nemrég még büszkén vertem a mellemet, hogy erős vagyok, hogy senkitől sem félek. Nem mondhatom, hogy most félnék valamitől, de hittem megingott, bizakodásom ellanyhult . . . Úgy szeretnék visszamenni a zöld ifjúságba, a csempe diákévekbe, a szülői házba, vidám, jámbor karácsonyok közé, a nagy kertbe, ahol bújócskát játszottunk . . . Eresszetek! Vissza akarok menni!

I. ÁRNYÉK *(visszatartja)* Nem lehet, fiam. Te hiába fordulsz vissza, az idő, az csak előre megy. A folyó vize tovahömpölyög, a múlt habja és szirmai már messze úsznak, és már mélyen lemerültek a feledésbe. Előre kell menned, ez a sorsod és kötelességed. *(Újabb vonatfütty)*

JÁNOS Milyen szomorú is ez!

II. ÁRNYÉK Siessünk, a vonat nem vár senkire! *(Az árnyékok közrefogják Jánost, és mindhárman sietős lépésekkel el)*

VIII.

(János és az első nő)

JÁNOS *(a kerevet szélén ül a nő lábánál. Térdére könyököl, és tenyerébe ejti fejét)*

A NŐ *(lustán, tunyán fekszik a kereveten)* Na, mi az? Mi lelt? Megint rosszkedvű vagy? *(Szünet)* Hát jó, nekem így is jó. Alszom egyet, még kiderül a pofád.

JÁNOS *(feláll, megigazítja ruházatát, menni készül)*

A NŐ Mi az? Te már mégy? És mi lesz az ebéddel meg a színházzal ma este?

JÁNOS Utállak! Nem tudok tovább veled lenni. Eressz az utamra.

A NŐ Énmiattam mehetsz ahová akarsz, de tudom, hogy holnap megint itt leszel, és bocsánatért könyörögsz, mint engedetlen kis-kutya, ha megéhezik.

JÁNOS Igen, be kell látnom következtelenségemet és gyengeségemet. Néha megkívánlak, és akkor ostobaságot csinálok, mint a részeg ember. Szégyellem magam miatta. *(A nő nevet)* Ó, hogy utálok nevetésedet, hogy utálok ezt a lealázó helyzetet, ezt az

örökös visszazökkenést. Felfelé törekszem, igen, én felfelé akarok menni, és te mindig visszarántasz, lerántasz magaddal a fertőbe, a meleg, maszatos laposságba. Ó . . .

A NŐ *(nevet)* Te egész viccesen beszélsz máma!

JÁNOS Milyen rút és milyen üres a ti lelketek! Szétfolytok a helyeségben, az ostobaságban! Egyedüli gondotok és gondolatotok az, hogy a férfit magatokhoz rántsátok. Pangó, poshadt agyvelővel feküdtök a parton, és kidobjátok a horgot; tudjátok, bizonyosak vagytok benne, hogy a hal megéhezik, és egyszer mégiscsak bekapja a csalétket. Nektek nem sürgős a dolog, bizonyosak vagytok a férfi fellobbanó ösztönében, tudjátok, hogy a végén mégiscsak kelletek, és ezért mindig eléritek azt, amit akartatok. És igazatok van. Ez a legborzasztóbb: igazatok van!

A NŐ *(neveve)* Hát akkor mért szavalsz olyan sokat?

JÁNOS Ti jól tudjátok, hogy barommá válik a lángész is előttemek, hogy eljön az óra, amikor a legmagasabb, legnagyobb agyvelő is lábaitok elé hull. Ezért buta góg dagasztja hústokat. Egész szellemi életetek abban merül ki, hogy hogyan fogjátok meg és tartásátok meg a férfit, hogyan csináljátok belőle tökéletes rabszolgát. Más gondolat nincs a fejetekben. Üresek vagytok mindnyájan. Utállak benneteket!

A NŐ *(állandóan nevet)* Mondhatom, érdekes, nagyon érdekes.

JÁNOS A férfit úzi a harc, a nagy eszme, a férfi építeni, alkotni akar, a férfi magas tornyot akar építeni, de a nő megakadályozza őt alkotó és magasba törő munkájában. A nő életének egyedüli célja, hogy magához idomítsa vagy pórázon tartsa a férfit, mint egy ebet. És az ő kicsinyes ravasz érdekei miatt nem éri el a férfi a nagy eredményt, és nem építi fel az egekbe törő tornyot. Ti mindig visszarántjátok az építeni akaró férfit, mert irigyek vagytok a nagy, szent eszmékre, mint valamilyen vetélytársnőre. A nő élete csupa csalás és ravaszkodás!

A NŐ Egy órával előbb még szerelmes verseket szavaltál mindenféle nagy költőktől! Te is úgy forogsz, mint a szélkakas.

JÁNOS Igen, mindig voltak és vannak Kirkék, akik disznóvá varázsolják az Odüsszeuszokat. Ez szomorú . . . Mi nem vagyunk a magunk urai, mi rabszolgák vagyunk, de úrnőink fejében nincsen agyvelő. *(Elkeseredetten)* Ha ti nem lennétek, ki tudja, hol lennék

én most! De te mindig visszarántasz, mint sólymot, kinek lábára zsineteket kötöttek! Átkozott legyen a neved!

A NŐ Na, csak ne oly hevesen. Holnap vagy holnapután megint itt leszel, összecsókolsz, és tökéletesnek talárod a lábaimat. De ha így beszélsz, be sem eresztelek többé! Találok ilyen hóbortos szeretőt még. *(Felül)* Sőt, ha tudni akarod: van is. Igen, igen, megcsallak, ha lehet, mindennap megcsallak, mert unlak már, te futóbolond!

JÁNOS Mit bánom én! Fel vagyok már vértézve a te parázna ármányod ellen. De akaratom szilárd, és éleslátásomat nem homályosítja el többé az érzékiség. Erős vagyok, tisztán látom a dolgokat. Én már nem is utállak úgy, mert nagyon messze vagy most tőlem. *(Indul)*

A NŐ *(feláll)* Hát nem is búcsúzol? Egy csókot legalább. Ez illik. Hiszen elég sokáig voltunk jó barátok. *(Lassan, alattomosan közeledik)*

JÁNOS *(arca megszelídül, majd a vágy tikkadt fényei csillognak szemében)* Tulajdonképpen . . . én nem is haragszom rád, de a társadalmi helyzet fonáksága . . . hiszen megérted? *(A nő már egészen közel van, s egy küssé hozzá dörzsölgdik)*

A NŐ *(fojtott csákkal)* János!

(Ekkor előlép a két árnyék)

I. ÁRNYÉK Gyerünk tovább! Már várnak rád!

JÁNOS *(ismét komoly és kemény lesz az arca)* Igen, mennem kell. Köszönöm, hogy értem jöttetek.

(Mindhárman sietve el)

IX.

(Forradalmárok. Az asztal körül ülnek, melyen kis lámpás áll, különben sötétség)

I. FORRADALMÁR Eddig még semmit sem tudunk, a rendőrség még nem is sejti, honnan indult ki a mozgalom.

II. FORRADALMÁR Én nem vagyok bizonyos benne. Az állam hatalmas és csápja mindenütt ott van.

- I. FORRADALMÁR De a rend már bomladozik, az államszervezet már széthullóban van. A tömegek forradalmasftva vannak. Minden erőszak csak a javunkat szolgálja.
- III. FORRADALMÁR Holnap az összes munkás sztrájkba lép.
- IV. FORRADALMÁR A kormány nem bízik a katonaságban, eszméink mindenütt elterjedtek, a hadseregben is. Agitációnknak megvolt a hatása.
- I. FORRADALMÁR Egy-két nap múlva mienk a hatalom. A régi rendszernek pusztulnia kell! Forradalom! Testvéreim, forradalom!
- II. FORRADALMÁR Még nem oly biztos a régi rendszer pusztulása. Úgy tudom, hogy a holnapi sztrájk sem lesz általános.
- III. FORRADALMÁR Rémlátás!
- I. FORRADALMÁR Kishitű vagy!
- II. FORRADALMÁR Nem vagyok kishitű, csakhogy elvakult sem vagyok. A jelek azt mutatják, hogy a tömeg még nem érett meg a forradalomra. Könnyen megeshetik, hogy félúton cserbenhagy. Megijed, mert hite nem elég erős arra, hogy elnyomja múltó féltelmét. Ingatag lesz . . .
- III. FORRADALMÁR Gyáva vagy! Ilyen emberekkel nem lehet együtt dolgozni!
- V. FORRADALMÁR *(beront)* Baj van, testvérek! Az északi telegek munkásai nem hajlandók a csatlakozásra. Némi bérjavítást kaptak, és ezért hűtlenek lettek hozzánk. Agitátoraink, úgy látszik, rosszul dolgoztak.
- I. FORRADALMÁR Szóval, nekik fontosabb a pillanatnyi haszon, mint a nemzedékekre szóló boldogság.
- II. FORRADALMÁR Úgy látszik, fontosabb. Ők a pillanatot nézik.
- III. FORRADALMÁR Nekik többet ér a mai veréb a holnapi tűzoknál. Ez természetes.
- I. FORRADALMÁR Ostobák! Vakok!
- II. FORRADALMÁR A tömegek mindig ostobák és vakok voltak.
- IV. FORRADALMÁR Itt hiányos volt a munkánk. Agitátoraink, úgy látszik, nem végezték el kötelességüket. Én is úgy látom ezek után, hogy népünk még nem érett meg a forradalomra.
- I. FORRADALMÁR Már te is kishitű lettél? Az a pár ezer munkás nem számít, a nagy tömeg mégiscsak mellettünk van. És az eszme diadalmaskodni fog, mert eszménk az igazság felé vezet. Csak egy tűzcsóvát kell eldobni, és lángba borul az egész ország.

- Lesznek talán kezdetben szigetek, melyek ellenállnak a tűznek, de nemsokára azok is lobogni fognak, mert szent eszménk mindent felperzsel és megvilágít. Az igazságnak földöntúli ereje van!
- II. FORRADALMÁR De most nem szabad álmodoznunk, és eszméink igazában gyönyörködnünk. Mi forradalmat csinálunk, és a forradalom az valóság: tűz, vér, fegyver és halál. Nekünk számolnunk kell minden tényezővel, minden eshetőséggel, és nem szabad a hasonlatokban, az igazság erejében bízunk. A valóság most az, hogy az igazság ott van, ahol a hatalom van.
- IV. FORRADALMÁR Mi számoltunk is a valósággal és az eshetőségekkel. De természetesen ezek nem pontos számítások, kis eltolódás mindig lehetséges. Ahogy az északi telepek hűtlenségére nem számítottunk, ugyanúgy nem számíthatunk más javunkra szolgáló cseménnyel sem, mely talán holnap vagy holnapután köszönt be. *(Helyeslés. A bizalom kezd visszatérni)*
- I. FORRADALMÁR Nem szabad csüggednünk minden kellemtelen hír hallatára. Bízunk kell magunkban, hogy mások is bízassanak bennünk. *(Helyeslés)*
- VI. FORRADALMÁR *(beront)* Végünk van! A rendőrség . . . *(Elfullad)*
- II. FORRADALMÁR *(izgatottan)* Megtudta terveinket?
- IV. FORRADALMÁR Nem, de megtudta, hogy innen irányítjuk a forradalmi agitációt.
- III. FORRADALMÁR De hogyan tudhatta meg? Hiszen annyira óvatosak voltunk.
- IV. FORRADALMÁR Azt hiszem, Péter árult el bennünket . . .
- I. FORRADALMÁR Mert nem lett bevélasztva a hetes bizottságba!
- V. FORRADALMÁR Nagyravágyó!
- III. FORRADALMÁR Gazember!
- IV. FORRADALMÁR Ugyanis Félix testvérünk, aki mint tudjátok, a rendőrségen teljesít szolgálatot, arról értesített, hogy a rendőrségen elhatározták, hogy ma éjjel házkutatást fognak tartani.
- I. FORRADALMÁR Itt? Hát biztosan tudják a címet?
- VI. FORRADALMÁR Ezt nem tudom, ezt már nem kémlelte ki Félix testvérünk, hiszen a legnagyobb titokban kezelik az ügyet. De valami címet tudhatnak, mert biztosra mennek.

- III. FORRADALMÁR Akkor meneküljünk mielőbb. A nyomtatványokat szétszjtjuk magunk között . . .
- II. FORRADALMÁR Nem, az nem lesz jó. Legjobb lenne elcégetni őket.
- III. FORRADALMÁR A hamu, a füst, a tűz is áruoló lehet . . .
- I. FORRADALMÁR Az iratokat azonban meg kell menteni. *(Az asztalon levő iratokat csomagolja. Izzalom, sürgés-forgás)*
- V. FORRADALMÁR Most már én is azt hiszem, hogy elhamarkodtuk a dolgot.
- II. FORRADALMÁR Nem voltunk elővigyázatosak és óvatosak. Most végünk lehet . . .
- III. FORRADALMÁR Csitt, valaki jön! *(Dermedt csend)*
- II. FORRADALMÁR A rendórség!
- JÁNOS *(belép)* Mi az, testvérek, mit csináltok?
- I. FORRADALMÁR Menekülünk, elárultak!
- II. FORRADALMÁR Péter árult el . . .
- VI. FORRADALMÁR A rendórség megtudta rejteketeket!
- JÁNOS *(mosolyogva)* Szó sincs róla. A rendórség hibás címeket kapott, hogy eltereljék a figyelmét. Mert lehet, hogy ha a rendórség ösztöne után megy, úgy ránk talált volna, de így ma éjjel más dolga lesz. Péter pedig nem árult el, hanem ő volt az, aki ezeket a hamis címeket a rendórség tudomására juttatta az én megbízásomból.
- I. FORRADALMÁR *(fellelégzik)* Hála istennek! Már én is csüggedni kezdtem!
- II. FORRADALMÁR *(Jánoshoz)* De hallottad-e az északi telep munkásairól szóló hírt?
- JÁNOS Igen, hallottam, hogy kénytelenek voltak színleg behódolni, és nevetségesen csekély béremeléssel megelégedni. De ez csak egy-két napig tarthat, akkor ismét a mieink lesznek, beszüntetik a munkát, és csatlakoznak a forradalomhoz.
- I. FORRADALMÁR Te hozod közénk a hitet és a boldogságot!
- MIND Éljen János!
- JÁNOS Nem szabad csüggednünk, nem szabad magunkat hangulatoktól befolyásolni, testvérek. Az utunk nehéz, göröngyös és veszélyes. Kevesen lépnek erre az útra, mert nem járni kell rajta, hanem kapaszkodni, utunk nem taposott vízszintes sétány, hanem meredek, sziklás hegyi ösvény, amelyre csak bátor és merész

hegymászók merészkednek. Hinnünk kell a nagy eszmében, az igazságban, a győzelemben, testvéreim, de tudnunk kell egyúttal azt is, hogy könnyen megeshetik, hogy már nem érzük meg a győzelmet, hogy elhullunk a harcban, de cvvel is használtunk ügyünknek, mert járhatóbbá tesszük az utat azok számára, akik utánunk jönnek. És avval is számolnunk kell, testvéreim, hogy az emberiség, amelynek érdekében harcolunk, amelyért tudásunkat meg életünket visszük a szent ügy oltárára, hálátlan lesz irántunk, kételkedni fog önzetlenségünkben, és kételkedni fog az eszmének életrevalóságában. Lehet, hogy szembe is fordul velünk, hiszen tudjuk, hogy a tömegeknek teljesen sajátos és szeszélyes a lelkülete, mindez azonban ne riasszon el bennünket, mi nem a tömegekkel harcolunk, hanem a tömegekért. Ők nem láthatják a nagy célt és a nagy eszmét, s ezért azoknak kell czekért küzdeniük, akik látják és hisznek bennük. A tömegekre nem számíthatunk, a tömegek megbízhatatlan segítőársak, mert sötétségben és vakságban élnek, ahová sorsuk kényszeríti őket. Mi fel akarjuk szabadítani őket, le akarjuk rombolni az osztályellentéteket, meg akarjuk teremteni a szabadságot és az egyenlőséget. Az igazságot akarjuk, testvéreim, azt a nagy, örök igazságot, melyet csak megközelíteni lehet, de elérni nem. Az eszme, az igazság utáni titokzatos, tiszta vágy űz bennünket, és önt erőt izmainkba és agyvelőnkbe. Ne hagyjuk, hogy a harc apró balsikerei elhomályosítsák a távolban tündöklő csillagot, érezzük mindig, hogy az emberiség kiválasztottjai közé tartozunk, akiknek megadatott a látás, és akiknek kötelessége a harc. Előre testvéreim, a harcba!

(Éljenzés. A szln elsötétül, de a zaj állandóan fokozódik, kiáltások, jajgatások, fegyverropogások sűrűsödnek és sivítanak a sötétségben.

Majd lassanként ismét világos lesz, és ekkor egy barikád dereng elő. Lángok, füst, vörös fény. Egypáran fenn seküsznek, és puskájukat pufogatják, vannak, akik kézigránátokat hajigálnak a túlsó oldalra. Az előtérben síró asszonyok. Zúrzavar)

V. FORRADALMÁR *(a barikád tetején)* Úgy látom, újabb erőt kaptak. Hamar a gépfegyvert ide! *(Ketten beállítják a gépfegyvert, mely kattogni kezd)*

I. FORRADALMÁR *(a fegyveres emberekhez)* Csak semmi csüggedés, testvéreim, néhány óra kérdése és az északi telepek munkásai hátba támadják a kormánycsapatokat.

EGY EMBER Azt mondják, azok nem csatlakoznak a forradalomhoz.

I. FORRADALMÁR Mesebeszéd! Ellenségünk az, aki czecket a hazugságokat terjeszti.

EGY EMBER Én csak azt mondom, amit hallottam.

JÁNOS *(balról jön, sietni akar, de a két árnyék visszatartja. Állandóan az előtérben mozognak)* Engedjete! Engedjete! Nekem itt a helyem!

I. ÁRNYÉK Az életteddel játszol! Ne légy ostoba!

JÁNOS Nem akarok gyáva lenni! Nekem most itt a helyem, engedjete!

II. ÁRNYÉK Órültség a terved. Az életedre még szükség van. Nem áldozhatod magad fel mint közkatona.

(A barikádokon megsebesül egy ember. Jajgatás. Lehozzák, a feje vérzik. Az asszonyok sopánkodva, sírdogálva kötözik be)

JÁNOS Engedjete!

I. ÁRNYÉK Csillapodj, János! Majd elvezetünk másfelé, ahol biztonságban vagy!

JÁNOS Nem, nem! Itt maradok, és harcolni akarok! *(A barikádon ismét lefordul valaki. Lehozzák. Zaj. Állandó fegyverropogás és füst)*

V. FORRADALMÁR *(a lehozott embert nézi)* Na, ez a testvér már befejezte. Meghalt a szent ügyért. *(Asszonyok sírnak)*

I. FORRADALMÁR *(fönn a barikádon)* Csak semmi csüggedés, testvéreim. A rendőrség mindjárt visszavonul. Úgy látszik, hátulról is kezdődik a támadás.

III. FORRADALMÁR *(a barikádon)* Még csak néhány perc, és győz a forradalom.

V. FORRADALMÁR Éljen a forradalom! *(Zaj)*

I. FORRADALMÁR *(visszanéz, ekkor veszi csak észre Jánost)* De mi az, János, hát te itt vagy és nem jössz közénk?

JÁNOS: *(kiszakítja magát az árnyékok közül, és mohón rohan fel a barikádra. Ordítva)* Itt vagyok, testvérek, itt vagyok! Eljöttem

közétek, hogy kivegyem részemet a harcban, a veszélyben, a győzelemben! Testvérek, ne felejtsetek el, hogy a boldog jövőért küzdünk. Egy új világrendért! Az igazság országáért! Fegyvert adjatok! *(Egy gránátot dob el merész magas ívben)* Éljen a forradalom!

(A harci zaj megélenkül. Kiáltások. Puskaropogások. A harcolók lelkesebbek. Az asszonyok lenn térdén állva imádkoznak)

V. FORRADALMÁR Éljen a fo . . . *(Hirtelen hátrabukik, és életelenül terül el. Elviszik. Egy lány jajgatva utána)*

JÁNOS *(Csendesen)* Az eszme halottja ő, az igazság halottja.

II. FORRADALMÁR *(Jánoshoz)* Te ilyennek képzelted az igazság útját, testvér? Ilyen véresnek és ennyi hullával szegélyezettnek?

JÁNOS Nem, testvér. Nem ilyennek hittem a harcot, de most már nem lehet visszafordulni. *(Erélyesebben)* Félúton nem állunk meg! Előre kell mennünk, mert csak előre mehetünk, más út nincs számunkra. Vagy elhullunk, vagy győz az eszme, de vissza nem fordulunk. *(Felmegy a barikádra, puskát vesz kezébe)* Rajta, testvérek!

III. FORRADALMÁR A kormánycsapatok erősítést kaptak. Ott, látod, ott jobbra újabb katonaság!

I. FORRADALMÁR Húznunk kell az időt, az északi munkásság minden percben hátba támadhatja őket.

JÁNOS Kitartás, testvérek! *(Heves tüzelés)*

I. FORRADALMÁR Jaj! Azt hiszem, golyót kaptam! *(Letántorog)*

II. FORRADALMÁR Úgy jönnek a kormánycsapatok, mintha a földből nőnének ki. Ott, ni, ott újabb csoportok. *(Tüzelés. Kiáltások, asszonyosírás)*

JÁNOS Az eszme, testvérek, az eszme!

III. FORRADALMÁR Éljen a forradalom!

JÁNOS Az eszme győz, ha mi itt pusztulunk is! Jaj! *(Eltántorodik, a két árnyék mellette terem, s levezeti a barikádról, ahol már oly nagy az ijedt zürzavar, hogy észre sem veszik a távozását)*

I. ÁRNYÉK *(Jánoshoz)* Hol fáj?

II. ÁRNYÉK Megsebesültél? Golyó ért?

JÁNOS Azt hiszem . . . Kissé fáj itt a vállam. *(Jobb vállára mutat)*

I. ÁRNYÉK Gyerünk! *(Indulni készül)*

JÁNOS Még ne! Hátha még szükség lehet rám.

II. FORRADALMÁR *(kétségbeesetten sikoltva)* Végünk van! Elvesztünk!

(Robbanásszerű zaj. Sokan lefordulnak a barikádról. Recsegés. Füst. Sikolyok. Segítség)

EGY HANG *(mindent túlsüvít)* Meghalt az eszme!

X.

(A főnök és János. A főnök íróasztala balra áll, Jánosé hátul a középben. A főnök asztalánál ül, iratokat néz át. János pedig előtte áll, ugyancsak iratokkal a kezében)

A FŐNÖK Ez a levél hibásan és zavarosan van megfogalmazva.

Őn, úgy látszik, nem tanult kereskedelmi levelezést. Tessék az egészet átfütni. *(Visszaadja Jánosnak a levelet. Új iratot vesz elő)*

S ez meg mi? Egyszer egyes szám, egyszer többes szám. Hisz ön még a nyelvet sem használja helyesen. Mi volt az ön anyanyelve?

JÁNOS *(tétován)* Az angol.

A FŐNÖK Lehetetlen! Ilyen hibákat csinálni! *(Javít, majd az írást visszaadja Jánosnak)* Ha nem tekinteném szorgalmát és rokonszenves megjelenését, már régen elcsaptam volna. Önnek nincs sok érzéke az üzlethez.

JÁNOS Ezt magam is belátom, főnök uram.

A FŐNÖK Hát akkor csak próbálja igyekezettel pótolni hibáit, mert különben nem használhatom. *(El)*

JÁNOS *(lassan, szomorúan leül az íróasztalhoz. Ekkor lép be János jó barátja. Ő is megöregedett, már elhagyta a negyvenet. János alig néz fel írásaiból, csak úgy kérdi)* Mi tetszik?

A JÓ BARÁT *(sokáig nézi Jánost, majd hirtelen)* János!

JÁNOS *(felugrik, megöleli a barátját)* Drága, drága barátom! *(Hal-kabban, titokzatosabban)* Az istenért, el ne árulj! Más néven vagyok itt, senki sem tudja, ki voltam, és honnan jöttem. Ne árulj el, különben elvesztem.

A JÓ BARÁT Ugyan, János, hát ilyenek ismersz engem? De hogy vagy? Hogy megy a sorod? *(Leülnek)*

JÁNOS *(legyinti)* Eh, élek valahogy . . . Úgy látszik, kell élni, hogy én még mindig élek, dolgozgatok, de utálok a munkámat. És még mindig bízom abban, hogy szebb lesz. Ostobaság! *(Más hangon)* De hogyan kerülsz te ide, ebbe a messze idegenbe? Mi vett errefelé?

A JÓ BARÁT Csak az utazási kedv. Jární idegen országokat, és megismerni idegen népeket. Ez az a szenvedély, amit az ember sohasem unhat meg.

JÁNOS *(mohón)* Te hazuról jössz?

A JÓ BARÁT Igen.

JÁNOS Akkor beszélj, mesélj, drága barátom. Végtelenül szomjas vagyok a hazai hírekre. Már több mint fél éve nem kaptam hírt hazuról, akkor is utoljára jó anyámtól. De tudod, ez a levelezés nagy titokban megy, nehogy megtudják rejtekhelyemet, és ezért nagyon hosszadalmas és körülményes. Olyan jó, hogy itt vagy, hogy egy kis hazai szagot hoztál magaddal, most legalább részletesen beszámolsz mindarról, ami otthon történt. Először is anyámról beszélj. Hogy van? Nem betegeskedik?

A JÓ BARÁT Anyád nagyon nagybeteg volt . . . Már két hónapja is van . . .

JÁNOS *(türelmetlenül)* Na és . . . Mondd tovább!

A JÓ BARÁT *(kissé félrefordul)* Nincs tovább . . .

JÁNOS Szóval . . . szóval meg . . . *(Az ajkán fagy a szó. A jó barát bólint, János hangtalanul lehull az asztalra, és zokogni kezd)*

A JÓ BARÁT *(csendesesen)* Nagybeteg volt. Hetekig lázas volt, szegény. Sokat emlegetett téged, mindig várt, egyre várt . . . Minden ajtónyílásra felrebbent, ha a szél megrörentette az ablakot, azt hitte, te jössz . . .

JÁNOS Szegény anyám! Most már ő is itt hagyott. De vajon nem én hagytam-e el őt? Már húsz, nem már huszonkét éve, hogy nem láttam. *(Tompán)*

A JÓ BARÁT Nagyon szeretett téged, hiszen te voltál mindene. Senkije se volt rajtad kívül. És most már bevallhatom, hogy nem az utazási vágy űzött ide, s nem a véletlen hozott bennünket össze, hanem ő küldött. Lelkemre kötötte, hogy keresselek fel, hogy vigyem el neked azokat az apróságokat és emlékeket, me-

lyeket ő gondosan őrzött. *(Kinyitja kezításkáját, és apró csomagokat szed ki belőle)* Itt egy nyaklánc kis éremmel.

JÁNOS *(szomorú mosollyal)* Az első levágott hajtincs van benne. **A JÓ BARÁT** Itt van egy csomag fénykép gyermekéveidből, itt, ebben a kötegben levelek vannak. Itt vannak első költeményeid, amelyeket diákkorodban írtál.

JÁNOS Ó, milyen régi illatok, hogy sóhajt a múlt, hogy illatozik, mint őszi erdő! *(Kezébe veszi, ajkához emeli az emléktárgyakat)*

A JÓ BARÁT És itt van az örökséged, János, hogy könnyebben élhessed le életedet. Értékpapírok ezek, melyeket gondosan gyűjtött a számodra az utolsó években. Amit csak lehetett, pénzzé tett, most itt küldi az egészet egy csomagban.

JÁNOS Nagyon-nagyon köszönöm, drága barátom. Jóságod és önzetlenséged oly nagy, mint a mesék vagy legendák hőseié. Nagyon jólesik ez nekem, hiszen senkim sincsen, kitől valami melegséget vagy szeretetet kaphatnék. Idegen, hideg emberek közt élek, akiknek le kell tagadnom nevemet, múltamat és származásomat. És én is lassan idegen leszek régi énemmel szemben. Hol vannak terveim, hol van bizalmam és hitem a jövőben . . .

A JÓ BARÁT Az élet kegyetlen veled szemben, János. Kezdetben sokat ígért, és te hittél neki.

JÁNOS Nem is az életben hittem, hanem saját magamban. Erősnek hittem magam és legyőzhetetlennek, mint Sámson. És az élet mindig erősebb volt, mint én. Ha birokra szálltam vele, ha új utakat kerestem. Ki tudja, talán jobb is, hogy jó anyám nem ismer meg így, ebben a helyzetemben. Hogy fájna szegénynek, ha látná, hogy nagyratörő fia most szürke, ügyetlen díjnok egy kereskedelmi vállalatnál, ahonnan bármikor kidobhatják. Szomorú látvány lenne ez számára.

A JÓ BARÁT Szegény, mindig abban bízott, hogy nagy ember lesz belőled. De talán nem is volt alaptalan a hite. Ki tudja, hátha megtalálsz még a helyes utat, amely a csillagok felé vezet.

JÁNOS *(keserűen)* Csillagok felé . . . Én már ellobogtam, drága, jó barátom, mint kurta életű rakéta a majálisokon. Amíg szikráztam, sisteregtem, addig akadt néhány bámulóm a jámbor tömegben, de most már csak tompán izzó zsarátnok vagyok, mely hull, hull lefelé a fekete feledésbe.

A JÓ BARÁT Nincsen így, érzem, hogy nincsen így. Igaz, hogy túl hevesen lobogtál, de azért még nem aludt el a láng. Bizonyos vagyok benne, hogy a te lángod még világítani és melegíteni fog.

JÁNOS *(fejét rázza)* Fáradt vagyok már, és nem török többé magas célok felé. Egy kicsit még utazgatni szeretnék, és ha abba is belefáradnék, úgy csendesen lefeküdni, kinyújtózkodni, és befejezni az életet. Talán még találkozik valami szép ebben az életben, s úgy látszik, egyedül ez a remény viszi tovább és tovább színtelen és örömtelen napjaimat.

A JÓ BARÁT Szeretném hinni és tudni, hogy a te életedben még sok szép, örömsugáros nap mosolyog rád. Mi még nem vagyunk öregek és erőtlenek, János, még tudunk küzdeni, keresni és hinni. Ne hajtsd le a fejed! Nekem most mennem kell, hajóm mindjárt indul. Bízzál magadban, bízzál a holnapban, mely megnyugvást és szépségeket hoz magával. A viszontlátásra!

JÁNOS Mikor jó anyámtól utoljára elbúcsúztam, ő is azt mondta, a viszontlátásra, és sohasem láttam viszont. Úgy érzem, hogy téged sem foglak többé viszontlátni.

A JÓ BARÁT Meglehet, János, hiszen utaink messze vannak egymástól, de azért ki tudja . . . A véletlen . . .

JÁNOS Úgy szeretném, ha itt maradnál, ha mindig mellettem lehetnél. Hiszen láthatod, hogy senkim sincsen. Elment az anyám, elment a hitem, elment az ifjúság, és most te is el akarsz hagyni?

A JÓ BARÁT Mennem kell, János, feleségem vár otthon és három gyermekem. Isten veled. *(El)*

JÁNOS *(utánanéz és motyogja)* Feleség . . . Gyerek . . . Feleség . . . Gyerek . . .

A FŐNÖK *(jön)* Mi az, nem dolgozik? Hát mit csinál?

JÁNOS Idegen szavakat tanulok, főnök úr.

XI.

(János egy padon ül és olvas. Egy magányos hölgy jön a színre, kezében útikönyv és napernyő)

A HÖLGY *(némi habozás után)* Ez ott kérem a Pitti-palota?

JÁNOS Igen, asszonyom, de még most nincs nyitva. Csak tíz óra-kor nyitják ki.

A HÖLGY Mit csináljak tízig?

JÁNOS Tessék helyet foglalni. (*Helyet csinál a padon*)

A HÖLGY Ó, köszönöm. Nagyon kedves. (*Szünet*) Már régóta időzik Firenzében?

JÁNOS Csak néhány napja.

A HÖLGY És tetszik?

JÁNOS Erre nem lehet tagadó választ adni, csak a módhatározókat lehet fokozni: nagyon, nagyszerűen, rendkívülien, leírhatatlanul, kimondhatatlanul és így tovább.

A HÖLGY Ah, én is rajongok Firenzéért! (*Feláll*) Nézze csak, milyen szép . . . Ott a Palazzo Vecchio, amott a Dóm teteje és a Campanile . . . Itt az Arno és a tarka festői Ponte Vecchio. Gyönyörű!

JÁNOS Sok szépség ringatója. Dante városa! „Godi Fiorenza poi che se si grande che per mare e per terra batti l'ali . . .”

A HÖLGY És mennyi történelem! Minden kő, minden kereszt múltakról beszél. Olykor azt hiszem, hogy rég letűnt századokban járok Lorenzo il Magnifico idejében, a reneszánsz tiszta és boldog levegőjében. Kit szeret leginkább a firenzei mesterek közül?

JÁNOS Fra Angelico da Fiesolét. Ilyen tiszta, boldog művészetet nem találni másnál. A legangyalibb hit, a legboldogabb mennyország hárfázik, énekel a képeiről. Úgy érzem, hogy a legtisztább és a legfenségesebb kertben járok, ha képeit szemlélem.

A HÖLGY Én is nagy rajongással néztem a San Marco-kolostorban Fra Angelico képeit. Én is a szépet keresem, a tiszta, nemes, zsongító szépséget. Amint látom, ön is csak ennek él.

JÁNOS Igen, most már én is csak a szépséget keresem.

A HÖLGY Azelőtt mást kerestett?

JÁNOS Igen, az igazságot kerestem. Azt a nagy igazságot, mely az emberiség általános boldogságát hozza meg. De elbuktam a harcban, csalódások sebeztek meg, és elfáradtam. Lecsendesedtem, mint viharos északi szél, mely szelőd, békés zeffírré langyosul a pálmák és ciprusok között.

A HÖLGY Maga is egyedül éli le életét? Senkije sincsen?

JÁNOS Senkim sincsen.

A HÖLGY Nekem sincs senkim, és talán épp ez az oka az utazásaimnak, a nyugtalan szépségkeresésnek. Férjem korán elhalt, gyermekem nem volt, szüleim nem élnek. Eleinte tetszett a

független, szabad élet, s erről most sem tudnék lemondani, de úgy veszem észre, hogy nyugtalanságom nő az évek számával. Céltalannak találok az életemet.

JÁNOS Mi, akik egyedül topogunk az életben, sokszor üresnek találjuk azt, ezért keresünk mindig valamit, hogy ne eszméljünk árvaságunkra. Rajongunk a szépért, keressük az örök szépet, és így akarjuk az örökkévalóság utáni vágyunkat elcsitítani. Pedig ki tudja, talán a gyermeket keressük, akiben önmagunkat látjuk tovább fejlődni, lelkünknek egy részét látjuk tovább indulni az örökkévalóság felé. Minden keresés az örökkévalóság felé törekszik. Az Abszolútum, a Tökéletes, az Isteni felé.

A HÖLGY Maga szinte megmagyarázott most valamit, ami eddig érthetetlen volt előttem. Úgy érzem, hogy megértettem önmagam és nyugtalanságomat. Úgy látszik, a családot keresem, a gyereket, mely célt és nyugalmat hozna életembe.

JÁNOS Minden bizonnyal így van ez, asszonyom. Az élet szomorúságára és kurtaságára vigasztalást keresünk. A vigaszt abban találjuk meg, ami nem mulandó, amit mi örökkévalónak hiszünk. Hiszen az élet igazi fájdalma a mulandóság. Az örök szép utáni törtetés éppoly vigasztaló foglalkozás, mint a gyermek fejlődésének szemlélése, mindkét alkalommal a mulandóságtól menekülünk, és úgy érezzük, hogy nem múlnak el nyomtalanul. Ez a halovány sejtéses érzés egyedüli vigaszunk az élet határtalan vigasztalanságában.

A HÖLGY Milyen szépen és okosan beszél ön, uram. Szeretném, ha mindig mellettem lenne, ha vezetne és magyarázna, mint bölcs és hűségese cicerone.

JÁNOS (*felkel*) A kalauzólást mindjárt el is kezdhetem. Már tíz óra, a Pitti-palota kinyílt. A Pitti család ellensége volt a Medicieknek, és ez volt az oka annak, hogy Luca Pitti elkezdte a palota építését, mert közben Piero de Medici rájött az ellene tervezett összeesküvésre, és Luca Pittinek menekülnie kellett. A palota építését toledói Eleonóra fejezte be a XVI. század közepén . . .

A HÖLGY Boldog vagyok.

JÁNOS Itt a karom, asszonyom, kapaszkodjon belé, és keressük meg együtt a vigasztalást az élet mulandóságára.

XII.

*(Kerevet, melyen a hölgy ül, aki immáron János felesége.
Előtte térdel a kis barát meghitt közelségben)*

A KIS BARÁT *(áradozóan)* Milyen szép vagy! Milyen gyönyörű!
Királynő vagy! Kleopátra vagy! Magas trónuson trónolsz!

A HÖLGY *(nevetve)* Te kis csacsi!

A KIS BARÁT Valami nagyot szeretnék tenni érted. Párbajt vívni,
háborút harcolni, mint Helénáért, és meghalni, meghalni teérted.
Én buta vagyok, én csacsi vagyok, beismerem, hogy igazad van,
azt is tudom, hogy nem érdemlem ezt a nagy szerencsét, hogy a
te lábad előtt térdepeljek. Valahogy viszonzni akarnám a jósa-
godat, de hiába adom szívem minden szeretetét, az mind kevés
a te nagy értékedhez képest. Ezért szeretnék meghalni teérted.
Az életem talán mégis több, mint a szerelmem.

A HÖLGY Te ostoba kis trubadúr! Nagyon kedves vagy.

A KIS BARÁT Néha azt álmodom, hogy elszóktettek. Éjszaka
van, te selyemhágcsón lebocsátkozol a kertbe, a kert végén fehér
paripa vár, én fölugrom a nyeregbe, ölembé kaplak, és máris vág-
tatunk a réten, rónán, csobogó csermelyeken át a kacsalábon for-
gó kastélyba, ahol én vagyok az úr. Igen, én nagy úr vagyok, az
álmaimban márványpalotába zárlak, puha szőnyegeket hintek
minden lépésed elé, és finom fátylakon keresztül szűröm meg a
napfényt, amely fehér bőrödre hull.

A HÖLGY Milyen kedves vagy! *(Megcsókolja)*

A KIS BARÁT De mondd csak, ez olyan lehetetlen?

A HÖLGY Micsoda?

A KIS BARÁT Ez az álom. Hát te nem lehetsz az enyém?

A HÖLGY Hiszen a tied vagyok!

A KIS BARÁT De nem így lopva, titokban, megalkuvóan. Hanem
mindig teljesen, egészen, maradéktalanul. *(Kis szünet. Nagyon
komolyan)* Nem lehetnél az én feleségem?

A HÖLGY *(kacag)* Kis bolondom! Hány éves vagy te?

A KIS BARÁT Huszonkettő leszek.

A HÖLGY És én? Tudod? *(A kis barát fejét rázza. Szomorúan,
csendesesen)* Harmincöt múltottam. Öreg asszony vagyok.

- A KIS BARÁT *(lelkesen)* Az mindegy. Az évek különbségét áthidalja a szerelem; az érzelmek nem a születési bizonyítványok szerint születnek és találkoznak. Királynőm, hagyd ott a férjedet, gyere velem, gyere a boldogság felé.
- A HÖLGY *(szomorkásan)* Nem lehet, kis lovagom.
- A KIS BARÁT De lehet, csak akarnod kell. Gyűlölöm a férjedet.
A férjed nem szeret.
- A HÖLGY De szeret.
- A KIS BARÁT Akkor még jobban gyűlölöm! Párbajozni szeretnék vele, meg szeretném ölni!
- A HÖLGY Ezt ne mondd, mert ezt nem érdemli meg. Jó ember. Okos ember. Csak nem tudom szeretni.
- A KIS BARÁT No látod, hát akkor miért maradsz mellette, ha nem szereted? Gyere velem, mindenem a tiéd, mindent megszek érted, amit csak kívánsz. Az életemet, az erőmet, az ifjúságomat, a holnapomat adom neked. Gyere, gyere, te tökéletesség. Életem napja és csodája.
- JÁNOS *(csendesesen belép)*
- A HÖLGY *(felriadva)* János!
- JÁNOS Jó napot, kedves.
- A HÖLGY *(bemutatva)* Kis barátom – az uram. *(Csend)*
- JÁNOS *(szelíden és nyugodtan)* Örülök, ha derűt és színes órákat okoz a feleségemnek. Szegény nagyon egyedül van, és nincs sok örömben része.
- A KIS BARÁT *(sértődötten)* Uram, én nem tűröm ezt a hangot.
- JÁNOS Nem értem önt, fiatal barátom. Szavaim nem sértők, legalábbis nincs szándékomban megbántani önt.
- A KIS BARÁT Gúnyolódik velem. Főlényeskedik. Azt hiszi, hogy olyan biztos a dolgában. Azt hiszi talán, hogy a felesége szereti önt?
- JÁNOS *(csendesesen a fejét rázza)* Nem, nem, fiatal barátom, ezt nem hiszem, mert tudom, hogy nem szeret.
- A KIS BARÁT *(hangosan, szelesen)* Az ön felesége engem szeret, és én őt szeretem, maga van csak az utunkban. Maga főlösképpen itt kettőnk között.
- JÁNOS Én csak örülni tudnék, ha a feleségem másvalaki oldalán boldogabb lenne, mint amilyen mellettem volt. Én semmi esetre sem állok az útjába, ha szebb és boldogabb jövőjéről van szó.

Asszonyom, ön teljesen szabad. Cselekedjen, ahogy jónak látja. Én mindenben támogatni fogom.

A HÖLGY Nem, nem, János. Én nem hagyom el magát. *(János-hoz simul)* Kis barátom még fiatal, meggondolatlanul beszél, és könnyen elragadtatja magát.

JÁNOS Gondolja meg kedves, én már öreg vagyok, és előtte még a titokzatos élet áll. Ő talán többet adhat, mint amennyit én önnek adni tudok.

A HÖLGY Nem, nem, János. Az én helyem itt van maga mellett. Kérem, ne űzzön el, engedje, hogy itt maradhassak.

JÁNOS Maga mindig úgy cselekszik, kedves, ahogy akarja.

A KIS BARÁT *(ingerülten)* Úgy látszik, én itt fölösleges vagyok. Már megyek is. *(Indul, majd kissé meglassítja lépteit, de az asszony nem néz vissza rá. Hirtelen)* Ajánlom magamat! *(El)*

A HÖLGY *(térdre esik, és zokogva mondja)* János, bocsásson meg! Bocsásson meg!

JÁNOS *(gyöngéden felemeli, és nagyon melegen beszél)* Miért sír, kedves? Nekem nincs mit megbocsátanom. Én értem magát, értem az életét, és ha megértettem, akkor már mindent meg is bocsátottam. Tudom jól, hogy ön már nem változhat meg, kedves. Megszokta a nyugtalan, kereső életet, és csak akkor csillapodna kereső vágya, ha találna valakit. De ön semmit sem talált ebben a házasságban. Gyerekünk nincsen, és semmi újat sem hozott az ön számára a mi egybekelésünk. Nagyon is érthető tehát, hogy maga még mindig keres valamit, a szerelem mámorát, az anyaság örömet, hogy valami vigasza legyen ebben a sivár, örömtelen elmúlásban. Az évek bizony elszállnak fejkünk felett, mint őszi madarak, s mi sietünk, kapkodunk valami után, ami elfeledteti a halál örök gondolatát. Én megértem, hogy ön belekóstolt ennek a fiatalembernek zöld és szertelen szerelmébe, hiszen az élet üresen múlik és repül el feje felett. Tartalmat keres, mely vigasztalása is lenne egyúttal. Én már nem sokat nyújthatok önnek, kedves, noha szeretnék: de mi már nagyon megszoktuk az árva, magányos életet, s ezért nem tudunk összeemelegedni. Szívünk már nem olyan forró, hogy összeolvadhasson. Ha talán előbb találkoztunk volna. De ma . . . ma már késő, kedves.

A HÖLGY Ne mondja ezt, János. Olyan szomorú ezt hallani.

JÁNOS Pedig így van ez. Ma éppoly magányos nő marad, mint amilyen akkor volt, amikor először találkoztunk a Pitti-palota előtt Firenzében. Magának most sincs senkije. Ezért keres nyugtalanul és boldogtalanul. Én már öreg vagyok, bennem már elhalkultak a vágyak, a keserűségek, de maga még fiatal, kedves. Maga még tovább fog keresni, és ezért el fog hagyni engem.

A HÖLGY Nem, János. Nem. Soha.

JÁNOS Bizonyos vagyok benne, hogy így lesz. De én nem haragszom érte, és sohasem fogok haragudni.

A HÖLGY Olyan csodálatosan jó maga, János. Nem is tudom, hogyan köszönjem meg ezt a végtelen, nemes jóságot.

JÁNOS Ne köszönje meg, kedves. Jónak lenni a legnagyobb lelki nyugodtság. A jóságban felolvad minden keresés. Minden nyugtalanság. Minden keserűség. Aki a jó felé törekszik, az a boldogság felé törekszik.

A HÖLGY Olyan nagy, olyan csodálatos maga, János, és mégis olyan idegen, olyan messze van tőlem, és olyan egyedül vagyok. Milyen szomorú ez. *(Sír)*

JÁNOS Igaza van, kedves, szomorú dolog egyedül lenni.

XIII.

(Üres, kopott asztal, csúnya, rideg székek. A végrehajtó és a fűszerkereskedő szegényházi egyenruhában az asztalnál ülnek, csajka van előttük, melynek tartalmát mohón kanalazzák. Közben kenyeret tördelnek, és falánkul csámcsognak)

A FÜSZERKERESKEDŐ Milyen rossz ez a leves! Se fű, se vize.

Még a sót is sajnálják belőle. *(Tovább majszol)*

A VÉGREHAJTÓ Szó, ami szó, ilyen rossz ételt még a kutyának se adnak. De persze ide, a szegényházba minden moslék jó. *(Tovább eszik)*

A FÜSZERKERESKEDŐ Csak látta volna az én boltomat, milyen jó csemege dolgok voltak ottan. Prágai sonka, szardíniák, heringek, pisztrángok, paradicsomos pisztrángok! Aztán állandóan tartottam vaját meg a legfinomabb sajtokat: ementálit, puztadőrit, romadurt, gorgonzolát, eidámit, trappistát, meg . . . na hogy is hívják . . . szóval mindent, ami csak akkor kellett. Aztán

déligyümölcs! Uram, magának fogalma sincsen, milyen déligyümölcs-készletem volt nekem az üzletemben. Narancs, citrom, datolya, amerikai füge, boszniai aszalt szilva, mogyoró, mandula, kókuszdió, banán, és amit csak el tud képzelni. *(Kikanalazza a csajkát)*

A VÉGREHAJTÓ Nekem mondja? Az én házamban olyan finom koszt volt, hogy az alispán is megnyalta az én ebédem után a száját. Bizony ám! S akár hiszi, akár nem, nekem olyan jó barátom volt az alispán, mintha az édestestvérem lett volna, meg annál is jobb.

A FÜSZERKERESKEDŐ Hát aztán mért nem segített magán az az alispán, ha olyan jó barátja volt?

A VÉGREHAJTÓ Mit tehet egy alispán a bíróságnál? Az én ügyem a miatt a hiányzó összeg miatt, aminek a történetét már elmondtam, a törvényszék elé került. A törvényszéknél az alispánnak semmi befolyása sincs. Más a bíróság és más a közigazgatás. De persze ezt hiába magyarázom egy ilyen krájlzérosnak, mint maga.

A FÜSZERKERESKEDŐ Kikérem magamnak. Az én üzletemben a Kovács miniszter úr is vásárolt, meg a Térey báró.

A VÉGREHAJTÓ Ne zavarjon most a beszédben. Szóval én a törvényszék elé kerültem, és a bíró, aki a tárgyalást vezette, személyes ellenségem volt. Különben sose sikerült volna azt a gyalázatos ítéletet kimondani rám. Teljesen ártatlan voltam, és mégis el kellett veszítenem az állásomat. Ha az a gazember bíró nincsen, sose kerültem volna ebbe a poloskás szegényházba. Az újságok meg is írták, tele voltak akkor az összes lapok az én ügyemmel, mindegyik hangoztatta, hogy ártatlan vagyok. A tábla le is szállította a büntetésemet.

A FÜSZERKERESKEDŐ Hát mikor én csódbbe kerültem, akkor is tele voltak a lapok. Megírták, kérem, hogy én csak a gazdasági krízis áldozata vagyok. Én, kérem, azt sem tudtam azelőtt, hogy szegényház van a világon. Úgy éltem, mint egy kiskirály, kérem alássan, a legfinomabb ételeket ettem, meg finom asztali borokat ittam, és most ilyen moslékot kell ennem.

JÁNOS *(reszketve betotyog szegényházi köntösben. Már nagyon öreg. Odajön az asztalhoz, kezében csajka és kenyér)* Szabad?

A FŰSZERKERESKEDŐ *(kissé halkabban a végrehajtóhoz)* Ez az a hülye, aki a minap jött. Azt mondják, süket is.

A VÉGREHAJTÓ Kérdezzen csak tőle valamit.

A FŰSZERKERESKEDŐ Hé, öreg, mind megesi ezt a kenyeret?!

JÁNOS *(lassan letelepszik az asztalhoz)* Nem értem, rosszul hallok.

A FŰSZERKERESKEDŐ *(kiabál hozzá)* Mind megesi ezt a kenyeret?!

JÁNOS Kell nektek? *(A fűszerkereskedő és a végrehajtó pajkosan bólongatnak)* Ha nektek kell, akkor nekem nem kell. Tessék. *(Eléjük tolja a kenyeret. A végrehajtó kettétöri, a felét odaadja a fűszerkereskedőnek. Mindketten enni kezdenek, János a levesét kanalazza)*

A FŰSZERKERESKEDŐ *(a végrehajtóhoz)* No, ez már igazán bolond, ideadja az egész kenyerét.

A VÉGREHAJTÓ Mit csináljunk, ha ilyen hülye. Biztosan nem volt neki több kint az életben sem. *(Kiabálva Jánoshoz)* Hé, öreg, mi voltál te azelőtt?

JÁNOS Mi voltam? Ember voltam. *(A végrehajtó és a fűszerkereskedő összenevetnek)*

A VÉGREHAJTÓ *(kiabálva)* De mit csináltál?

JÁNOS Mindig kerestem valamit. A nagyságot, az igazságot, a szépséget . . .

A FŰSZERKERESKEDŐ Hát most mit keresel?

JÁNOS Most a jóságot keresem. A tökéletes jóságot, mert nyugodtságot és boldogságot akarok a lelkemben.

A VÉGREHAJTÓ *(a fűszerkereskedőhöz)* Ez egészen hülye. *(Nevetnek. János csendesen tovább kanalazza a levesét)*

A FŰSZERKERESKEDŐ Aztán volt-e feleséged?

JÁNOS Volt, de elment. Elhagyott. *(Társai nevetnek)*

A FŰSZERKERESKEDŐ Aztán vannak-e gyerekeid?

JÁNOS Nincsenek, teljesen egyedül vagyok.

A VÉGREHAJTÓ Hát bizony ez így van. Én is egyedül vagyok. Ha fiam vagy lányom lett volna, nem kerültem volna ide.

A FŰSZERKERESKEDŐ Ha az én jó feleségem élne . . .

JÁNOS Látom, hogy szomorú az arcotok, hadd olvassak valamit fel, hogy megnyugodjatok és megbékéljete. A szeretetet szeretném szívetekbe csöppenteni, hogy vigasztalóbbnak lássátok az életet. *(Kis könyvet vesz elő és szemüveget. Olvasva)* „Nagy dolog,

mindenesetre nagyon jó a szeretet, mely könnyűvé tesz minden terhet, s könnyűt és nehezet egyaránt elvisel." „Mert minden terhet nehézség nélkül vesz magára, és megédesít és fűszé tesz minden keservet." „Jézus nemcsak szerelme nagy dolgokra készítet, s a nagyobb tökéletesség megkívánására ösztönöz." „A szeretet föl-felé tör, s nem tűri, hogy a földi dolgok visszatartsák!" „Mi sincs a szeretetnél édesebb, erősebb, mélyebb, mindenre jobban kiterjedő, kedvesebb, teljesebb és jobb az égben és a földben. Mert a szeretet Istentől származik, és minden teremtmény fölött egyedül Istenben nyugszik meg." „A szeretet magasra száll, szalad és örvend. Szabad s mi által nincs lekötve. Mindent elhagy, mindent magáénak vall, mivel nyugodalmát a fölséges Istenben leli, akiben minden jó ered és származik."

A VÉGREHAJTÓ Honnan olvasod ki ezeket a dolgokat?

JÁNOS Ezt egy Kempis Tamás nevű szerzetes írta sok száz évvel ezelőtt.

A FÜSZERKERESKEDŐ (*legyint*) Nekünk ugyan már hiába papolsz.

A VÉGREHAJTÓ Korábban kellett volna kezdened a hittérítést. (*Felkelnek, indulni készülnek*)

JÁNOS Látjátok, amikor fiatal voltam és erős voltam, én sem hittem a szeretetben, a jóságban és a legtökéletesebb jóságban: Az istenségben. Dölyfős és elbizakodott voltam, megmámorosodtam a saját erőmtől és tehetségemtől. De most gyenge vagyok és öreg, és most megtérek, mint tékozló fiú a szentfrásban. Öreg, reszketős térdemmel letérdelek a legeszményibb és legtisztább jóság előtt, aki életet ajándékoz nekünk, s akinek visszaadjuk életünket. Térdelejték le előtte, testvéreim. (*Nagy nehezen letérdelek. A végrehajtó és fűszerkereskedő durrván nevetnek*)

A VÉGREHAJTÓ (*kiabálva*) Vén bolond vagy te, öregem.

JÁNOS Meglehet, hiszen senki sem tudja, ki az ép eszű közülünk. (*A végrehajtó és a fűszerkereskedő kacagva mennek el. János egy kis ideig még térdén állva marad, amikor mögötte terem a két árnyék*)

I. ÁRNYÉK (*János vállára teszi kezét*) János, mennünk kell, késő van már.

II. ÁRNYÉK Az előadást mindjárt be kell fejezni.

JÁNOS (*feltápáskodik, az árnyékok segítenek neki*) Igen, megyek már . . . Hiszen tudom, hogy későre jár . . . Érzem . . . Az elmű-

lással, a halállal már sokat foglalkoztam. Nem is olyan szomorú, hiszen az élet azért nem szűnik meg, új tavaszok jönnek . . . Az őszi kertben minden elpusztul, de aztán, ha elolvad a hó, ismét nyílnak a virágok.

I. ÁRNYÉK A fények mennek, elbuknak, elaluszna, de aztán újabbak bukkannak fel a sötétségből.

II. ÁRNYÉK Csodálatos és érthetetlen a nagy mindenség. Örök az út a kezdet és a vég között.

JÁNOS Az élet és a halál sohasem eresztik el egymás kezét. Furcsa ez, szomorú ez, és az agyvelőnk nagyon kicsi. Hamar elmúlik minden, az idő siet, s a napok oly gyorsan hullanak, mint deres őszi reggel a falevelek. Mintha nem is lett volna olyan régen, hogy otthagytam a szülői házat, a vadszőlős tornácot, Cirmost, az öreg kandúrt és drága jó anyámat, aki talán már hamuvá porladt a temetőben. Azután szerelmek, diákévek, nagy eszmék, harcok, menekülések, utazások . . . Ő, ne haragudjatok, csak még egy percig várjatok, hogy mécsesem utolsó pislákoló lángjával végigvilágítsam az emlékek kriptaszagú tárházát . . . a múltat, az életet. Most itt, a halál mezsgyéjén olyan furcsa és olyan érthetetlen, hogy mindezt én éltem le. Hogy mindezt én csináltam. Akartam és kerestem. Magamhoz ölelek mindent, ami valaha az enyém volt. Karomba zárom egész életemet, mint távozó szeretőt, és hosszan, melegen megcsókolom a száját. Elbúcsúzom az életemtől, és azután . . .

I. ÁRNYÉK Gyerünk, János, már későre jár.

JÁNOS Hát menjünk békességgel . . . *(A két árnyék támogatásával lassan kitotyog)*

XIV.

(A szerző íróasztalánál ül, és maga elé mered. Az asztalon lámpa. Kis szünet után a két árnyék jön be Jánossal, aki alig totyog már)

▲ SZERZŐ *(felriad)* Ah, már itt vannak.

I. ÁRNYÉK Itt hozzuk az ön fiát, uram. Az ön teremtményét. Befutotta pályáját, mécsese már alig pislákol.

II. ÁRNYÉK Alig tudott már idejönni. Nagyon fáradt és gyenge már szegény öreg.

JÁNOS *(könyörgő, fakó koldushangon)* Apám!

A SZERZŐ *(szeretettel székre ülteti)* Milyen fonák és szomorú do-
log: fiam vagy, és már fehér a hajad, reszketős a kezed, mintha
te lennél az apám. Milyen furcsa is ez szegény, szegény fiam.
Mennyit szenvedtél. *(Simogatja a fejét)*

JÁNOS Meghalni jövök hozzád, apám. Kérlek, vedd el életemet.
Nagyon fáradt vagyok.

A SZERZŐ Szegény fiam. Mily keserű lehet neked ilyen roggyan-
tan várni a halált és a sötétséget.

JÁNOS Aludni szeretnék.

A SZERZŐ Igen, drága fiam, te már elérkeztél a véghez. De kér-
dezlek még: nagyon fájt az élet?

JÁNOS *(bólint)*

A SZERZŐ *(kissé izgatottan)* És nem találtál valami szépséget,
valami megnyugtatót az életben? Nem köszönöd meg, hogy éltél,
harcoltál, szerettél, rajongtál?

JÁNOS Nem, apám. Az élet kötelesség, s a kötelességet teljesíteni
kell. Néha szép volt, jó volt élni, de a halál mindig mögöttem volt.
Minden elmúlt. Sokat kerestem, és semmit sem találtam. A cél
mindig messze volt, sohasem értem el azt, amit szerettem volna.
És ennek a beismerése a legkeserűbb.

A SZERZŐ *(izgatottan, patetikusan játszik)* De én nem ezt akar-
tam. Én valami megnyugtató tanulságot szerettem volna levonni
életedből, s te csak üres öregségedet hozod ide izgalmas életed
eredményeként. Semmi feleletet, semmi megnyugtatót sem ka-
pok tőled, s így én is üres vagyok, céltalan vagyok, mint égerfa
hüvelye, melyből az őszi szél kirázta már a magokat. Magam sem
tudom, hogy és mikor születtem . . . Éjjel volt, vonaton utaztam,
s egyedül voltam a fülkében . . . Állomások, emberek nyüzsgötek,
fények futottak versenyt a vonattal . . . Megszülettem, nőttem . . .
testiesebb lettél . . . magam sem tudom, hogyan történt, de egy-
szerre csak itt voltál anélkül, hogy akartam volna, semmi tuda-
tosság, semmi akaratlanság nem volt születésedben. Úgy jöttél
erre a világra, mint az álom, amelybe semmi beleszólása sincs az
értelemnek . . . én nem akartam, hogy ennyit csalódjál, szenved-
jél, bukdácsoljál . . . valami megnyugtatót, valami megbékítő és
megszépítő tanulságot szerettem volna az életeddel példázni, de
akaratomnak nem volt ereje. Te mentél önállóan, szinte tölem

függetlenül, és most ideértél fáradtan, csalódottan. Lelkemnek egy darabja vagy, drága fiam, amely lemállott a lelkemből, és önálló életet élt és szenvedett, mint lehasadt amőba. Te vagy a fiú, aki szenvedett a világ bűneiért, aki nagy eszményekért küzdött, de végül meghal, s a világot éppoly csúnyán, épp annyi hibával és bűnnel hagyja itt, mint amilyennek találta akkor, amikor megszületett. Nagyon fáj, hogy szenvedtél, elestél és elvesztetted hitedet a nagy eszményekben. Hiszen az én lelkem sajgott bened. Fáj az életed, melyet tulajdonképpen nem is akartam, és fáj a halálod, mely keserűbb és vigasztalanabb, mint minden földi elmúlás. De elveszem az életedet, hogy a halál sötétségében csituljon el csalódásod és fájdalmas fáradtságod. Életednek vége. S úgy érzem, hogy egy kicsit én is meghaltam most veled, drága, szegény, szomorú fiam. *(János merev és halott. A szerző letérdel János elé, fölébe hajtja fejét, és sírni kezd)*

II. ÁRNYÉK *(Jánost vizsgálva, halkán)* A lámpás kialudt.

I. ÁRNYÉK Minden fény kialszik, amelyik felgyullad. Néha szépen lángol, néha színes karikákat szór a sötétségbe, de sorsát nem kerülheti el egyik sem: a végtelen feketeségbe fullad valamennyi.

A SZERZŐ *(feláll, megtörli szemét)* És most? . . .

II. ÁRNYÉK Elvisszük őt magunkkal az űrbe, a szellem szülőltje ő, s így nem tehetjük földi sírba. A végtelenben van az ő helye, az űrben, ahol nincsen tér és nincsen idő.

I. ÁRNYÉK Ahol nincs élet és nincs halál.

JÁNOS Olyan félelmetes ez, uraim. Önök elviszik és evvel elviszik a lelkem egy részét. Érzések, gondolatok, vágyak, akarások, indulatok és ösztönök hálnak most meg és foszlanak a semmibe. *(Homlokához nyúl. Halkan, maga elé meredten)* Milyen borzalmas ez, milyen érthetetlen!

I. ÁRNYÉK Ahová mi visszük az ön teremtményét, melybe lelkének kincseit öntötte, ott nincs halál és nincs elmúlás. Az űr végtelen és örökkönvaló. *(A két árnyék megfogja Jánost, és lassan kijelé viszik)*

A SZERZŐ *(révetegen ismétli)* Az űr végtelen és örökkévaló! *(A sztn teljesen elsötétül, mire ismét világosság gyullad, a függöny már összement, s a függöny előtt a szerző áll, konferansz módjára és a következőket mondja)* Bocsássanak meg, ó uraim és úrnőim,

hogy Kereső János megszületett, hiszen mint említettem is, születése, sőt élete sem volt tudatos és akaratlagos dolog. De íme, Kereső János már elment, s ezért talán könnyebb a megbocsátás. Az a kis fény, amit maga körül terjesztett, bizony nem világított meg sokat, a hatalmas, érthetetlen éjszaka továbbá is sötét és ismeretlen marad. Holnap vagy azután önök elfelejtik majd János életét és viaskodását a színpadon, új játékokat fognak játszani, a régieket behamuzza a feledés, és kiejti kosarából a fáradt emlékezet. De ha Kereső Jánost el is felejtik, azért talán mégsem marad nyomtalan az útja, melyet önök előtt bebandukolt. Talán nyomában kicsfrázik néhány gondolat, mely akkor is élni és virítani fog, amikor az ő személye és élete már mélyen és jeltelenül fekszik a feledés sírkertjében. A gondolat tovább él a testnél. A gondolat az élet hatalmas kérdőjellel viaskodik, s bár igaz, hogy a harc meddő, mert a kérdőjelek örökké kérdőjelek maradnak, a gigászi miértekre sohasem kapunk feleletet, mégis a harcban van valami maradandó. A gondolat viaskodása nem hoz megnyugvást, nem hoz világosságot. De tartalmat ad tétova, céltalanul tűnő életünknek. Evvel is távolodunk a hiábavalóság sivatagos érzésétől. Tudom, hogy Kereső János élete nem hozott vizsgáló tanulságot az önök lelkületébe, drága uraim és úrnőim, de talán elszórt néhány magot a színtelen, kietlen ugarokon, amelyekken talán nemsokára a gondolat virágai fognak rügyezni és levelezni. A megnyugtató tanulság, a megbékítő áleredmény helyett avval a súlyos érzéssel kell önöknek innen eltávozniuk, hogy küzdeni kell, és keresni kell az eszme világosságával mindig tovább és tovább, mert Kereső János semmit sem talált meg. Ne haragudjanak ezért rám, az életre se haragudjanak, uraim és úrnőim, hanem bocsássák meg mindkettőnknek, hogy keserűek és tökéletlenek vagyunk.

(A szerző meghajol, és eltűnik a függöny hasadékában)